

Міністерство внутрішніх справ України
Львівський державний університет внутрішніх справ

Т. Я. Назар

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
ТА ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ
У ПРОФІЛАКТИЦІ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Монографія

Львів
2021

УДК 342.9

Наз 19

Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 31 березня 2021 р. № 11)

Рецензенти:

І. О. Личенко, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти НУ «Львівська політехніка»;

М. В. Ковалів, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ.

Назар, Тетяна Ярославівна

Адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень : монографія. Львів : СПОЛОМ, 2021. 196 с. Бібліогр. : с. 169–194 (276 назв).

Досліджено відносини, що виникають між підрозділами Національної поліції України та центрами соціальних служб під час профілактики правопорушень. Здійснено характеристику адміністративно-правового статусу як суб'єктів профілактики правопорушень. Розглянуто взаємодію підрозділів Національної поліції України та центрів з громадськістю у профілактиці правопорушень.

The monograph examines the relations that arise between the units of the National Police of Ukraine and the centers of social services during crime prevention. The characterization of the administrative and legal status as subjects of crime prevention is carried out. The interaction of the National Police of Ukraine and the centers with the public in the prevention of offenses is considered.

© Назар Т. Я., 2021

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2021

© Вид-во «СПОЛОМ», 2021

ISBN 978-966-919-711-5

Зміст

ПЕРЕДМОВА	4
<i>Глава 1. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ І ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ</i>	<i>8</i>
1.1. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей	8
1.2. Адміністративно-правовий статус центрів соціальних служб як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей	35
1.3. Підрозділи Національної поліції України та центри соціальних служб як суб'єкти взаємодії у сфері профілактики правопорушень серед дітей	56
<i>Глава 2. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ У ПРОФІЛАКТИЦІ ПРАВОПОРУШЕНЬ</i>	<i>90</i>
2.1. Правові форми взаємодії Національної поліції України та центрів соціальних служб	90
2.2. Організаційні (неправові) форми взаємодії Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень	109
2.3. Методи взаємодії Національної поліції України та центрів у профілактиці правопорушень серед дітей	121
<i>Глава 3. ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ З ГРОМАДСЬКІСТЮ У ПРОФІЛАКТИЦІ ПРАВОПОРУШЕНЬ</i>	<i>139</i>
3.1. Взаємодія підрозділів Національної поліції України з громадськістю у профілактиці правопорушень	139
3.2. Взаємодія центрів соціальних служб з громадськістю у профілактиці правопорушень	155
ПІСЛЯМОВА	165
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	169

ПЕРЕДМОВА

Протидія домашньому насильству, захист дітей, усунення причин та умов, що сприяють учиненню дітьми та щодо дітей адміністративних та кримінальних правопорушень, були і є актуальними проблемами сьогодення, вирішення яких потребує ефективної взаємодії органів публічної влади і між собою, і з громадськими інституціями. Відповідно до Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 18 грудня 2018 р. № 1027-р), для зниження рівня впливу правопорушень та мінімізації чинників формування протиправної поведінки дітей необхідно запровадити цілісну систему заходів, що охоплюватиме забезпечення дієвого правосуддя, соціально-виховні та реабілітаційні програми для неповнолітніх, які перебувають у конфлікті зі законом, профілактичні й освітні програми, адресні соціальні послуги, що можуть допомогти дитині набути навичок із розв'язання соціальних і побутових проблем, створення можливостей для навчання керувати власною поведінкою та виваженого ставлення до своїх вчинків, професійного розвитку та налагодження стосунків у сім'ї та громаді. Зазначене вимагає комплексного підходу, який можна забезпечити за умови скоординованих дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зокрема судів, органів прокуратури, підрозділів Національної поліції, органів та установ Державної кримінально-виконавчої служби, центрів соціальних служб, організацій громадянського суспільства, надавачів соціальних, освітніх, медичних та інших послуг.

Із-поміж цих суб'єктів належить виокремити підрозділи Національної поліції України і центри соціальних служб, взаємодія яких у сфері профілактики адміністративних і кримінальних правопорушень є важливою умовою їх функціонування. Відтак постає необхідність здійснити науковий аналіз поняття,

напрямів, форм та методів взаємодії цих суб'єктів превентивної діяльності.

Нині констатуємо відсутність не лише системних і комплексних досліджень щодо співпраці підрозділів Національної поліції України і центрів соціальних служб, а й ефективного нормативно-правового забезпечення цієї діяльності. Недостатність правового і науково-методологічного підґрунтя, яке би сприяло удосконаленню діяльності у сфері взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень дітей, обумовлює актуальність і необхідність комплексного дослідження широкого кола питань, що охоплюють адміністративно-правовий аспект взаємодії підрозділів Національної поліції України і центрів соціальних служб.

Теоретико-методологічною основою монографії є наукові розробки таких фахівців у галузях теорії держави і права, адміністративного права, оперативно-розшукової діяльності, юридичної психології, як: В. Б. Авер'янов, О. Б. Андрєєва, А. В. Баб'як, Ю. П. Битяк, В. Т. Білоус, Р. І. Благута, В. Л. Васильєв, А. О. Галай, В. М. Гарашук, І. П. Голосніченко, Є. В. Додін, О. М. Дручек, В. П. Захаров, Р. В. Ігонін, З. Р. Кісіль, М. В. Ковалів, В. В. Коваленко, Я. М. Когут, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, Л. В. Коваль, О. В. Ковальова, А. Т. Комзюк, В. М. Кузенко, О. В. Кузьменко, О. М. Литвинов, Ю. С. Назар, В. Л. Ортинський, О. І. Остапенко, С. Г. Поволоцька, Т. О. Проценко, О. П. Рябченко, В. В. Серєда, Л. І. Сопільник, В. К. Шкарупа, І. М. Шопіна та ін.

Однак проблематика адміністративно-правового забезпечення взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень ще не була предметом окремого комплексного дослідження, що засвідчує актуальність обраної теми.

Зазначене тісно пов'язане з реалізацією положень Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України 18 грудня 2018 р. № 1027-р; пунктів 3.1, 8.1 Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр. (наказ МВС України від 16.03.2015 р. № 275), а також у контексті наукових досліджень Львівського державного університету внутрі-

шніх справ за напрямками: «Проблеми публічного управління у сфері правоохоронної діяльності» (номер державної реєстрації 0116U007167) та «Протидія злочинам, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (номер державної реєстрації 0118U005374).

У запропонованій монографії на основі аналізу теоретико-правових засад, чинного законодавства України та узагальнень практики його реалізації визначено особливості адміністративно-правового забезпечення взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень, удосконалено форми та методи їхньої діяльності, розроблено пропозиції щодо вдосконалення правозастосовної діяльності у цій сфері.

Для досягнення поставленої мети вирішено такі основні завдання:

- вивчено сутність адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей;
- розкрито зміст адміністративно-правового статусу центрів соціальних служб у сфері профілактики правопорушень серед дітей;
- охарактеризовано діяльність підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб як суб'єктів взаємодії у сфері профілактики правопорушень;
- здійснено аналіз правових форми взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб;
- розглянуто організаційні форми взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень;
- проаналізовано методи взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень;
- охарактеризовано взаємодію підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб з громадськістю у профілактиці правопорушень;
- надано пропозиції та рекомендації теоретичного та практичного спрямування задля поліпшення якості адміністративно-

правового забезпечення взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень.

Беручи до уваги сучасні процеси реформування та удосконалення діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, розвиток громадських організацій в Україні, зокрема, взаємодії між ними щодо профілактики правопорушень, результати проведеного монографічного дослідження є актуальними та потребують подальшого комплексного наукового вивчення.

Глава 1

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ І ЦЕНТРИВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ

1.1. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей

Як відзначено в Національній стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 року) виконання більшості функцій, пов'язаних з профілактикою та протидією злочинності серед дітей, покладено на органи Національної поліції, МВС та Мін'юсту¹. Реалізація цих функцій підрозділами Національної поліції України пов'язана, передусім, із застосуванням норм адміністративного права, що актуалізує питання адміністративно-правового статусу поліції у сфері профілактики правопорушень серед дітей.

Загальне розуміння правового статусу (лат. status – стан, положення) – це встановлений нормами права стан його суб'єктів в суспільстві. В юридичній науці правовий статус тлумачиться як одне із ключових понять, яке взаємопов'язане з такими категоріями як демократія, свобода, законність, правопорядок. У концентрованому вигляді правовий статус відображається у законах, положеннях, статутах та інших нормативно-правових актах про ці суб'єкти. Від повноти юридичної фіксації повноважень даних суб'єктів зале-

¹ Про схвалення Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1027-р // Урядовий кур'єр від 22.12.2018. № 243.

жить ефективність їхньої діяльності². Також правовий статус дає можливість впорядкувати права та обов'язки, надати їм характеру системи та класифікувати їх за певними критеріями³.

Правовий статус суб'єкта складний за своєю структурою, що підтверджується значною кількістю наукових досліджень. При цьому на сьогодні в правовій науці відсутній єдиний підхід серед науковців у визначенні поняття «правовий статус», «адміністративно-правовий статус» та елементного складу адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації, зокрема Національної поліції України.

Поняття «правовий статус» є загальним щодо статусів, визначених галузевими нормами, та вважається більш змістовним, оскільки включає поняття адміністративно-правового статусу. Це, на думку М. М. Алексійчука, пояснюється тим, що правовий статус визначає загальне правове становище будь-якого органу Міністерства внутрішніх справ шляхом наділення його комплексом прав і обов'язків⁴.

Визначаючи адміністративно-правовий статус суб'єкта, науковці також акцентують увагу саме на правах та обов'язках, однак визначених адміністративно-правовими нормами. Так, найбільш поширеними є визначення адміністративно-правового статусу особи як комплексу прав і обов'язків, передбачених нормами адміністративного права, до елементів якого відносять правосуб'єктність, права, обов'язки та юридичну відповідальність⁵.

² Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : «Укр. енцикл.», 1998. ISBN 966-7492-00-1 Т. 5 : П–С. 2003. 736 с. : іл. ISBN 966-7492-05-2.

³ Тарахонич Т. І. Правовий статус. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій та ін. К. : Концерн «Видавничий Дім «ІН Юре», 2006. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1230 с.

⁴ Алексійчук М. М. Адміністративно-правовий статус міського, районного органу внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 18 с.

⁵ Гумін О. М., Пряхін Є. В. Адміністративно-правовий статус особи : поняття та структура. Наше право. № 5. 2014. С. 32–37. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Nashp_2014_5_7%20(1).pdf

Щодо адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації як юридичних осіб публічного права, то у наукових дослідженнях наголошується на важливості компетенції (повноважень) як елементу цього статусу та на наявності інших структурних складових. Так, М. К. Золотарьова, визначаючи понятійний зміст адміністративно-правового статусу державних податкових інспекцій акцентує увагу на його складових елементах, зазначаючи, що головною поміж них є компетенція, яка доповнюється відповідальністю, завданнями, функціями, структурою, порядком діяльності⁶. Г. О. Балика під адміністративно-правовим статусом Пенсійного фонду України пропонує розуміти правове становище Пенсійного фонду України, що впливає з його компетенції, а також із завдань, функцій, організації та порядку діяльності, відповідальності, взаємодії з іншими суб'єктами щодо реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення та загальнообов'язкового державного соціального страхування⁷.

Досліджуючи адміністративно-правовий статус митних органів В. Т. Комзюк визначає його як складну юридичну конструкцію, яка включає в себе сукупність взаємопов'язаних структурних елементів: правову основу діяльності, форми, методи її здійснення, завдання, функції та мету діяльності; сукупність адміністративних прав і обов'язків; формування і реалізацію державної митної політики та організацію й ефективне функціонування всієї системи митних органів; відповідальність за вчинювані діяння та гарантії діяльності⁸. Також на важливості дослідження складових частин адміністративно-правового статусу наголошує й О. І. Костилев, який пропонує під адміністративно-правовим статусом патронатної служби міністра розуміти комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів, а саме: мета, завдання, функції,

⁶ Золотарьова М. К. Адміністративно-правовий статус державних податкових інспекцій : монографія / М. К. Золотарьова ; за заг. ред. С. В. Петкова. Запоріжжя : КПУ, 2010. 164 с.

⁷ Балика Г. О. Адміністративно-правовий статус Пенсійного фонду України : дис. ... кандидата юрид. Наук : 12.00.07 / Балика Г. О. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2015. 221 с.

⁸ Комзюк В. Т. Митні органи України: адміністративно-правовий статус : монографія. Харків : Ніка Нова, 2013. 340 с.

принципи діяльності, порядок утворення, реорганізації, ліквідації, компетенції, юридична відповідальність⁹.

Схожі критерії беруться до уваги науковцями й під час дослідження поняття адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта правоохоронної діяльності, у тому числі й у сфері профілактики правопорушень серед дітей. При цьому також відзначаються законодавчо закріплені особливості та завдання діяльності поліції. Так, визначаючи загальний правовий статус Національної поліції, науковці пропонують досліджувати не лише систему покладених на поліцію повноважень (компетенцію), але й законодавчо визначені гарантії її здійснення, встановлені законодавством обмеження окремих конституційних прав, які покладаються на працівників поліції у зв'язку з їх професійною діяльністю, а також їх юридичну відповідальність¹⁰.

Д. М. Ластович розуміє адміністративно-правовий статус Національної поліції як визначене нормами адміністративного права юридичне становище даного органу влади у механізмі держави та системі суспільних відносин та вважає, що сутнісний зміст правового становища Національної поліції проявляється у цілях, завданнях та принципах діяльності даного органу, у тих можливостях, якими він користується, реалізуючи своє функціональне призначення, та обов'язках, які на нього покладаються¹¹. Д. К. Катрич також розглядає адміністративно-правовий статус Національної поліції як сукупність визначених нормативно-правовими актами України структурно-організаційних і компетенційних елементів, однак відзначає, що у сукупності ці елементи спрямовані на виконання основних завдань поліції – забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку, а також надання в ме-

⁹ Костилен О. І. Адміністративно-правовий статус патронатної служби міністра : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2015. 18 с.

¹⁰ Передерій О. С., Григоренко Є. І. Особливості правового статусу Національної поліції в Україні (теоретико-правовий аспект). Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Право». Випуск 20, 2015. С. 35–38.

¹¹ Ластович Д. М. Поняття адміністративно-правового статусу поліції як суб'єкта надання поліцейських послуг. Наше право. № 6. 2015. С. 71–75.

жах, визначених законом, послуг особам¹². Підтримуємо думку В. В. Майорова, який зазначає, що адміністративно-правовий статус Національної поліції є важливою юридичною гарантією якісного та ефективного здійснення цим органом його призначення в суспільстві та в системі органів публічної влади¹³.

Під час визначення адміністративно-правового статусу Національної поліції в окремих сферах діяльності чи окремих поліцейських підрозділів науковці беруть до уваги загальні елементи адміністративно-правового статусу поліції та вказують на певні особливості. Зокрема, у дослідженнях відзначають, що адміністративно-правовий статус: підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції є інтеграційною категорією адміністративного права, яка являє собою нормативно визначену систему прав та обов'язків підрозділів внутрішньої безпеки, що зумовлені їхніми завданнями, а саме: забезпечення безпеки працівників поліції; запобігання службовій злочинності, а також злочинності, що тісно пов'язана з повноваженнями працівників поліції¹⁴; патрульної поліції України слід вважати систему законодавчо встановлених і гарантованих державою правових положень, які закріплюють права й обов'язки, завдання та функції, організаційну структуру, структуру управління, форми відповідальності, компетенцію й місце патрульної поліції в структурі Національної поліції України¹⁵; органів внутрішніх справ (Національної поліції) у сфері забезпечення економічної безпеки є сукупністю юридично встановлених повноважень (прав та

¹² Катрич Д. К. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». № 36/2. 2016. С. 31–35. URL: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.36/part_2/9.pdf.

¹³ Майоров В. В. Національна поліція України та властивості її адміністративно-правового статусу. Юридичний науковий електронний журнал. № 2. 2020. С. 90–92. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/24.pdf

¹⁴ Гарбузов В. В. Адміністративно-правовий статус підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2016. 241 с.

¹⁵ Сердюк А. М. Поняття й елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». Випуск 1. Том 3. 2016. С. 76–80. URL: http://lj.kherson.ua/2016/pravo01/part_3/22.pdf.

обов'язків), а також правових гарантій їх реалізації, закріплених у нормах адміністративного права у сфері забезпечення економічної безпеки особи, громадянина, суспільства, держави¹⁶; Національної поліції в сфері забезпечення обігу та застосування зброї є подвійним: з одного боку, поліцейські мають право на зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї, з іншого боку, поліція є основним суб'єктом публічної адміністрації, яка здійснює адміністративні режими у сфері обігу зброї, що знаходяться в цивільних осіб, зокрема щодо надання сервісних послуг (видача та анулювання дозволів)¹⁷. Що ж до адміністративно-правового статусу поліції у сфері профілактики правопорушень та окремих спеціалізованих поліцейських підрозділів, то В. І. Фелик характеризує адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності як регламентовану нормами адміністративного законодавства систему структурних елементів, що об'єднуються в цільовий, функціональний та організаційний блоки, завдяки яким органи поліції реалізують свої повноваження в сфері попередження вчинення правопорушень і злочинів¹⁸, а Г. Р. Парханов пропонує під адміністративно-правовим статусом Національної поліції України як суб'єкта здійснення превентивної діяльності розуміти регламентовану нормами адміністративного законодавства систему структурних елементів, які об'єднують призначення, функції, організацію діяльності, компетенцію та юридичну відповідальність посадових осіб, які працюють у цих органах¹⁹.

¹⁶ Мамочка Р. В. Окремі питання правового статусу ОВС у сфері забезпечення економічної безпеки. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/e-journals/FP/2011-2/11mrvezb.pdf.

¹⁷ Діденко С. В. Адміністративно-правовий статус Національної поліції у сфері забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 3. 2016. С. 88–92.

¹⁸ Фелик В. І. Особливості адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності. Вісник Харківського націон. універс. внутр. справ. 2016. № 3. С. 181–189.

¹⁹ Парханов Г. Р. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта здійснення превентивної діяльності : поняття та структура. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 36. Том 1. С. 144–147. URL: http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc36/part_1/38.pdf.

Отже, у більшості досліджень поняття та змісту адміністративно-правового статусу суб'єктів відносин, окремих органів публічної адміністрації, серед яких Національна поліція України, а також адміністративно-правового статусу поліції в окремих сферах правоохоронної діяльності, вказується на нормативно-закріплені елементи статусу (серед яких виокремлюються компетенція або ж повноваження), їх системність та взаємопов'язаність, а також на особливості адміністративно-правового статусу залежно від сфери діяльності поліції (суб'єкта правових відносин). Тому для дослідження змісту адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей доцільно розглянути структурні елементи цього статусу.

О. М. Музичук під елементами правового статусу розуміє його складові, які у сукупності складають змістовну правову (юридичну) характеристику суб'єкта правовідносин, вказують на його специфіку, відмінність від інших суб'єктів²⁰. Науковці у своїх працях виокремлюють різну кількість елементів адміністративно-правового статусу. Так, О. В. Запотоцька відзначає, що структуру адміністративно-правового статусу складають організаційні (мета створення, організаційна структура, принципи, завдання, напрямки діяльності, порядок створення, реорганізації та ліквідації, наявність структурних утворень) та змістовні (права, обов'язки, адміністративна відповідальність, повноваження та компетенція) елементи²¹. О. І. Лавренова зазначає, що адміністративно-правовий статус державної служби включає в себе чотири блоки елементів, серед яких цільовий, структурно-організаційний, компетенційний, блок форм і методів діяльності²². На нашу думку,

²⁰ Музичук О. М. Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу. Форум права. 2008. № 1. С. 316–321. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e_journals/FP/2008-1/08_momiec.pdf.

²¹ Запотоцька О. В. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу Національного банку України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2017. № 42. С. 166–170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2017_42_40.

²² Лавренова О. І. Адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади : автореф. дис. ... канд.

не варто виокремлювати форми та методи діяльності окремим блоком, оскільки вони виступають способом реалізації суб'єктами адміністративних відносин своїх повноважень, що відображають особливості їх правового статусу. С. М. Попова пропонує виділяти в адміністративно-правовому статусі такі основні елементи, як мета їх створення, завдання, функції, права (повноваження) та компетенція²³. Не можемо погодитись з цією думкою, оскільки вважаємо, що права (повноваження) охоплюються категорією компетенція.

О. П. Сікорський вважає, що адміністративно-правовий статус органу виконавчої влади – це складна юридично-теоретична конструкція, яка включає в себе такі складові елементи: 1) мету утворення органу та визначення сфери його відання; 2) принципи і територіальні масштаби діяльності; 3) внутрішню структуру органу; 4) порядок та спосіб його утворення, реорганізації та ліквідації; 5) завдання і функції; 6) обсяг та характер державно-владних повноважень; 7) форми і методи діяльності; 8) порядок вирішення в органі підвідомчих питань; 9) джерела фінансування органу; 10) наявність або відсутність прав юридичної особи; 11) право та обов'язок користуватися державними символами; 12) відповідальність²⁴. Така класифікація елементів видається занадто деталізованою для можливості комплексного дослідження адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей.

Більшість науковців аналізують адміністративно-правовий статус органу публічної адміністрації, беручи за основу класифікацію елементів, запропоновану Д. М. Бахрахом, відповідно до якої адміністративно-правовий статус державного органу складається з трьох блоків: 1) цільового, який визначає норми про

юрид. наук: 12.00.07 / Націон. універс. «Одеська юридична академія». Одеса, 2014. 20 с.

²³ Попова С. М. Адміністративно-правовий статус податкових органів України : монографія. Харків : Золота миля, 2012. 386 с.

²⁴ Сікорський О. П. Адміністративно-правовий статус державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Націон. універс. внутр. справ. Харків, 2011. 19 с.

цілі (мету), завдання та функції діяльності; 2) організаційно-структурного, який утворюють правові приписи, що регламентують порядок утворення, реорганізації, ліквідації органу, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість; 3) компетенції як сукупності владних повноважень і підвідомчості²⁵. Такий підхід до структури адміністративно-правового статусу органу державної влади поділяють В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, О. О. Бригінець, І. О. Васильєв, В. А. Глуховеря, Д. К. Катрич, В. К. Колпаков, Т. П. Мінка, В. В. Сокурєнко, О. Ю. Якимов та інші. Отже, для здійснення якісного аналізу адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей доцільно охарактеризувати елементний склад відповідно до вищенаведеної класифікації елементів адміністративно-правового статусу органу публічної адміністрації.

Структурні елементи адміністративно-правового статусу тієї чи іншою мірою закріплюються в адміністративно-правових нормах. Правові основи адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей визначаються Конституцією України, законами України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р.²⁶, «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 р.²⁷, «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 р.²⁸, «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» від 17.03.2011 р.²⁹ тощо, підзаконними нормативно-

²⁵ Бахрах Д. Н. Административное право : учеб. для вузов. М. БЕК, 1996. 368 с.

²⁶ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.

²⁷ Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 р. № 20/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/20/95-%D0%B2%D1%80>.

²⁸ Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

²⁹ Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : Закон

правовими актами – Указами Президента України «Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року» від 27.09.2013 р. №532/2013³⁰, «Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності ОВС та громадських формувань з охорони громадського порядку» від 16.06.99 р., №650/99³¹, постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію України» від 28.10.2015 р. № 877³², «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю» від 03.10.2018 р. № 800³³, наказами МВС України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» від 28.07.2017 р. № 650³⁴, наказами Голови Національної поліції України «Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України» від 27.11.2015 р. № 123³⁵, «Про затвердження Положення про Головне управління Національної поліції у Львів-

України від 17.03.2011 р. № 3160-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>.

³⁰ Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року : Указ Президента України від 27.09.2013 р. № 532/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>.

³¹ Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності ОВС та громадських формувань з охорони громадського порядку : Указ Президента України від 16.06.99 р. № 650/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650/99>.

³² Про затвердження Положення про Національну поліцію України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.

³³ Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF>.

³⁴ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : наказ МВС України від 28.07.2017 р. № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.

³⁵ Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України : наказ Голови Національної поліції України від 27.11.2015 р. № 123.

ській області» від 06.11.2015 р. № 30³⁶, Положення про Управління превентивної діяльності Національної поліції у Львівській області від 17.03.2016 р.³⁷, «Про затвердження Типового положення про відділ, відділення поліції в районах, містах Львівської області» від 12.03.2016 р. № 22³⁸, «Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України» від 03.07.2017 р. № 560³⁹, «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19.12.2017 р. № 1044⁴⁰ та іншими. Зокрема, саме Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України на нормативно-правовому рівні закріплює поняття профілактики адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей як діяльності підрозділів Національної поліції України, спрямованої на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень (п. 5 розділу 1 Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України).

До цільового блоку включають такі елементи, як «мета» («ціль»), «завдання», «функції». Мету в даному випадку можна розуміти як вказівку в нормативно-правових актах на забезпечення певної соціальної потреби, що у положеннях та інших установчих документах конкретизується в переліку завдань і функцій, що виконуються. Мета створення будь-якого органу державної

³⁶ Про затвердження Положення про Головне управління Національної поліції у Львівській області : наказ Голови Національної поліції України від 06.11.2015 р. № 30.

³⁷ Положення про Управління превентивної діяльності Національної поліції у Львівській області від 17.03.2016 р.

³⁸ Про затвердження Типового положення про відділ, відділення поліції в районах, містах Львівської області : наказ начальника ГУ НП у Львівській області від 12.03.2016 р. № 22.

³⁹ Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України : наказ МВС України від 03.07.2017 р. № 560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0926-17>.

⁴⁰ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>.

влади пов'язана зі сферою суспільних відносин, яка є об'єктом регулювання, визначає результат, який намагається досягти державний орган, окреслює спрямованість його діяльності і закріплена у відповідному нормативно-правовому акті⁴¹. Стаття 1 Закону України «Про Національну поліцію» визначає цього суб'єкта публічної адміністрації як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Зважаючи на норми законодавства, у дослідженнях відзначають, що метою діяльності Національної поліції України є організація й забезпечення політики держави щодо забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидію злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам⁴².

Метою здійснення профілактики правопорушень серед дітей вважають: обмеження дії негативних явищ і процесів, пов'язаних із правопорушеннями; усунення (нейтралізацію) детермінант протиправних проявів; ліквідацію криміногенних чинників у мікросередовищі особи, що формують її антисуспільну позицію та мотивацію протиправної поведінки; превентивний вплив на дитину, яка за своїм антисуспільним способом життя здатна вчинити адміністративне правопорушення чи злочин⁴³. Профілактична мета як складова адміністративно-правового статусу Національної поліції хоча й не виокремлена у статті 1 Закону України «Про Національну поліцію», однак вона вважається обов'язковою складовою діяльності щодо служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Підтверджується наявність профілак-

⁴¹ Данчул О. С. Профілактика адміністративних правопорушень державною службою охорони при МВС України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Львівський держ. університ. внутр. справ. Львів, 2015. 181 с.

⁴² Катрич Д. К. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». № 36/2. 2016. С. 31–35. URL: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.36/part_2/9.pdf.

⁴³ Іванов Ю. Ф., Джу́жа О. М. Кримінологія : Навч. посіб. К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2006. 264 с.

тичної мети створення і діяльності поліції у підзаконних нормативно-правових актах, що регулюють функціонування окремих органів та підрозділів Національної поліції. У Положенні про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України (затверджений наказом Голови Національної поліції України від 27.11.2015 року № 123)⁴⁴ відзначено, що метою діяльності Департаменту є реалізація державної політики у сферах превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення насильства в сім'ї. Очевидно, що складовою частиною цієї мети є профілактика правопорушень серед дітей.

Мета діяльності органів Національної поліції конкретизується та розкривається через поставлені перед нею завдання. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» пріоритетними завданнями поліції є надання поліцейськими послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги, а також протидії злочинності, де одну з основних ролей відіграє профілактика правопорушень. Завдання, в свою чергу конкретизуються через виконання профілактичних функцій, у тому числі щодо превенції правопорушень серед дітей.

Відповідно до розділів II та III Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України на виконання завдання щодо формування та реалізації, у межах компетенції, державної політики у сферах підтримання публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення насильства в сім'ї, Департамент виконує такі функції:

– уживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

⁴⁴ Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України : наказ Голови Національної поліції України від 27.11.2015 р. № 123.

– уживає заходів із запобігання та припинення насильства в сім'ї;

– запобігає вчиненню дітьми правопорушень, організовує індивідуальну превентивну роботу з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом, роботу з протидії втягненню дітей у злочинну діяльність, пияцтво, зайняття жебрацтвом та іншу протиправну діяльність;

– організовує загальну превентивну роботу з дітьми, у тому числі за місцем проживання, у навчальних та виховних закладах;

– уживає заходів з попередження жорстокого поводження з дітьми, учинення стосовно них насильства, у тому числі батьками, законними представниками, а також своєчасного вилучення дитини у разі загрози її життю і здоров'ю, влаштування її до спеціальних установ;

– запобігає дитячій бездоглядності, здійснює профілактику причин самовільного залишення дітьми домівок чи навчально-виховних закладів, забезпечує дотримання вимог законів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, які позбавлені батьківського піклування.

Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність підпорядкованих Департаменту превентивної діяльності поліцейських підрозділів також закріплюють певні завдання та функції щодо профілактики правопорушень серед дітей. Так, відповідно до п. 1 розділу II Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (затверджена наказом МВС України від 19.12.2017 року № 1044)⁴⁵, серед основних завдань підрозділів ювенальної превенції є:

1) профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

2) ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики;

⁴⁵ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>.

3) участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення;

4) вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорсткому поведінню з дітьми;

5) вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб.

А основними напрямки (функціями) діяльності служби дільничних офіцерів поліції є (відповідно до п. 1 розділу II Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції, затверджена наказом МВС України від 28.07.2017 року № 650)⁴⁶:

1) здійснення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень;

2) виявлення причин та умов, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття у межах компетенції заходів для їх усунення;

3) ужиття заходів для запобігання вчиненню насильства в сім'ї та його припинення.

Очевидно, що ці функції стосуються й дітей, що схильні або уже вчинили правопорушення.

Безпосередню участь у профілактиці правопорушень серед дітей беруть приймальники-розподільники для дітей, що функціонують у складі головних управлінь Національної поліції та підпорядковуються керівництву цих головних управлінь. Відповідно до Положення про приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції України (затверджене наказом МВС України від 03.07.2017 року № 560)⁴⁷ – це спеціальні установи органів Національної поліції, призначені для тимчасового три-

⁴⁶ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : наказ МВС України від 28.07.2017 р. № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.

⁴⁷ Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України : наказ МВС України від 03.07.2017 р. № 560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0926-17>.

мання дітей, до основних завдань яких належать: проведення індивідуальної профілактичної та виховної роботи з дітьми, запобігання вчиненню ними протиправних дій; виявлення причин і умов, що призводять до скоєння дітьми злочинів та правопорушень; взаємодія з органами державної влади, навчальними закладами і громадськими організаціями з питань проведення профілактичної та виховної роботи з дітьми, поміщеними до приймальників-розподільників для дітей.

Функції профілактики правопорушень серед дітей виконують й інші підрозділи Національної поліції. Наприклад, відповідно п. 1 розділу III Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України (затверджений наказом Національної поліції України від 10 листопада 2015 року № 85)⁴⁸ працівники цього департаменту розробляють і забезпечують заходи, спрямовані на попередження кримінальним правопорушенням у сфері протидії кіберзлочинності. Очевидно, що такі заходи частково будуть стосуватися й профілактики правопорушень серед дітей. Або ж відповідно до п. 1 розділу II Положення про Департамент патрульної поліції України (затверджений наказом Національної поліції України від 06 листопада 2015 року № 73)⁴⁹ однією з функцій цього департаменту є здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчинення правопорушень. Це стосується й превенції правопорушень дітей. Однак практика діяльності цих та інших підрозділів Національної поліції дозволяє стверджувати, що профілактика правопорушень серед дітей здійснюється ними епізодично, не має системного характеру, що пояснюється необхідністю зосередження зусиль цих підрозділів на виконанні основних функцій. Також слід констатувати відсутність належної організації взаємодії та координаційного впливу щодо залучення окремих підрозділів Національної поліції до заходів профілактики правопорушень серед дітей.

⁴⁸ Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 10 листопада 2015 року № 85.

⁴⁹ Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції України : наказ Національної поліції України від 06 листопада 2015 року № 73.

Завдання та функції підрозділів Головних управлінь Національної поліції та відділів Національної поліції у сфері профілактики правопорушень серед дітей регламентовані нормативно-правовими актами керівників відповідних управлінь. Наприклад, відповідно до Положення про Управління превентивної діяльності Національної поліції у Львівській області (затверджене наказом ГУ НП у Львівській області від 17 березня 2016 року)⁵⁰ завдання цього управління ГУ НП передбачають організацію роботи превентивної та профілактичної діяльності, а також запобігання та припинення насильства в сім'ї. Завдання розкриваються через функції, які виконує Управління, зокрема такі: здійснює контроль за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування; здійснює нормативно-методичне забезпечення та контроль за діяльністю територіальних органів з питань запобігання та припинення насильства в сім'ї, також превентивної та профілактичної роботи; взаємодіє зі структурними підрозділами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями з питань запобігання та припинення насильства в сім'ї, превентивної та профілактичної діяльності; здійснює розроблення проектів законів та інших нормативних актів і документів що стосуються запобігання та припиненню насильства в сім'ї, превентивної та профілактичної діяльності; запобігає вчиненню дітьми правопорушень, індивідуальної превентивної роботи з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом, протидії втягненню дітей у злочинну діяльність, пияцтво, зайняття жебрацтвом та іншу протиправну діяльність; організовує загальну превентивну роботу з дітьми, у тому числі за місцем проживання, у навчальних та виховних закладах; вживає заходів з попередження жорстокого поводження з дітьми, учинення стосовно них насильства, у тому числі батьками, законними представниками, а також своєчасного вилучення дитини у разі загрози її життю і здоров'ю, влаштування її до спеціальних установ; запобігає ди-

⁵⁰ Положення про Управління превентивної діяльності Національної поліції у Львівській області від 17.03.2016 р.

тячій бездоглядності, здійснює профілактику причин самовільного залишення дітьми домівок чи навчально-виховних закладів, дотримання вимог законів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, які позбавлені батьківського піклування.

Відповідно до Типового положення про відділ, відділення поліції в районах, містах Львівської області (затверджене наказом начальника ГУ НП у Львівській області від 12.03.2016 року № 22)⁵¹ структурним підрозділом патрульної поліції відділів, відділень поліції в районах, містах який безпосередньо здійснює профілактику правопорушень серед дітей є сектор превенції. Серед основних цілей сектору превенції є забезпечення профілактики злочинності у дитячому середовищі (ювенальна превенція). Для виконання поставленої мети сектором превенції здійснюються такі завдання: організація заходів щодо профілактики злочинності, зокрема у дитячому середовищі; організація превенції правопорушень на адміністративній території обслуговування, проведення профілактичних заходів у навчальних, дошкільних закладах та серед громади, здійснення ювенальної превенції; надання, у межах компетенції поліції, допомоги дітям із проблемних сімей, багатодітним, малозабезпеченим сім'ям, запобігання та мінімізація впливу кримінального елементу на таких громадян.

Наступним елементом адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей є структурно-організаційний блок, що включає нормативне регулювання порядку створення, реорганізації, ліквідації підрозділів поліції; встановлення і зміни організаційних структур, процедур діяльності; звітність і підконтрольність, права на власну символіку тощо. Норми, що регулюють такі елементи, стосуються загального правового статусу підрозділу поліції у всіх сферах його діяльності. Лише окремі з норм структурно-організаційного блоку визначають адміністративно-правовий статус Національної поліції саме як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей. Найбільш виражено цей

⁵¹ Про затвердження Типового положення про відділ, відділення поліції в районах, містах Львівської області : наказ начальника ГУ НП у Львівській області від 12.03.2016 р. № 22.

блок проявляє себе за допомогою норм, що регулюють створення у структурі поліції підрозділів, діяльність яких спрямована на профілактику правопорушень серед дітей, та організаційні аспекти їх функціонування, у тому числі й лінійну і функціональну підпорядкованість.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» систему поліції складають центральний орган управління поліцією та територіальні органи поліції. До складу апарату центрального органу управління поліції входять організаційно поєднані структурні підрозділи, що забезпечують діяльність керівника поліції, а також виконання покладених на поліцію завдань. У складі поліції функціонують: кримінальна поліція, патрульна поліція, органи досудового розслідування, поліція охорони, спеціальна поліція, поліція особливого призначення. Територіальні органи поліції утворюються як юридичні особи публічного права в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах та як міжрегіональні (повноваження яких поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць) територіальні органи у межах граничної чисельності поліції і коштів, визначених на її утримання. Структуру територіальних органів поліції затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

На рівні апарату центрального органу управління поліції для виконання основних завдань щодо профілактики правопорушень, у тому числі й правопорушень серед дітей, створено Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, який слід вважати спеціалізованим суб'єктом профілактики. У структурі Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України діють управління дільничних офіцерів поліції та управління ювенальної превенції. Крім цього управління Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України до підрозділів ювенальної превенції відносить підрозділи ювенальної превенції головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві, а також підрозділи ювенальної превенції територіальних (відокремлених) підрозділів головних управлінь Національної поліції.

На регіональному і місцевому рівні діють і підрозділи дільничних офіцерів поліції, і підрозділи ювенальної превенції як структурні одиниці управлінь (секторів) превентивної діяльності ГУ НП (відділів поліції). Наприклад, відповідно до Положення про Управління превентивної діяльності Національної поліції України у Львівській області⁵² управління очолює начальник, який організовує роботу Управління, забезпечує ефективне виконання покладених на нього завдань, а також несе особисту відповідальність за виконання підлеглими своїх функціональних обов'язків та стан службової дисципліни. Контроль за діяльністю Управління здійснюється начальником ГУ НП у Львівській області. Управління виконує завдання на основі поєднання єдиноначальності та колегіальності у вирішенні питань, пов'язаних з оперативно-службовою діяльністю, з урахуванням персональної відповідальності керівництва і кожного з працівників за стан справ на закріплених напрямках роботи, своєчасне і якісне виконання запланованих заходів та окремих доручень.

Наказом № 22 від 12.03.2016 року виданим ГУ НП у Львівській області затверджено Типове положення про відокремлені структурні підрозділи (відділи, відділення поліції) ГУ НП у Львівській області⁵³. У ньому зазначено, що в структурну побудову відділів та відділень поліції входить патрульна поліція, яка складається з чотирьох однакових за штатною побудовою секторів реагування патрульної поліції та сектору превенції. Очолює патрульну поліцію заступник начальника відділу (відділення) поліції – керівник патрульної поліції. Сектор превенції є структурним підрозділом патрульної поліції, який утворюється в кожному відділі, відділенні поліції. Безпосереднє керівництво сектором превенції здійснює заступник начальника відділу (відділення) поліції – керівник патрульної поліції. Штатна структура сектору превенції серед інших передбачає посади інспекторів юве-

⁵² Положення про Управління превентивної діяльності Національної поліції у Львівській області від 17.03.2016 р.

⁵³ Про затвердження Типового положення про відділ, відділення поліції в районах, містах Львівської області : наказ начальника ГУ НП у Львівській області від 12.03.2016 р. № 22.

нальної превенції, старших дільничних офіцерів поліції, дільничних офіцерів поліції, помічників дільничного офіцера поліції.

Щодо лінійної і функціональної підпорядкованості підрозділів, що здійснюють профілактику правопорушень серед дітей, то показовим є адміністративно-правове регулювання підпорядкованості служби дільничних офіцерів поліції. Відповідно до розділу VI Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції управління та координацію роботи дільничних офіцерів поліції у центральному органі управління поліцією здійснює управління дільничних офіцерів поліції Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України; управління та координацію роботи дільничних офіцерів поліції у територіальному органі поліції здійснюють відділи (сектори) дільничних офіцерів поліції управлінь превентивної діяльності головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі; управління та координацію роботи дільничних офіцерів поліції на рівні територіального (відокремленого) підрозділу поліції здійснює відповідний відділ, сектор превенції цього підрозділу. У свою чергу організація та контроль за роботою дільничних офіцерів поліції покладаються на заступника начальника територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції, який відповідно до розподілу функціональних обов'язків координує діяльність дільничних офіцерів поліції та начальника відділу (сектору) превенції територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції.

Наступний блок елементів адміністративно-правового статусу розкриває компетенцію Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей. Компетенція вважається головним елементом у структурі адміністративно-правового статусу будь-якого органу публічної адміністрації.

В юридичній енциклопедії зазначено, що правовий статус державних органів визначається через їх компетенцію⁵⁴, тобто компетенційний блок визначається сукупністю прав та обов'яз-

⁵⁴ Юридична енциклопедія. Т. 5. П-С / ред. : Ю. С. Шемшученко ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2003. 736 с.

ків⁵⁵. Таку думку підтримує А. М. Сердюк стверджуючи, що адміністративно-правовий статус патрульної поліції України визначає компетенцію, тобто окреслює коло її прав і обов'язків, необхідних для реалізації мети, завдань і функцій⁵⁶, С. В. Ківалов, який вважає, що права та обов'язки є основним змістом компетенції⁵⁷. Т. А. Плугатар, під компетенцією органу Національної поліції як суб'єкта адміністративно-юрисдикційної діяльності розуміє сукупність прав та обов'язків працівників органів та підрозділів поліції як носіїв юрисдикційних повноважень⁵⁸. На думку О. І. Лавренової зміст компетенції становлять предмети відання і повноваження державної служби, а поняття «функції» та «завдання» не входять до поняття «компетенція», а обумовлюють її⁵⁹. В. Ф. Погорілко визначає компетенцію як категорію, що вбирає в себе державновладні повноваження того чи іншого органу, які визначаються на основі встановлених законом чи іншим правовим актом предметів відання, прав та обов'язків, які необхідні тому чи іншому державному органу для виконання його діяльності⁶⁰. На думку Ю. П. Битяка компетенція становить певний обсяг державної дія-

⁵⁵ Назар Т. Я. Адміністративно-правовий статус центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як суб'єктів профілактики правопорушень неповнолітніх. Порівняльно-аналітичне право. № 4. 2014. С. 134–137. URL: http://www.pap.in.ua/4_2014/35.pdf.

⁵⁶ Сердюк А. М. Поняття й елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». Випуск 1. Том 3. 2016. С. 76–80. URL: http://lj.kherson.ua/2016/pravo01/part_3/22.pdf.

⁵⁷ Ківалов С. В., Лавренова О. І. Адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади : монографія. Одеса : Фенікс, 2015. 190 с.

⁵⁸ Плугатар Т. А. Правовий статус органів поліції України як суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності. Наука і правоохорона. № 4 (38). 2017. С. 76–82. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Nip_2017_4_13.pdf.

⁵⁹ Лавренова О. І. Адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Націон. універс. «Одеська юридична академія». Одеса, 2014. 20 с.

⁶⁰ Конституційне право України : Підручник / За ред. В. Ф. Погорілка. К. : Наук. думка, 2000. 732 с.

льності, що покладений на конкретний орган, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, які орган має право вирішувати в процесі практичної діяльності⁶¹.

Отже, здійснивши порівняльний аналіз наукових праць вчених ми вважаємо, що компетенція розкривається через з'ясування повноважень (прав та обов'язків) і підвідомчості (предмету відання) органів поліції як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей. Підвідомчість передбачає наявність певного поля діяльності та кола суспільних відносин, на які підрозділи поліції впливають виходячи із своєї мети та завдань.

На відміну від мети, завдань та функцій компетенція органів поліції як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей закріплена на законодавчому рівні достатньо детально. Так, Законом України «Про Національну поліцію» до повноважень поліції віднесено:

- здійснення превентивної та профілактичної діяльності;
- виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень;
- здійснення контролю за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;
- вжиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі.

Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей»⁶² передбачає, що уповноважені підрозділи органів Національної поліції мають наступні права та обов'язки: проведення роботи щодо запобігання правопорушенням дітей; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню

⁶¹ Адміністративне право України. / За ред. Ю. П. Битяка. Х.: Право, 2001. 528 с.

⁶² Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 р. № 20/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/20/95-%D0%B2%D1%80>.

правопорушень дітьми, вжиття заходів до їх усунення; участь у правовому вихованні дітей; розшук дітей, що зникли, дітей, які залишили сім'ї, навчально-виховні заклади (бродяжать) та спеціальні установи для дітей; виявлення дорослих осіб, які втягують дітей у злочинну діяльність, проституцію, пияцтво, наркоманію та жебрацтво; виявлення осіб, які займаються виготовленням та розповсюдженням порнографічної продукції, видань, що пропагують насильство, жорстокість, сексуальну розпусту; виявлення батьків або осіб, що їх замінюють, які ухиляються від виконання обов'язків щодо створення належних умов для життя, навчання та виховання дітей; повернення до місця постійного проживання, навчання або направлення до спеціальних установ для дітей у термін не більше восьми годин з моменту виявлення дітей, яких було підкинуто, або які заблукали, або залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади; відвідування правопорушників, що не досягли 18 років, за місцем їх проживання, навчання, роботи, проведення бесід з ними, їх батьками (усиновителями) або опікунами (піклувальниками); затримання і тримання у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без опіки та піклування, – на період до передачі їх законним представникам або до влаштування в установленому порядку, але не більше восьми годин; виявлення, та ведення обліку осіб, які втягують дітей в антигромадську діяльність; здійснення заходів соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі на певний строк; ведення обліку правопорушників, що не досягли 18 років, які потребують медичної допомоги, у тому числі звільнених із спеціальних виховних установ, з метою проведення профілактичної роботи.

Відповідно до статті 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»⁶³, до повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать: виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них; винесення термінових заборонних приписів стосовно

⁶³ Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: [https://zakon.rada.gov.ua / laws/show/2229-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19).

кривдників; взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством; здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії; взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Крім того, поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

Механізм реалізації цих законодавчих приписів розкривається в підзаконних нормативно-правових актах. Зокрема, відповідно до п. 2 розділу II Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України⁶⁴ основними повноваженнями підрозділів ювенальної превенції, що мають профілактичне значення є:

1) планування і реалізація профілактичних заходів у дитячому середовищі щодо попередження негативних явищ серед дітей;

2) контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування;

3) вжиття заходів для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь;

4) притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, а також батьків або осіб, що їх замінюють, які не виконують передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей;

5) унесення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності обов'язкових для розгляду подань про

⁶⁴ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ z0686-18>.

необхідність усунення причин та умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень;

6) участь у профілактичних заходах щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед дітей;

7) проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дітьми та їх батьками, законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які сприяли вчиненню адміністративного чи кримінального правопорушення дитиною;

8) відвідування дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, за місцем їх проживання разом із службою у справах дітей для з'ясування умов проживання;

9) виклик дітей та їх батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною;

10) залучення дітей до участі в просвітницько-профілактичних чи корекційних програмах;

11) інформування відповідних місцевих органів державної влади щодо батьків, інших законних представників, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поведуться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство;

12) життєві заходів індивідуальної профілактики з дітьми, схильними до вчинення правопорушень.

Поліцейські підрозділи ювенальної превенції здійснюють такі заходи індивідуальної профілактики з дітьми, які перебувають на профілактичному обліку в поліції: проводять ознайомлювальні, попереджувальні і виховні бесіди з дитиною за місцем проживання, навчання або роботи не рідше одного разу на місяць; проводять ознайомлювальні, попереджувальні бесіди з батьками дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення; складають план заходів з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини; відвідують за місцем проживання дитину для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення адміністратив-

них і кримінальних правопорушень; вживають інших профілактичних заходів, передбачених законодавством.

Таким чином, законодавець, визначаючи мету, завдання, функції, структурну побудову, компетенцію Національної поліції, виокремив й профілактику правопорушень серед дітей як невід'ємну складову поліцейської діяльності, а також наголосив на необхідності взаємодії суб'єктів профілактики. Норми, що визначають адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей, містяться як в законах України, так і в підзаконних нормативно-правових актах, зокрема й в наказах керівників Головних управлінь Національної поліції. Аналіз цих норм, структурованих відповідно до блоків елементів адміністративно-правового статусу, дозволяє зробити висновок щодо ключової ролі Національної поліції України у системі профілактики дитячої деліктності, а також виокремити серед підрозділів Національної поліції України підрозділи ювенальної превенції як основного суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей. Також певним обсягом повноважень у цій сфері наділені дільничні офіцери поліції, що разом з підрозділами ювенальної превенції входять до складу структур Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України. Інші поліцейські підрозділи лише епізодично здійснюють профілактику правопорушень серед дітей, що актуалізує питання належної організації взаємодії та координації профілактичної роботи підрозділів Національної поліції України. Доцільно на нормативно-правовому рівні закріпити повноваження підрозділів ювенальної превенції організовувати та координувати проведення узгоджених заходів з іншими підрозділами Національної поліції України щодо профілактики правопорушень серед дітей.

Загалом, адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей доцільно розглядати як сукупність закріплених адміністративно-правовими нормами взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів, завдяки яким підрозділи Національної поліції України реалізують свої повноваження щодо виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми право-

порушень, здійснюють інші профілактичні заходи як самостійно, так й у взаємодії з іншими суб'єктами профілактики.

1.2. Адміністративно-правовий статус центрів соціальних служб як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей

Адміністративно-правові норми, що регулюють систему профілактики правопорушень серед дітей, закріплюють повноваження у цій сфері не лише правоохоронних органів, але й суб'єктів соціальної роботи, соціального захисту та підтримки дітей, серед яких виокремлюються центри соціальних служб як активний учасник надання послуги соціальної профілактики. Ця послуга відповідно до п. 4 Державного стандарту соціальної послуги профілактики розглядається як комплекс заходів, що здійснюються суб'єктом, який надає соціальні послуги, спрямований на попередження, обмеження та зупинення негативних соціальних і особистісних (поведінкових) явищ та їх наслідків у соціальному середовищі та реалізується за допомогою різних інструментів впливу соціального, юридичного, педагогічного, психологічного характеру. Соціальна послуга надається особам, сім'ям, групам осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, спричинених інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, бездомністю, відбуванням покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк тощо⁶⁵.

Через складні життєві обставини, безвідповідальне ставлення батьків до своїх обов'язків і жорстоке поводження з дитиною, вживання батьками алкоголю, наркотичних засобів та з інших причин, зокрема із веденням воєнних дій на Сході України, щороку в країні близько 8 тисяч дітей залишаються без батьківського піклування⁶⁶. Діти, які опинились у складних життєвих обстави-

⁶⁵ Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики : наказ Міністерства соціальної політики України від 10.09.2015 р. № 912. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15>.

⁶⁶ Річний звіт Львівського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми

нах, потребують особливої уваги з боку публічних органів влади як щодо соціального забезпечення, так і профілактичної діяльності. Здійснення профілактики правопорушень серед таких дітей потребує чіткого визначення та правового закріплення завдань, функцій, прав й обов'язків суб'єктів попереджувальної діяльності. Аналіз адміністративно-правового статусу, зокрема його структурних елементів центрів соціальних служб, до компетенції яких віднесено здійснення профілактики правопорушень дітей дозволить виявити окремі недоліки організаційного та правового характеру системи попередження правопорушень дітей.

Дослідженню діяльності центрів соціальних служб присвятили свої праці М. С. Другов, Е. Г. Ємцева, Т. Л. Кальченко, Н. А. Клішевич, О. В. Ковальова, С. В. Коношенко, Н. В. Лесько, Т. В. Лоза, В. А. Поліщук, С. Г. Поволоцька, І. С. Сьомкіна, Л. А. Якубова та інші науковці. Однак, поняття та особливості адміністративно-правового статусу Центрів як суб'єкта профілактики правопорушень дітей у науковій літературі висвітлені недостатньо. Загальне поняття «правовий статус», «адміністративно-правовий статус» органу державної влади розглянуто у першому параграфі дисертаційної роботи, тому здійснимо аналіз адміністративно-правового статусу Центрів та розкриємо особливості його складових елементів. Так як поняття, структура та особливості адміністративно-правового статусу Центрів не знайшло свого відображення у працях вчених, вважаємо, що необхідно звернутися до норм правових актів, які регулюють діяльність Центрів.

Правові основи адміністративно-правового статусу Центрів як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей на основі Конституції України та Конвенції ООН про права дитини, визначаються Законом України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»⁶⁷, Типовим Положенням про республіканський Автономної республіки Крим, обласний, Київський та Севастопольський міський центр соціальних служб, а також Типовим

та молоддю у 2018 році, затверджений директором ЛОЦСССДМ від 25 грудня 2018 року.

⁶⁷ Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/lavs/show/2558-14>.

Положенням про районний, міський, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб⁶⁸.

На законодавчому рівні зазначено, що одним із видів соціальної роботи, яка спрямована на запобігання протиправній поведінці серед дітей є соціальна профілактика, яку здійснюють суб'єкти профілактики. У сучасній юридичній літературі суб'єкти профілактики правопорушень переважно визначаються як органи, установи, посадові особи і громадяни, які постійно або тимчасово приймають участь у попередженні правопорушень. До суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю стаття 3 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» відносить уповноважені органи, що здійснюють соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, до яких, зокрема, належать центри соціальних служб. Основними завданнями суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю є:

- 1) надання різноманітних соціальних послуг, соціально-медичної, психолого-педагогічної, правової, інформаційної, матеріальної та інших видів соціальної допомоги, консультування дітей та молоді;

- 2) здійснення соціально-профілактичної роботи серед дітей та молоді, реалізація системи заходів щодо запобігання негативним явищам та їх подолання;

- 3) розроблення та здійснення реабілітаційних заходів щодо відновлення соціальних функцій, морального, психічного і фізичного стану дітей та молоді, пристосування їх до безпечних соціальних та інших умов життєдіяльності, а також надання допомоги сім'ям, дітям та молоді, які потрапили у складні життєві обставини;

- 4) впровадження державних соціальних стандартів і нормативів, нових форм, методів проведення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

Отже, серед основних завдань Центрів передбачено надання допомоги дітям, в тому числі які проживають у сім'ях, що

⁶⁸ Деякі питання діяльності центрів соціальних служб : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 479. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#n206](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#n206)

потрапили у складні життєві обставини, однак на законодавчому рівні не зазначено форм і методів роботи Центрів щодо профілактики правопорушень таких дітей.

Відповідно до пункту 1 Типового Положення про районний, міський, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб – Центр є закладом, що проводить соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, і надає їм соціальні послуги. Складні життєві обставини – це обставини, що об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких вона не може подолати самотійно⁶⁹. З даного визначення можна встановити мету діяльності Центрів, яка передбачає проведення соціальної роботи з дітьми та молоддю, що потребують сторонньої допомоги. Мета діяльності Центру розкривається через основні завдання, які зазначено у Типовому положенні про республіканський Автономної республіки Крим, обласний, Київський та Севастопольський міський центр соціальних служб. У переліку завдань, які деталізують мету є такі, що визначають Центр як суб'єкт профілактики правопорушень дітей. Зокрема, серед основних завдань регіонального центру є: 1) організація та проведення семінарів і тренінгів. В Типовому положенні не вказується на яку тематику проводять ці заходи, але враховуючи мету діяльності Центру, можна зробити висновок, що на даному етапі роботи розглядаються питання і щодо профілактики правопорушень дітей; 2) сприяє впровадженню державних стандартів соціальних послуг. Впровадження державних стандартів може відбуватися в результаті участі Центрів у формуванні загальнодержавних програмах, зокрема: Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року № 148⁷⁰; Концепція Державної соціальної

⁶⁹ Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.

⁷⁰ Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF>.

програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 230-р⁷¹; Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, затверджена Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015⁷²; План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2017–2020 роки, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 743-р⁷³; Національна стратегія профілактики соціального сирітства на період до 2020 року, затверджена Указом Президента України від 22 жовтня 2012 року № 609/2012⁷⁴; План заходів з реалізації Національної стратегії профілактики соціального сирітства на період до 2020 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 травня 2013 р. № 419-р⁷⁵.

Одним із напрямків профілактики соціального сирітства є проведення соціально-профілактичної роботи з вагітними жінками та жінками, які народили дитину. З метою запобігання відмови матерів від новонароджених дітей при Центрах створено консультаційні пункти у пологових стаціонарах. Так, станом на 01.01.2018

⁷¹ Про схвалення Концепції Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 230-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/230-2017-%D1%80>.

⁷² Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 - 2020 роки : Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>.

⁷³ Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2017-2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 743-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-2017-%D1%80>.

⁷⁴ Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року : Указ Президента України від 22 жовтня 2012 року № 609/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609/2012#n9>.

⁷⁵ Про затвердження Плану заходів з реалізації Національної стратегії профілактики соціального сирітства на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 травня 2013 р. № 419-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2013-%D1%80>.

року у Львівській області функціонувало 17 консультаційних пунктів при пологових будинках. В результаті такої співпраці з Львівським обласним Центром – 28 новонароджених дітей залишилось в сім'ї⁷⁶; Дніпропетровським обласним Центром – 41 новонароджена дитина⁷⁷; Херсонським обласним Центром – 27 новонароджених дітей⁷⁸; Київським міським Центром – 36 новонароджених дітей⁷⁹. В процесі соціального супроводу сімей, які опинились у складних життєвих обставинах проведено роботу щодо попередження соціального сирітства, в результаті чого: Київським міським Центром повернуто в сім'ю 12 дітей; Херсонським обласним центром – 915 дітей, які були під загрозою відібрання, залишилися в сім'ї. Відповідно до узагальненої інформації щодо обліку групових заходів, за перше півріччя 2016 року, Центрами Львівської області проведено 24 групових заходи щодо профілактики раннього соціального сирітства в яких взяли участь 404 особи. Для одержання бажаних результатів роботи щодо профілактики соціального сирітства Центрам необхідно регулярно проводити інформаційно-просвітницькі заходи, спрямовані на підвищення престижності сім'ї, посилення орієнтування молоді на здоровий спосіб життя та відповідальне батьківство залучаючи інших суб'єктів профілактики правопорушень. Встановлюючи мету та аналізуючи діяльність регіональних Центрів можна зробити висновок, що мета та завдання, які виконуються ними тісно пов'язані з профілактикою правопорушень дітей.

⁷⁶ Річний звіт про діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Львівської області у 2018 році затверджений директором Львівського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

⁷⁷ Річний звіт про діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Дніпропетровської області у 2018 році затверджений директором Дніпропетровського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

⁷⁸ Річний звіт про діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Херсонської області у 2018 році затверджений директором Херсонського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

⁷⁹ Інформаційно-аналітичний звіт мережі Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді міста Києва за 2018 рік.

Відповідно до Типового положення про районний, міський, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб, основними завданнями Центру є:

1) проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання потраплянню у складні життєві обставини осіб та сімей з дітьми. Соціально-профілактична робота Центрів полягає у здійсненні серед дітей заходів спрямованих на попередження протиправної поведінки, на зміну поведінки дітей, які перебувають у конфлікті із законом, їх соціальної спрямованості, утвердження життєвих та сімейних цінностей. Соціально-профілактична робота носить соціальний характер є одним із напрямів реалізації соціальної політики, що здійснюється діяльністю установ освіти, охорони здоров'я, соціальної роботи, культури, правоохоронних органів, засобів масової інформації і пов'язана із запланованим попередженням негативних факторів⁸⁰. Підтримуємо думку С. Г. Поволоцької, яка зазначає, що профілактика правопорушень передбачає не лише діяльність спрямовану на виявлення і усунення (нейтралізацію) причин та умов вчинення неповнолітніми правопорушень, а також здійснення позитивного впливу на поведінку неповнолітніх шляхом формування у них правосвідомості, соціально-корисних навичок та інтересів⁸¹. Підтвердженням цього є здійснення профілактичної роботи Центрами з дітьми, які перебувають у різних життєвих ситуаціях. Так, Шаргородський районний центр у липні 2017 року проводив групові заходи з даною метою в оздоровчому таборі, Немирівським районним центром проведено відеолекторій в ДП «Санаторій «Сокілець», Липовецьким районним центром проведено профілактичний захід в обласній лікарні⁸². Відповідно до узагальненої інформації щодо

⁸⁰ Романовська Л. І. Соціально-профілактична робота в системі практичної діяльності соціальних служб : Питання педагогіки. Вісник Національного університету оборони України. 2013. № 4/35. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3206/3/romanovska.pdf>.

⁸¹ Поволоцька С. Г. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративно-управлінське дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Націон. універс. внутр. справ. Харків, 2007. 214 с.

⁸² Працівниками ЦСССДМ області проводиться профілактична робота з дітьми та молоддю, яка перебуває на оздоровленні у дитячих

обліку групових заходів, за перше півріччя 2016 року, Центрами Львівської області було проведено 122 групових заходів щодо профілактики правопорушень серед дітей в яких взяли участь 1880 осіб.

Профілактична робота спеціалістів Центрів знаходить своє відображення і у здійсненні соціального патронажу дітей, які відбували покарання у вигляді обмеження волі, позбавлення волі на певний строк або засуджені до покарання без позбавлення волі. Відповідно до законодавства соціальний патронаж – це допомога звільненим особам шляхом здійснення комплексу правових, економічних, організаційних, психологічних, соціальних та інших заходів, зокрема надання послуг, спрямованих на їх соціальну адаптацію⁸³.

Для ефективного проведення соціально-профілактичної роботи з такими підлітками у Львові в рамках проекту «Реформування системи кримінальної юстиції щодо неповнолітніх» відкрито Центр пробації для дітей. Основними завданнями Центру є: проведення реабілітаційної роботи з дітьми щодо скоєння ними повторного правопорушення; забезпечення соціального супроводу сімей, в яких проживають неповнолітні особи, засуджені до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі або звільненні від відбування покарання з випробуванням; розробка та впровадження програм і навчальних тренінгів, направлених на задоволення потреб дітей.

Крім того, Центрами проводиться профілактична робота щодо попередження не лише правопорушень, але й інших негативних явищ в дитячому та молодіжному середовищі. Так, протягом I-го півріччя 2019 року в рамках первинної профілактики спеціалістами Центрів Львівської області для дітей з числа учнівської молоді, шкіл-інтернатів, учнів профтехучилищ, вихова-

оздоровчих закладах. URL: http://vin-ocsssdm.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1381:2017-08-18-11-56-57&catid=1:latest-news&Itemid=50.

⁸³ Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : Закон України від 17.03.2011 р. № 3160-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>.

нців дитячих будинків з метою профілактики негативних явищ було проведено 122 групових заходи, якими охоплено 1880 неповнолітніх. Соціально-профілактична робота здійснюється і в закладах соціального обслуговування Львівської області: центрі соціально-психологічної допомоги, соціальному центрі матері та дитини, соціальному гуртожитку шляхом розміщення інформації про шкоду вживання алкогольних напоїв, незахищених та безладних статевих стосунків (особливо у ранньому віці), настання юридичної відповідальності за скоєння правопорушень та злочинів. Профілактичні заходи відбуваються у таких формах: індивідуальні та групові консультування, лекції, бесіди, тренінги, відеоекскурсії, акції, конкурси, тематичні виставки, розповсюдження інформаційно-просвітницьких матеріалів.

2) здійснює заходи щодо запобігання потраплянню у складні життєві обставини осіб та сімей, упровадження новітніх соціальних технологій, спрямованих на недопущення, мінімізацію чи подолання складних життєвих обставин.

Одним із важливих етапів у профілактиці правопорушень є раннє виявлення сімей та дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Центри виявляють їх відповідно до Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)⁸⁴. Виявлення сімей, а також дітей, проводиться фахівцями Центру шляхом відвідування, розгляду інформації, поданої іншими суб'єктами, та звернень таких сімей. Зокрема, інформацію про виявлені сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах Центри отримують від служб у справах дітей, управлінь (відділів) освіти і науки облдержадміністрації, відділів праці та соціального захисту населення, закладів охорони здоров'я, головних управлінь Національної поліції України, міжрегіональних управлінь з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції України. Для

⁸⁴ Порядок виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб) : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 р. № 896 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-2013-п/paran9#n9>.

ефективної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах Центри формують та ведуть місцевий банк даних таких сімей. Виконуючи цей напрям роботи спеціалістами та фахівцями із соціальної роботи Центрів Львівської області протягом 2019 року виявлено та проінспектовано 954 сім'ї, що опинилися в складних життєвих обставинах в яких виховується 1827 дітей⁸⁵. Відповідно до інформації щодо здійснення соціальної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах за перший квартал 2020 року Центрами Львівської області виявлено 315 сімей в яких виховується 658 дітей.

3) здійснення соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, в яких виховуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; здійснення соціального супроводу прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей опікунів, піклувальників та усиновлювачів. Законом передбачено, що соціальний супровід – це робота, спрямована на здійснення соціальних опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціального статусу⁸⁶. Відповідно до наказу Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах» соціальна послуга соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах це комплекс заходів, що передбачає оцінку потреб, визначення шляхів вирішення основних проблем, регулярні зустрічі чи відвідування отримувача послуги з метою моніторингу виконання поставлених завдань, сприяння у отриманні інших послуг, допомогу в усвідомленні значення дій та/або розвиток вміння керувати

⁸⁵ Річний звіт про діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Львівської області у 2019 році затверджений директором Львівського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

⁸⁶ Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 р. № 2342-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>.

ними, навчання та розвиток навичок, спрямованих на подолання чи мінімізацію складних життєвих обставин⁸⁷. Соціальним супроводом можуть бути охоплені діти, які потрапили в різні складні життєві обставини. Так, Н. Комарова, І. Пеша розглядають соціальний супровід як діяльність спрямовану на створення необхідних соціально-психологічних умов розвитку прийомних дітей та дітей-вихованців у прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу⁸⁸. І. В. Пеша зазначає, що соціальний супровід виступає механізмом попередження соціального сирітства⁸⁹. В. В. Коваль вивчаючи постпенітенціарний супровід неповнолітніх доходить висновку, що однією із найефективніших технологій соціальної роботи у напрямку соціальної адаптації неповнолітніх, які повернулись із місць позбавлення волі, є соціальний супровід⁹⁰. Центри виявивши сім'ю, чи дитину, яка опинилася у складних життєвих обставинах здійснюють соціальний супровід за згодою сім'ї, а у разі виявлення загрози життю чи здоров'ю дитини в сім'ї, фахівець Центру відвідує сім'ю без її звернення з метою прийняття рішення щодо соціального супроводу. Соціальний супровід передбачає укладення договору між Центром та сім'єю в якому зазначаються наступні умови: обсяг і зміст соціальних послуг, які надаватимуться дитині, сім'ї (особі) на безоплатній основі; права та обов'язки членів сім'ї (особи), які потребують надання соціальних послуг, фіксується згода і обов'язкова участь кожного з членів сім'ї (особи) у здійсненні заходів,

⁸⁷ Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах : наказ Міністерства соціальної політики України від 31.03.2016 р. № 318. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16>.

⁸⁸ Пеша І. В. Методика здійснення соціального супроводу прийомних сімей. Соціальна робота в Україні : теорія і практика. 2006. № 3/15. С. 90–101.

⁸⁹ Пеша І. В. Соціальний супровід як форма комплексної соціальної допомоги. Вісник ЛНУ імені Т. Шевченка. 2013. № 11/270. Ч. II. С. 193–199.

⁹⁰ Коваль В. В. Постпенітенціарний соціальний супровід неповнолітніх. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки. 2012. № 7. С. 24–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2012_7_7.

передбачених планом соціального супроводу сім'ї (особи), яка перебуває у складних життєвих обставинах; відповідальність сторін у разі порушення умов договору; умови припинення надання соціальних послуг; строк дії договору. Під час соціального супроводу сім'ї крім надання соціальних послуг Центри проводять і соціально-профілактичну діяльність.

В результаті проведеної роботи Центрами Львівської області протягом 2015 року соціальним супроводом було охоплено 697 сімей, в яких виховується 1543 дітей, що дало можливість залучити дітей до різноманітних профілактичних заходів. Окремо слід виділити проведення Центрами соціального супроводу членів сімей учасників бойових дій, сімей, які постраждали в районі проведення воєнних дій, збройних конфліктів, а також сімей, які тимчасово перебувають на території Львівської області з АР Крим, Донецької та Луганської областей. Особлива увага приділяється саме роботі з неповнолітніми, які виховуються в таких сім'ях. Так, у 2017 році у Львівській області Центрами охоплено соціальним супроводом 88 таких сім'ї⁹¹. На жаль, Центрами не надається інформація про здійснення конкретних заходів профілактичної роботи серед дітей, що проживають в сім'ях, які опинилися в складних життєвих обставинах, під час соціального супроводу.

4) організація соціальної та психологічної адаптації дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа з метою підготовки до самостійного життя, організація наставництва. Наставництво – це добровільна безоплатна діяльність наставника з надання дитині, яка проживає у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей, індивідуальної підтримки та допомоги, насамперед у підготовці до самостійного життя. Організація наставництва Центрами полягає у забезпеченні проходження особами, які виявили бажання стати наставниками курсу підго-

⁹¹ Річний звіт про діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Львівської області у 2017 році затверджений директором Львівського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

товки за програмою, затвердженою Мінсоцполітики; поширенні інформації про наставництво та наданні консультацій з питань наставництва заінтересованим особам в усній або письмовій формі; проведенні добору кандидатів у наставники; співпраці із закладами з метою поширення інформації про наставництво серед працівників закладів, дітей та їх батьків; сприянні в установленні (формуванні) наставницьких стосунків; супроводженні наставників і дітей, які потребують соціально-психологічної підтримки; веденні журналу обліку кандидатів у наставники та наставників. Основними завданнями наставництва є: визначення та розвитку здібностей дитини, реалізації її інтересів у професійному самовизначенні; надання дитині доступної інформації про її права та обов'язки; формування у дитини практичних навичок, спрямованих на адаптацію її до самостійного життя, зокрема щодо вирішення побутових питань, розпорядження власним майном та коштами, отримання освітніх, соціальних, медичних, адміністративних та інших послуг; ознайомлення дитини з практиками суспільного спілкування та подолання складних життєвих ситуацій; сприяння становленню дитини як відповідальної, успішної особистості; формування у дитини навичок здорового способу життя. Наставництво здійснюється особою – наставником виключно в найкращих інтересах дітей. Наставник – це повнолітня дієздатна особа, яка здійснює діяльність з надання дитині, яка проживає у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей, індивідуальної підтримки та допомоги, насамперед у підготовці до самостійного життя⁹². У працях науковців інститут наставництва підтримується і вчені роблять акцент на його ефективності. Так, Н. С. Адаховська стверджує, що наставництво є найважливішим ресурсом підтримки розвитку потенціалу дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, а також сприяє їх ефективній соціальній інтеграції⁹³. В. В. Грицанюк зазначає, що наставник

⁹² Деякі питання здійснення наставництва над дитиною : Постанова КМУ від 04.2017 р. № 465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2017-%D0%BF>.

⁹³ Адаховська Н. С. Наставництво як форма захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Часопис цивілістики.

прищеплює своїм вихованцям соціальні цінності та норми, використовуючи які дитина, яка вийшла з інтернатного закладу, зможе соціалізуватися та влаштувати своє життя⁹⁴. О. Байдарова вважає, що наставник допомагає підлітку-випускнику інтернату у вирішенні низки психологічних проблем, таких як формування базисної довіри до світу, формування статево-рольової ідентифікації та прийняття гендерної ролі, засвоєння і прийняття етичних цінностей, формування мотивації до створення сім'ї⁹⁵. Погоджуємося з думкою З. П. Бондаренко, яка переконана, що роль наставника у житті дитини-сироти є першорядною й полягає у забезпеченні підтримки і створенні умов для розвитку дитини, її мотивації до успішної життєдіяльності, стимулюванні її до правильного життєвого вибору⁹⁶.

Отже, можна зробити висновок, що згідно законодавства організацію та координацію наставництва здійснюють Центри, а наставники, в свою чергу, виконують попереджувально-профілактичну функцію, яка передбачає планування та здійснення заходів профілактики правопорушень серед дітей.

5) забезпечення взаємодії з іншими суб'єктами системи надання соціальних послуг, а також з органами, установами, закладами, фізичними особами - підприємцями, які у відповідній адміністративно-територіальній одиниці в межах своєї компетенції надають допомогу вразливим групам населення та особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, та/або забезпечують їх захист. Взаємодія передбачає вплив суб'єктів профілактики один на одного в процесі виконання пос-

Випуск 27. 2017. С. 28–31. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Chac_2017_27_6%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Chac_2017_27_6%20(2).pdf)

⁹⁴ Грицанюк В. В. Наставництво як форма підготовки дітей-сиріт до самостійного життя. Соціальна робота в Україні : теорія і практика. 2016. № 3-4. С. 44–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srutip_2016_3-4_8.

⁹⁵ Байдарова О. О. Наставництво як форма соціальної підтримки випускників інтернатних закладів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2012. № 3. С. 64–67.

⁹⁶ Бондаренко З. П. Наставництво в Україні як технологія супроводу дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківства. Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара. URL: http://distance.dnu.dp.ua/ukr/conference/2015/osvitniy_dosvid_v_Ukraini/Bondarenko.pdf.

тавлених перед ними завдань. Вважаємо, що саме тісна співпраця спеціалістів різних галузей сприяє ефективному вирішенню проблем профілактики правопорушень серед дітей. На нормативно-правовому рівні окремі форми взаємодії передбачені у Порядку взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах⁹⁷.

Найчастіше з питань профілактики правопорушень Центри тісно співпрацюють з правоохоронними органами, зокрема із підрозділами ювенальної превенції Національної поліції та службою дільничних офіцерів поліції. Однією із форм такої взаємодії є проведення спільних координаційних нарад. Так, в Головному управлінні Національної поліції у Львівській області відбулась координаційна нарада представників ювенальної превенції та Львівського обласного Центру, де розглядалися питання формування безпечного середовища для школярів, причин та наслідків девіантної поведінки дітей-утікачів, їх виявлення та попередження даного явища⁹⁸. Суб'єкти профілактики також взаємодіють на основі спільних наказів, зокрема відповідно до наказу «Про організацію проведення у 2017 році Всеукраїнського профілактичного заходу «Урок» від 14 серпня 2017 року інспектором сектору ювенальної превенції та працівниками Кам'янка-Бузького міського Центру проведено обстеження житлово-побутових умов проживання 22 сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та в яких виховуються 36 дітей. З батьками та дітьми проведені профілактичні бесіди з питань належного виконання батьківських обов'язків та відвідування занять у школі⁹⁹. Разом з дільничними офіцерами поліції Центри проводять вечірні рейди-перевірки щодо дотримання чинного законо-

⁹⁷ Порядок взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 р. № 895 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/895-2013-п>.

⁹⁸ Координаційна нарада з питань формування безпечного середовища для школярів, причин та наслідків девіантної поведінки дітей-утікачів, їх виявлення та попередження даного явища. URL: http://locssm.kl.com.ua/news_view.php?id=388.

⁹⁹ Всеукраїнський профілактичний захід «Урок». URL: <http://kam-byzrda.com.ua/vseukrajinskyj-profilaktychnyj-zahid-urok-2/>.

давства з продажу алкогольних напоїв закладів торгівлі та в місцях масового відпочинку неповнолітніх. В Черкаському обласному Центрі відбуваються спільні з правоохоронними органами наради, на яких обговорюються проблеми взаємодії органів внутрішніх справ та Центрів¹⁰⁰.

Взаємодіють Центри із закладами виконання кримінальних покарань та пробації. Зокрема, проводяться спільні підсумкові наради на яких обговорюються результати співпраці, а також визначаються основні пріоритети подальшої діяльності щодо зменшення повторних правопорушень та злочинності серед дітей. До профілактичної роботи з дітьми Центри залучають як окремих громадян, так і громадські та благодійні організації. Взаємовідносини з такими організаціями здійснюються на основі укладених угод з розподілом обов'язків і відповідальності сторін, а також скоординовані спільними планами діяльності.

Також, здійснюється реалізація спільних міжнародних програм, зокрема з Міжнародним Фондом ООН, Представництвом ЮНІСЕФ в Україні. Взаємодія відбувається шляхом: проведення масових заходів, рейдів, семінарів, круглих столів, відеолекторіїв, де розглядаються проблеми профілактики правопорушень серед дітей; здійснення патронажу дітей; надання спільних консультацій різним категоріям дітей та молоді. Так, Пирятинським районним Центром ведеться профілактична робота серед учнів шкіл міста та району, дітей та молоді умовно засуджених та повернених з місць позбавлення волі спільно з громадськими організаціями «Твій світ», «Жіночі ініціативи». Співпрацюючи з громадською організацією «Твій світ» для кураторів груп Березоворудського аграрного технікуму була презентована програма «За здорове майбутнє», яка включає теми про куріння, алкоголь, наркотики, ВІЛ/СНІД, відповідальність за скоєння правопорушень¹⁰¹. Відповідно до бази даних Тернопільський обласний

¹⁰⁰ Правоохоронці та представники соціальних служб обговорили питання взаємодії та співпраці на спільній нараді. УМВС України в Черкаській області URL: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/cherkasy/uk/publish>.

¹⁰¹ Пирятинська районна державна адміністрація : Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. URL: [pyryatynskiy-rayonniy-centr-socialnih-sluzhb](http://pyryatyn.adm-pl.gov.ua/page/pyryatynskiy-rayonniy-centr-socialnih-sluzhb).

Центр співпрацює з такими громадськими та благодійними організаціями: благодійний фонд «Світ дітей», Тернопільська міська громадська молодіжна організація «Об'єднання сиріт міста Тернополя», культурно-просвітницький центр «Нове життя»¹⁰². Окрім того, Центри співпрацюють з органами місцевого самоврядування. Зокрема, в місті Яготині Київської області проведено черговий рейд під назвою «Дозвілля молоді» спрямований на виявлення порушень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку перебування дітей у закладах, у яких проводиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування у нічний час». У рейді взяли участь заступник міського голови, начальник служби у справах дітей та сім'ї, директор Центру, спеціаліст відділу культури, оперуповноважений, головний спеціаліст сектору молоді та спорту, соціальний педагог¹⁰³. Наведено лише окремі приклади взаємодії Центрів з іншими суб'єктами профілактики, оскільки в аналітичних звітах Центрів та інших джерелах відсутня інформація, яка б систематизовано відображала узгоджену діяльність щодо профілактики правопорушень серед дітей Центрів з підприємствами різних форм власності. Така інформація сприяла б ефективнішому плануванню та реалізації профілактичних заходів. Листом Мінсоцполітики від 13 березня 2019 р. № 132/о/232-19 «Про звітування у 2019 році»¹⁰⁴ встановлені форми звітності Центрів, в яких більшість інформації стосується характеристик отримувачів соціальних послуг і лише окремі показники характеризують взаємодію Центрів з іншими суб'єктами надання соціальних послуг. Що ж до взаємодії під час проведення заходів соціально профілактики загалом та щодо дітей показники відсутні. Тому доцільним видається доповнити форми звітності Центрів, передбачивши показники, що характеризують кількість та

¹⁰² Тернопільський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Співпраця з громадськими та благодійними організаціями. URL: http://tocssdm.ucoz.ru/index/spivpracija_z_gromadskimi_ta_blagodijnimi_organizacijami/0-81.

¹⁰³ Яготинські вісті : районна газета URL: <http://www.yagvisti.org.ua>.

¹⁰⁴ Про звітування у 2019 році : лист Мінсоцполітики від 13 березня 2019 р. № 132/о/232-19.

результати проведених спільно з іншими суб'єктами заходів щодо профілактики правопорушень серед дітей.

Отже, аналіз закріплених на нормативно-правовому рівні цілей та завдань діяльності Центрів, а також безпосередня робота щодо реалізації таких завдань, дозволяє стверджувати, що адміністративно-правовий статус зазначених Центрів передбачає їх активну діяльність як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей.

Нормативні приписи, що складають організаційно-структурний блок адміністративно-правового статусу Центрів визначають особливості утворення, реорганізації, ліквідації Центру, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість як суб'єкта профілактики правопорушень дітей. Відповідно до Типового положення про республіканський Автономної республіки Крим, обласний, Київський та Севастопольський міський центр соціальних служб, регіональний центр утворюється, реорганізується та ліквідується Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, Київською та Севастопольською міською держадміністрацією або відповідним органом місцевого самоврядування. Відповідно до Типового положення про районний, міський, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб, центр утворюється, реорганізується та ліквідується районною держадміністрацією або органом місцевого самоврядування у порядку, передбаченому законодавством, з урахуванням потреб відповідної адміністративно-територіальної одиниці¹⁰⁵. Відповідно до пункту 4 постанови Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 року № 479 «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб» мережа центрів соціальних служб в Україні складається з республіканського Автономної Республіки Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських, районних, міських, районних у містах, селищних та сільських центрів соціальних служб. Зокрема, районні, міські, районні у містах, селищні та сільські Центри здійснюють соціальну роботу, в тому

¹⁰⁵ Деякі питання діяльності центрів соціальних служб : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 479. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#n206>

числі і профілактику правопорушень серед неповнолітніх, безпосередньо в громадах та сім'ях, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Положення, кошторис і штатний розпис Центру соціальних служб затверджуються органом, який його утворив. Примірна структура та штатний норматив чисельності працівників Центру затверджуються Міністерством соціальної політики України.

Типова структура і штати Центрів соціальних служб включають відділ методичного забезпечення соціальної роботи спеціалісти якого, згідно із своїми посадовими інструкціями, здійснюють серед інших завдань і профілактичну роботу щодо неповнолітніх, зокрема і тих, що проживають у сім'ях, які опинилися у складних життєвих обставинах. Так, відповідно до розділу II «Завдання, обов'язки та повноваження» посадової інструкції провідного фахівця із соціальної роботи відділу організаційно-правової роботи Львівського обласного Центру провідний фахівець із соціальної роботи відділу серед інших завдань координує роботу Центрів Львівської області щодо запобігання дитячої безпритульності; координує діяльність спеціалізованих формувань Центрів області мобільний консультативний пункт соціальної роботи у сільській та гірській місцевості, віддалених районах міста; координує роботу Центрів щодо здійснення соціально-профілактичної роботи; проводить соціально-профілактичну роботу у Львівському слідчому ізоляторі та Львівському обласному притулку для дітей¹⁰⁶. Таким чином, слід відзначити, що завдання Центрів щодо профілактики правопорушень дітей знайшли своє відображення під час формування структури цих суб'єктів.

Наступним важливим кроком є дослідження компетенційного блоку, який визначається сукупністю прав та обов'язків Центрів щодо профілактичної роботи серед дітей. Згідно зі статтею 13 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми

¹⁰⁶ Посадова інструкція провідного спеціаліста відділу методичного забезпечення соціальної роботи Львівського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, затверджена директором Центру від 1 вересня 2013 року.

та молоддю»¹⁰⁷ суб'єкти соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю мають право: 1) вносити до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування пропозиції щодо вдосконалення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, брати участь у їх реалізації. Очевидно, що у таких пропозиціях серед інших питань піднімаються і проблеми профілактики правопорушень серед дітей; 2) проводити на підприємствах, в установах та організаціях соціологічні дослідження з проблем сімей, дітей та молоді. Як свідчить аналіз інформаційно-аналітичних та статистичних звітів Центрів на сьогодні цей напрямок роботи здійснюється недостатньо ефективно; 3) створювати спеціалізовані формування, займатися благодійництвом у порядку, визначеному законодавством. Як уже зазначалося, при Центрах діють мобільні консультативні пункти соціальної роботи в сільській та гірській місцевостях. Також, при Львівському обласному Центрі функціонують три заклади соціального обслуговування, а саме соціальний центр матері та дитини, центр соціально-психологічної допомоги та соціальний гуртожиток. Так, в центрі матері та дитини надається допомога жінкам, які перебувають у складних життєвих ситуаціях, зокрема, неповнолітнім матерям. Соціальний гуртожиток призначений для тимчасового проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від 15 років до 18 років. Станом на 1 квітня 2016 року у соціальному гуртожитку Львівської області перебувало 5 неповнолітніх з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Серед основних завдань закладу є створення умов для соціальної адаптації неповнолітніх, в тому числі проведення соціально-профілактичної роботи. Центр соціально-психологічної допомоги це заклад, у якому надають соціальні послуги особам, які опинилися у складних життєвих обставинах. До таких центрів приймають неповнолітніх, які опинилися у складних життєвих обставинах, зокрема, тих, що залишилися без піклування батьків, постійного місця проживання, засобів для існу-

¹⁰⁷ Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>.

вання; дітей з кризових сімей; дітей, які втратили сімейні, родинні та інші позитивні соціальні зв'язки; неповнолітніх, які стали жертвами насилля в сім'ї чи державних закладах системи опіки. Протягом 2015 року у центрі отримали допомогу 88 особи, допомогу із забезпечення притулку отримали 24 особи; 4) представляти інтереси сімей, дітей та молоді в їх відносинах з підприємствами, установами, організаціями; 5) одержувати від підприємств, установ та організацій усіх форм власності інформацію з питань соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю; 6) укладати в установленому порядку договори з підприємствами, установами та організаціями, у тому числі іноземними, про виконання ними робіт, що спрямовані на виконання завдань, передбачених статтею 12 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», та сприяють підвищенню ефективності соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

Суб'єкти соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю зобов'язані: 1) сумлінно здійснювати соціальну роботу з сім'ями, які перебувають у складних життєвих ситуаціях, дітьми та молоддю; 2) керуватися у своїй діяльності основними принципами здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю; 3) поважати гідність громадян; 4) не допускати негуманних і дискримінаційних дій щодо об'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю; 5) зберігати в таємниці інформацію, отриману в процесі виконання своїх обов'язків.

Таким чином, аналіз чинного законодавства України, яке регулює адміністративно-правовий статус Центрів, дозволяє зробити висновок про те, що Центри, відповідно до своєї мети, завдань, структурної побудови та компетенції виступають активними суб'єктами профілактики правопорушень серед дітей. Метою діяльності Центрів є проведення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги. Одним із видів соціальної роботи, яка спрямована на запобігання антиправній поведінці серед дітей є соціальна профілактика, яка включає заходи щодо профілактики правопорушень дітей. Свою мету Центри досягають шляхом поставлення перед ними конкретних завдань, серед яких цілеспрямоване здійснення профілак-

тичної роботи з дітьми. При цьому, Центри тісно взаємодіють з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, а законодавчі акти наділяють їх відповідними правами та обов'язками.

Зважаючи на це, адміністративно-правовий статус центрів соціальних служб як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей слід розглядати як сукупність закріплених адміністративно-правовими нормами взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів, завдяки яким центри в межах соціальної роботи, спрямованої на соціальну підтримку дітей, забезпечення їхніх прав і свобод, поліпшення якості життєдіяльності, задоволення їх інтересів та потреб, здійснюють заходи щодо профілактики деліктних проявів серед дітей у взаємодії з іншими суб'єктами.

Структура адміністративно-правового статусу Центрів є нормативно врегульованою у різних за юридичною силою нормативно-правових актах. Але варто зазначити, що на сьогодні в Україні немає нормативно-правового акту, який дозволяв би забезпечувати єдиний режим функціонування Центрів як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей. Крім того, норми підзаконних нормативно-правових актів дублюють норми законодавчих актів, що в свою чергу призводить до неефективної діяльності Центрів.

1.3. Підрозділи Національної поліції України та центри соціальних служб як суб'єкти взаємодії у сфері профілактики правопорушень серед дітей

Дослідження адміністративно-правового статусу і підрозділів Національної поліції, і центрів соціальних служб як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей дозволило констатувати закріплення в уже існуючих нормативно-правових актах окремих положень щодо необхідності їх взаємодіяти між собою та з іншими суб'єктами профілактичної діяльності. Такі положення закладаються й у нормативно-правові акти, що визначатимуть стратегію розвитку системи профілактики правопорушень серед дітей у майбутньому. Так, відповідно до Національної стратегії

реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року¹⁰⁸ для зниження рівня впливу правопорушень та мінімізації факторів формування протиправної поведінки дітей необхідно запровадити комплексний підхід, який можливо забезпечити за умови скоординованих дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зокрема судів, органів прокуратури, підрозділів Національної поліції, органів та установ Державної кримінально-виконавчої служби, організацій громадянського суспільства, надавачів соціальних, освітніх, медичних та інших послуг. Хоча й виконання більшості профілактичних функцій покладено на органи Національної поліції, ефективна профілактика злочинності, формування ціннісних життєвих орієнтирів та правосвідомості молоді, у тому числі шляхом навчально-виховного впливу, невід’ємно пов’язана з діяльністю інших органів, служб та установ, зокрема МОН, Мінсоцполітики, Мінмолодьспорту, облдержадміністрацій та органів місцевого самоврядування. Однак на сьогодні не визначено спільних заходів з об’єднання зусиль усіх заінтересованих органів у сфері профілактики злочинності серед дітей та забезпечення реабілітації правопорушників. Системна роз’єднаність державних інститутів не дає змоги досягти позитивних результатів у сфері захисту дитини від криміногенного середовища та повною мірою реалізувати державну політику у сфері юстиції щодо дітей.

Тому серед недоліків системи заходів, спрямованих на профілактику правопорушень серед дітей, у Національній стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року визначено ті, що безпосередньо стосуються взаємодії суб’єктів, у тому числі підрозділів Національної поліції та Центрів. Зокрема, констатується, що відсутній механізм координації та моніторингу діяльності державних органів, установ та закладів, недержавних організацій, що здійснюють заходи з профілактики правопорушень серед дітей, а також існує неузгодженість між уповноваже-

¹⁰⁸ Про схвалення Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1027-р // Урядовий кур’єр від 22.12.2018. № 243.

ними суб'єктами спільного комплексу принципів і цілей профілактики правопорушень серед дітей, ролі кожного у її здійсненні та ступеня залучення, розуміння підходів, спрямованих на сприяння зменшенню кількості правопорушень, що базуються на наявному досвіді, в тому числі міжнародному. В інших нормативно-правових актах та наукових дослідженнях також відзначаються певні проблеми організації взаємодії суб'єктів профілактики, що у сукупності зумовлює актуальність розгляду теоретичних та практичних аспектів взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень дітей.

Правовою основою взаємодії цих суб'єктів є норми, що закріплюють необхідність їх узгодженої діяльності. Так, відповідно до пп. 6 та пп. 16 п. 7 Типового Положення про республіканський Автономної республіки Крим, обласний, Київський та Севастопольський міський центр соціальних служб, регіональний Центр співпрацює з відповідними закладами вищої освіти та науково-дослідними установами, науково-практичними відділеннями, творчими об'єднаннями та організаціями, діяльність яких пов'язана із соціальною роботою, наданням соціальних послуг; співпрацює з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, громадськими об'єднаннями¹⁰⁹, До місцевих органів виконавчої влади входять і територіальні підрозділи Національної поліції України, а відповідно до п. 1 розділу VI Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України підрозділи ювенальної превенції Національної поліції взаємодіють з іншими уповноваженими органами та підрозділами поліції, органами державної влади й органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями за напрямом профілактики правопорушень у дитячому середовищі, протидія домашньому насильству та дитячій бездоглядності. Одна з форм такої взаємодії зазначена у п. 5 розділу III Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної

¹⁰⁹ Деякі питання діяльності центрів соціальних служб : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 479. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#n206>

поліції України – про взяття дитини на профілактичний облік поліцейський підрозділу ювенальної превенції письмово повідомляє відповідний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді¹¹⁰. Однак саме визначення поняття взаємодії цих суб'єктів на нормативно-правовому рівні не закріплено.

У нормативно-правових актах МВС України визначено взаємодію Державної служби з надзвичайних ситуацій та Міністерства охорони здоров'я як узгоджені та взаємопов'язані відповідно до мети, місця, часу, обсягів і способів виконання спільні заходи з попередження та ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій¹¹¹. В інших наказах МВС України поняття взаємодії не визначається, а вказується мета – в Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України зазначено, що основною метою організації взаємодії є узгодження за часом, місцем та способами службової діяльності дільничних інспекторів прикордонної служби і дільничних офіцерів поліції щодо запобігання і припинення порушень громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, у тому числі біженцями і особами, яким надано притулок в Україні, законодавства України з охорони державного кордону та підтримання (забезпечення) публічної безпеки і порядку в межах контрольованих прикордонних районів, залучення до охорони громадського порядку і державного кордону громадськості, правове виховання місцевого населення¹¹². Метою прийняття

¹¹⁰ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>.

¹¹¹ Про затвердження Інструкції щодо організації взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій і Міністерством охорони здоров'я України в разі виникнення надзвичайних ситуацій : наказ МВС України, МОЗ України від 03.04.2018 р. № 275/600. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0479-18>.

¹¹² Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України : наказ МВС України від 04.08.2017 р. № 689. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1083-17>.

Порядку взаємодії Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, з Національною поліцією України є консолідація зусиль державних органів, спрямованих на співпрацю із забезпечення публічної безпеки та порядку за місцем проведення заходу з виявлення та припинення порушення законодавства в галузі зв'язку, виявлення ознак кримінальних правопорушень в галузі зв'язку¹¹³.

В нормативно-правових актах Міністерства соціальної політики України також поняття взаємодії не визначається, а вказуються мета розроблення порядку взаємодії чи механізм співпраці. Зокрема, Порядок взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб розроблено з метою впровадження ефективного механізму взаємодії суб'єктів соціального патронажу осіб, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, чіткого визначення дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, закладів тощо, причетних до надання послуг звільненим особам, покращення якості надання послуг, створення умов для подальшої соціальної адаптації таких громадян та інтеграції їх в суспільство¹¹⁴. А Порядок взаємодії місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу визначає механізм співпраці спеціалістів служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та моло-

¹¹³ Про затвердження Порядку взаємодії Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, з Національною поліцією України : рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації від 27.02.2018 р. № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0325-18>.

¹¹⁴ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб : наказ Міністерство соціальної політики України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство юстиції України від 07.11.2011. № 429/831/769/3279/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1441-11>.

ді, навчальних закладів, установ охорони здоров'я, органів внутрішніх справ (Національної поліції України) під час здійснення комплексного контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу¹¹⁵.

Таким чином, у відомчих наказах як МВС, так і Мінсоцполітики взаємодія розглядається як співпраця, узгоджена за часом, місцем та способами діяльності, метою якої є не лише консолідація зусиль взаємодіючих сторін, але й реалізація основних завдань суб'єктів – у нашому випадку – профілактика правопорушень серед дітей.

На нормативно-правовому рівні діяльність підрозділів Національної поліції України як суб'єктів взаємодії у сфері профілактики правопорушень серед дітей отримала певну деталізацію та закріплення. Так, відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 19 грудня 2017 року № 1044¹¹⁶ підрозділи ювенальної превенції організовують спільно з іншими суб'єктами профілактичні заходи серед дітей, а також висвітлюють (у тому числі й через засоби масової інформації) інформацію щодо стану злочинності в дитячому середовищі і заходи для його покращення, які вживаються поліцейськими, а також дають рекомендації батькам,

¹¹⁵ Про взаємодію місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу : наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерство внутрішніх справ України від 01.06.2012. № 329/409/652/502. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1007-12>.

¹¹⁶ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>.

законним представникам щодо запобігання вчиненню дітьми та стосовно них правопорушень, поширенню негативних явищ серед дітей. Загалом з метою виконання цих та низки інших завдань, а також для задоволення потреб територіальних громад підрозділи ювенальної превенції взаємодіють з іншими уповноваженими органами та підрозділами Національної поліції України, органами державної влади й органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями за напрямками:

1) профілактика правопорушень у дитячому середовищі, протидія домашньому насильству та дитячій бездоглядності;

2) забезпечення прав та інтересів дітей;

3) упровадження кращих міжнародних методик та практик роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті із законом, та дітьми, які потерпіли внаслідок протиправних діянь, у тому числі реалізація спільних проєктів щодо профілактики правопорушень серед дітей;

4) підвищення професійного рівня, набуття знань, вмінь і навичок шляхом участі в семінарах, тренінгах та інших практичних і теоретичних заходах.

Особлива увага звертається у профілактичній діяльності підрозділів ювенальної превенції на організацію роботи та здійснення заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них. Повноваження поліцейських підрозділів ювенальної превенції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству поширюються на випадки, коли особа, яка вчинила домашнє насильство, або особа, яка зазнала домашнього насильства чи стала свідком (очевидцем) такого насильства, не досягла 18-річного віку:

– виявляють факти домашнього насильства, вчиненого дітьми і стосовно дітей, та реагують на них в порядку, визначеному законодавством;

– приймають і розглядають заяви та повідомлення про факти домашнього насильства, вчиненого дітьми та стосовно дітей, вживають заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам;

– виносять термінові заборони приписи стосовно кривдників;

- вживають заходів щодо взяття на профілактичний облік та проведення профілактичної роботи з дітьми-кривдниками;
- здійснюють контроль за виконанням дітьми-кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;
- інформують постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;
- взаємодіють з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, в порядку, визначеному законодавством;
- здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства та оцінки ризиків.

Також важливу роль нормативно-правові акти відводять підрозділам ювенальної превенції в організації заходів щодо встановлення місцезнаходження дитини, яка безвісти зникла. Досягнення позитивних результатів розшуку дитини, яка безвісти зникла, передбачає здійснення узгоджених дій державними органами, передусім, підрозділами Національної поліції України, органами місцевого самоврядування, засобами масової інформації, а також врахування сукупності факторів, зокрема тих, що утворюють фактичний склад безвісної відсутності. На думку Д. В. Бойчука до таких факторів належать:

- відсутність особи в місці постійного (тимчасового) проживання;
- відсутність відомостей про місцезнаходження розшукуваного;
- відсутність видимої причини (казуальність), що призвела до безвісної відсутності;
- наявність підстав для проведення підрозділами Національної поліції спеціальних заходів для усунення невизначеності, що створилася¹¹⁷.

¹¹⁷ Бойчук Д. В. Правові та організаційно-тактичні основи розшуку безвісно відсутніх осіб : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Львів, 2007. 20 с.

Щодо останнього фактору, то йдеться, перш за все, про зафіксоване належним чином повідомлення про зникнення безвісти дитини. Відповідно до п.п. 2 п. 4 розділу IX Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575, керівник органу досудового розслідування протягом 24 годин після подання заяви, повідомлення про зникнення безвісти дитини, якщо за цей час не буде встановлено її місцезнаходження, за обставин, що свідчать про можливість учинення стосовно неї злочину, забезпечує обов'язкове внесення до ЄРДР відомостей про вказане кримінальне правопорушення і його попередню кваліфікацію як умисного вбивства та вживає всіх передбачених КПК України заходів для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження¹¹⁸. Необхідність розпочати кримінальне провадження протягом доби після звернення є наслідком урахування досвіду минулих років, коли в правоохоронних органах не було достатньої можливості здійснювати широкий спектр оперативних заходів, тому непоодинокими були випадки неналежного реагування на ситуації, у яких безвісно зникла особа ставала жертвою злочину¹¹⁹. Це стосується й реагування на повідомлення щодо безвісного зникнення дітей. Як справедливо відзначає О. О. Літун, ефективність роботи правоохоронних органів стосовно розшуку дітей, які зникли безвісти, в першу чергу залежать від оперативності реагування на заяви та повідомлення та проведення першочергових гласних і негласних слідчих (розшукових) дій, обов'язковою умовою результативності яких є якісне оперативно-розшукове

¹¹⁸ Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

¹¹⁹ Никифорчук Д. Й., Чемерис Д. Д. Теоретичні аспекти організації і тактики розшуку безвісно зниклих осіб у сучасних умовах. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 2. С. 72–83.

забезпечення¹²⁰. Однак, при цьому слід мати на увазі те, що результати вивчення практики засвідчують, що працівникам поліції не завжди доводиться здійснювати заходи в умовах розслідування протиправних дій. У більшості випадків безвісне зникнення особи не пов'язане з учиненням стосовно неї злочину. Подія трапляється з об'єктивних причин, наприклад, коли з дитиною стався нещасний випадок або вона не має можливості завчасно повернутися додому й повідомити про себе, а також із суб'єктивних причин – небажання підтримувати стосунки з рідними, зловживання спиртними напоями та наркотичними речовинами.

У зв'язку з цим важливим є ретельне проведення першочергових заходів, значна частина яких здійснюється підрозділами ювенальної превенції. При цьому, слід відзначити, що здійснення таких заходів, як й уся діяльність щодо розшуку безвісно зниклих дітей підрозділами ювенальної превенції (після виключення їх з переліку оперативних підрозділів поліції), характеризується або безпосередньою узгодженістю дій з іншими службами поліції (безпосередня взаємодія), або спрямованістю на отримання інформації, що буде передана іншим суб'єктам (послідовна взаємодія). Таким чином, під час аналізу діяльності щодо розшуку безвісно зниклих дітей підрозділи ювенальної превенції доцільно розглядати як суб'єктів взаємодії. Поліцейський підрозділу ювенальної превенції у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами після отримання повідомлення про безвісне зникнення дитини бере участь у проведенні таких заходів:

- установлення часу, місця, обставин зникнення дитини, індивідуальних особливостей дитини, її уподобань, фізичного та психічного стану на момент зникнення;
- опитування батьків, законних представників, сусідів або інших осіб, що можуть висвітлити обставини зникнення;
- отримання фото дитини, інформації щодо особливих прикмет зовнішності, одягу та речей, які були в дитини на час зникнення;

¹²⁰ Літун О. О. Поняття оперативно-розшукового забезпечення розшуку дітей, які зникли безвісти. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 4. С. 329–335.

- складання опису зовнішніх ознак, особливих прикмет, речей та одягу з метою розроблення орієнтування;
- з'ясування взаємовідносин, що склалися у дитини в сім'ї, навчально-виховному закладі чи спеціальній установі для дітей;
- складання схеми родинних, шкільних і позашкільних зв'язків, а також установлення контактів зниклої дитини в соціальних мережах;
- установлення наявності мобільного телефону, його IMEI та номера абонента;
- вжиття заходів щодо встановлення можливих місць перебування дитини з урахуванням рельєфу місцевості в районі зникнення, а також гідрометеорологічних умов у день зникнення;
- відпрацювання місцевості, де зникла дитина¹²¹.

Отримана поліцейськими підрозділу ювенальної превенції інформація під час здійснення першочергових дій повинна бути використана під час планування оперативно-розшукової роботи оперативними підрозділами. Типовий план оперативно-розшукових заходів щодо розшуку безвісти зниклих осіб передбачає візуально-пошукові заходи, заходи опитувального характеру, направлення запитів на інформацію про розшукуваного, його зв'язки й перевірка за обліками, вилучення та направлення зразків для проведення криміналістичних досліджень, направлення особи на медичний огляд, підготовка орієнтувань для підрозділів Національної поліції і громадськості, направлення завдань до спеціалізованих або територіально віддалених підрозділів правоохоронних органів¹²². Значна частина цих заходів може ґрунтуватися на отриманій від підрозділів ювенальної превенції інформації.

Крім першочергових дій, підрозділи ювенальної превенції здійснюють інформування громадськості та засобів масової інформації про зникнення дитини безвісти, а також комплекс про-

¹²¹ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>.

¹²² Бабічев Д. О., Звонук Є. О. Напрями планування підрозділами кримінального розшуку першочергових заходів щодо розшуку безвісти зниклих осіб. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2010. Вип. 23. С. 155–160.

філактичних заходів. Інформування громадськості та засобів масової інформації дозволяє:

1) економити затрати часу, сили і засоби порівняно з іншими розшуковими заходами;

2) оперативно здійснювати ініціюючий вплив на населення;

3) практично не обмежувати територію, населення якої може бути залучене до розшуку дитини, розслідування кримінального правопорушення за допомогою засобів масової інформації. Особливого значення набуває це з розвитком інтернет-технологій, включення в цю систему засобів масової інформації інших країн світу;

4) створювати за допомогою засобів масової інформації обстановку найбільшого сприяння розшуку дитини;

5) позитивно впливати на рівень правосвідомості і соціально-правову активність населення¹²³.

Важливе значення для розшуку безвісно зниклих дітей має робота інформаційно-пошукової системи «Розшук», адміністрування якої здійснює МВС України. Зазначений інформаційний ресурс містить інформацію про осіб, що на підставі постанови слідчого, прокурора чи суду оголошені в регіональний, державний, міждержавний чи міжнародний розшук. Інформація з територіальних підрозділів надходить засобами електронного зв'язку до підрозділів обласного рівня. Звіти інформацію надсилають на центральний рівень – до МВС України. Інформація щодо розшуку безвісно зниклих дітей є доступною для працівників правоохоронних органів та інших служб, що сприяє ефективній діяльності правоохоронних органів та інших суб'єктів захисту дітей щодо встановлення їх місцеперебування. На сайті пошук може здійснюватися за одним або декількома реквізитами. Поля «дата народження» та «дата зникнення» заповнюються з використанням електронного календаря, де зазначається число, місяць та рік зникнення або період; «опис зовнішності» – зазначаються колір очей, форма обличчя, тощо; «особливі прикмети» – зазначаються рубці, шрами, татування тощо; «регіон (орган внутрі-

¹²³ Криміналістика : підручник / В. Д. Берназ, В. В. Бірюков, А. Ф. Волобуєв ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Х. : ХНУВС, 2011. 666 с.

шніх справ)» – зазначається назва регіону (органу Національної поліції), що здійснює розшук¹²⁴.

Профілактична спрямованість роботи поліцейських підрозділів ювенальної превенції на нормативно-правовому рівні (в Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженій наказом МВС України від 19.12.2017 р. № 1044) закріплена в обов'язках збирати дані про дитину та їх аналізувати з метою установлення причини самовільного залишення дитиною сім'ї, навчально-виховного закладу, спеціальної установи для дітей; а також з метою усунення причин та умов, які сприяють зникненню дітей, вносити відповідні подання до органу освіти і науки та служби у справах дітей. У наукових дослідженнях також пропонується спільно з прокуратурою проводити перевірки дитячих інтернатних закладів щодо вивчення умов, які сприяють утечі дітей із них, а щодо дітей, які неодноразово втікали з цих інтернатних закладів, при їх установленні здійснити фотографування, дактилоскопіювання та відбір біологічного матеріалу з подальшим виведенням ДНК-профілю¹²⁵.

Під час встановлення місцезнаходження дитини, яка перебувала в розшуку як безвісти зникла, поліцейський підрозділ ювенальної превенції у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами Національної поліції України вживає заходів щодо передання дитини батькам, іншим законним представникам, в разі їх відсутності – представникові органу опіки і піклування або доставляє до закладів соціального захисту дітей, про що інформує ініціатора розшуку.

Аналіз нормативно-правових актів дає підстави констатувати наявність достатньо чіткої регламентації дій та форм взаємодії підрозділів ювенальної превенції Національної поліції під час організації та здійснення заходів протидії домашньому насильству та встановлення місцезнаходження дитини, яка безвісти зникла. В інших ж випадках законодавство надає можливість в

¹²⁴ МВС. Розшук. URL: <https://wanted.mvs.gov.ua/searchbezvesti>.

¹²⁵ Топчій В. В. Заходи щодо підвищення ефективності розшуку підозрюваних, безвісно зниклих осіб та ідентифікації невпізнаних трупів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2017. Вип. 30 (2). С. 82–84.

межах, передбаченими Законом України «Про Національну поліцію» та іншими нормативно-правовими актами, самостійно узгоджувати з органами публічної влади та громадськістю методи та форми спільної профілактичної діяльності.

Розшук дитини, яка безвісти зникла, повинен включати комплекс як розшукових, так і профілактичних заходів, більшість з яких може вважатися ефективними лише за наявності тісної взаємодії суб'єктів. Оскільки діяльність щодо розшуку безвісно зниклих дітей підрозділами ювенальної превенції (після виключення їх з переліку оперативних підрозділів поліції), характеризується або безпосередньою узгодженістю дій з іншими службами поліції (безпосередня взаємодія), або спрямованістю на отримання інформації, що буде передана іншим суб'єктам (послідовна взаємодія), то під час аналізу цієї діяльності підрозділи ювенальної превенції доцільно розглядати, передусім, як суб'єкти взаємодії. У зв'язку з чим, взаємодію підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України з іншими суб'єктами розшуку безвісно зниклих дітей слід вважати заснованим на законах і підзаконних актах управлінським процесом, зміст якого полягає в узгодженій діяльності цих суб'єктів з метою розшуку дітей, усунення причин та умов, які сприяють зникненню дітей.

Основним офіційним документом реагування на виявлені причини та умови, які сприяють зникненню дітей, є подання підрозділів ювенальної превенції. Для збільшення ефективності профілактичного впливу таких подань доцільно на нормативно-правовому рівні не обмежувати адресатів подання (в Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України це лише органи освіти і науки та служби у справах дітей), а також передбачити обов'язок адресатів протягом 30 днів повідомити відповідний підрозділ ювенальної превенції про вжиті заходи.

На відміну від підрозділів Національної поліції України, взаємодія Центрів з іншими суб'єктами у сфері профілактики правопорушень серед дітей належної комплексної правової регламентації не отримала. В основному нормативно-правовому акті, що регулює функціонування Центрів – «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб» затверджені постановою

Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 року¹²⁶ лише вказується на завдання забезпечення взаємодії із структурними підрозділами місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також залучення потенціалу територіальної громади до проведення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю, а також на необхідність співпраці з іншими суб'єктами профілактики. Механізм та форми такої взаємодії не визначено. Ґрунтовніше до питання взаємодії Центрів у профілактиці протиправної поведінки підійшли розробники Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі¹²⁷. Відповідно до п. 46 цього Порядку Центри соціальних служб:

- у разі звернення особи та (або) її законного представника у зв'язку із вчиненням стосовно неї насильства не пізніше однієї доби за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти інформують уповноважений підрозділ органу Національної поліції, у разі, коли постраждалою особою є дитина, – також службу у справах дітей, реєструють звернення в журналі реєстрації фактів виявлення (звернення) про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі;

- невідкладно інформують заклади охорони здоров'я про всі факти звернення до них осіб з тілесними ушкодженнями кримінального характеру (вогнепальними, колотими, різаними, рубаними ранами, забиттям), що могли виникнути внаслідок вчинення насильства;

- залучають фахівців, які володіють українською жестовою мовою, або перекладачів жестової мови для забезпечення комунікації з особами, які мають порушення слуху;

¹²⁶ Деякі питання діяльності центрів соціальних служб : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 479. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#n206>

¹²⁷ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF>.

– у разі направлення постраждалих осіб суб'єктами, уповноваженими на прийняття заяв (повідомлень) про вчинення насильства, у межах повноважень, визначених положеннями про такі служби, забезпечують невідкладне надання таким особам соціальних послуг, медичної, соціальної, психологічної допомоги на безоплатній основі, а також тимчасовий притулок для постраждалих осіб та їх дітей;

– сприяють в отриманні постраждалими особами безоплатної правової допомоги шляхом видачі направлення за формою, затвердженою Мінсоцполітики, до відповідного центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги або інформування працівників центру про необхідність надання такої допомоги у приміщеннях служб підтримки постраждалих осіб, якщо такі особи не можуть відвідати центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги самостійно;

– здійснюють інші повноваження, визначені Законами України.

У наукових дослідженнях взаємодію вважають універсальною філософською категорією, яка вивчається та використовується вченими усіх галузей науки, тому існують різні підходи її розуміння та визначення. Загальне трактування поняття дає тлумачний словник, в якому зазначено, що взаємодія – це взаємний зв'язок між предметами в дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь¹²⁸.

Теорія управління, беручи за основу філософську концепцію, визначає взаємодію як погоджену у часі і місці спільну діяльність, направлену на досягнення загальної мети¹²⁹. А. Є. Жалінський, М. В. Костицький розглядають взаємодію як певний вид управлінських зв'язків, при яких уповноважені на це органи об'єднують дії ряду інших відомств для вирішення загальних завдань і встановлюють їх доцільність¹³⁰.

¹²⁸ Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. К.: Аконті, 2001. Т. 1. 928 с.

¹²⁹ Основи наукової організації управлінської праці в органах внутрішніх справ. М. 1973. С. 82.

¹³⁰ Жалінський А. Є., Костицький М. В. Ефективність профілактики злочинів і кримінологічна інформація. Львів. 1980. С. 102.

Цікавою є думка Н. Г. Шигонської, яка вивчаючи поняття «взаємодія» виділяє «професійну взаємодію» як цілеспрямований, соціально-зумовлений, динамічний процес безпосереднього або опосередкованого одночасного впливу суб'єктів один на одного в результаті виконання певної професійної діяльності, при спрямовуючій ролі суб'єкта, що володіє сукупністю теоретичної та практичної підготовки, метою якого є реалізація змісту професійної діяльності одного і задоволення потреб іншого¹³¹.

Науковці аналізують взаємодію різних органів державної влади, при цьому даючи своє бачення суті даного поняття. Зокрема, взаємодію суб'єктів профілактики адміністративних правопорушень деякі вчені-адміністративісти розуміють як управлінський процес, який полягає у діяльності кількох (не менше двох) суб'єктів профілактики, що впливають один на одного та на об'єкт засобами і методами, що властиві кожному учаснику, для досягнення спільної профілактичної мети¹³². Взаємодію суб'єктів протидії незаконному гральному бізнесу В. С. Філютович-Герасименко визначає, як сукупність правоохоронних урегульованих нормами адміністративного права відносин, які виникають при узгодженій за цілями, часом та місцем проведення як зовнішній, так і внутрішній суспільно-корисній діяльності уповноважених суб'єктів із метою їх погодженого функціонування в інтересах відвернення, попередження і припинення забороненої законом діяльності, пов'язаної з організацією, проведенням та наданням можливості доступу до азартних ігор, а також організації або проведення лотереї суб'єктом без отримання статусу оператора державних лотерей шляхом найбільш доцільного поєднання форм і методів, властивих даним суб'єктам¹³³.

¹³¹ Шигонська Н. Г. Філософський, психологічний, соціологічний та педагогічний аспекти сутності категорії «професійна взаємодія». Вісник Житомирського державного університету. Випуск 42. Педагогічні науки. 2008. С. 160–164. URL: http://eprints.zu.edu.ua/2919/1/35_42.pdf.

¹³² Адміністративна діяльність : навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін. К. : Правова єдність, 2009. 432 с.

¹³³ Філютович-Герасименко В. С. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії суб'єктів протидії незаконному гральному бізнесу в

В. Т. Комзюк робить висновок про те, що взаємодія митних органів з іншими органами державної влади – це відносини між митними та іншими державними органами що полягають у здійсненні ними спільної діяльності у сфері дотримання митних правил, спільності сил, засобів, методів для досягнення найбільш оптимального результату такої діяльності, що виражається у відповідних правових формах та спрямована на швидке, ефективне та з найменшими витратами сил та засобів вирішення назрілих питань¹³⁴. Також, вчений зазначає, що взаємодію митних органів з іншими органами державної влади доцільно розглядати, звертаючись до положень нормативно-правових актів у цій сфері¹³⁵.

Досліджуючи питання взаємодії у сфері протидії торгівлі людьми в Україні, О. В. Кушнір розглядає її у широкому та вузькому значенні. Так, у вузькому розумінні взаємодія у сфері протидії торгівлі людьми трактується автором як заснована на законах та підзаконних актах, погоджена за метою, місцем та часом діяльність різних суб'єктів протидії торгівлі людьми, що полягає у раціональному поєднанні сил, засобів і методів, властивих цим суб'єктам, з метою виявлення, попередження та припинення торгівлі людьми, а також усунення причин і умов, що їй сприяють¹³⁶.

Х. П. Ярмак зазначає, що взаємодія суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення – це сумісна, узгоджена за місцем, метою і завданнями, діяльність таких суб'єктів, спрямована на найбільш оптимальне використання можливостей щодо досягнення кінцевого результату – притяг-

Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. Випуск 1 (7), С. 93–100. URL: http://pjv.nuoua.od.ua/v1_2015/23.pdf.

¹³⁴ Комзюк В. Т. Поняття та загальна характеристика взаємодії митних органів з податковими та прикордонними органами. Форум права. 2013. № 2. С. 235–240 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

¹³⁵ Комзюк В. Т. Поняття та загальна характеристика взаємодії митних органів з податковими та прикордонними органами. Форум права. 2013. № 2. С. 235–240 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

¹³⁶ Кушнір О. В. Адміністративно-правові та організаційні засади взаємодії суб'єктів протидії торгівлі людьми : автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Запорізький націон. універс. Запоріжжя, 2012. 15 с.

нення правопорушника до адміністративної відповідальності, усунення причин і умов порушення закону¹³⁷.

Я. Ю. Кондратьєв визначає взаємодію як основу інформаційного забезпечення діяльності конкретного оперативного підрозділу та створення належних умов для його роботи¹³⁸. Адже, взаємне інформування уможливорює своєчасне виявлення осіб і фактів, які становлять оперативний інтерес¹³⁹, важливою формою взаємодії дільничного офіцера поліції та Центрів є обмін інформацією про причини і умови, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми¹⁴⁰.

М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль взаємодію суб'єктів профілактики адміністративних правопорушень розуміють як управлінський процес, який полягає у діяльності кількох (не менше двох) суб'єктів профілактики, що впливають один на одного та на об'єкт засобами і методами, що властиві кожному учаснику, для досягнення спільної профілактичної мети¹⁴¹.

М. В. Стащак та О. В. Тарнопольський формулюють поняття взаємодії оперативних підрозділів ОВС України з органами досудового розслідування під час протидії злочинам у сфері економіки як засновану на нормативних актах спільну діяльність

¹³⁷ Ярмачі Х. П. Взаємодія суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення. Вісник Запорізького національного університету. № 1 (II). 2012. С. 71–76. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Natural/Vznu/Jur/2012_1_2/071-76.pdf.

¹³⁸ Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. : В. В. Коваленко, Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. К. : Атіка, 2003. Т. 6: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). 2010. 1128 с.

¹³⁹ Грень Р. Р. Взаємодія оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. Випуск 38. Том 2. 2016. С. 99–102. URL: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.38/part_2/No.38-2.pdf.

¹⁴⁰ Назар Т. Я. Взаємодія дільничних інспекторів міліції з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у профілактиці правопорушень неповнолітніх у сільській місцевості. Митна справа. 2012. № 6 (84), частина 2. Книга 2. С.523–530.

¹⁴¹ Адміністративна діяльність : навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін. К. : Правова єдність, 2009. 432 с.

суб'єктів взаємодії у вигляді надання допомоги фізично-матеріального чи нематеріального (інтелектуального) характеру з метою виконання загальних та конкретних питань (доручень), які виникають у процесі кримінального провадження¹⁴².

На думку І. А. Ботнаренко взаємодію в правоохоронних органах можливо визначити як погоджену за метою, місцем і часом та передбачену чинними нормативно-правовими актами співпрацю в межах своєї компетенції під час розслідування кримінальних правопорушень або забезпечення правопорядку¹⁴³.

Д. О. Корінь досліджуючи різні аспекти «взаємодії» визначає взаємодію дільничних інспекторів міліції як засновану на законах і підзаконних нормативно-правових актах спільну, узгоджену за часом, місцем та засобами діяльність працівників служби дільничних інспекторів міліції з державними органами, посадовими особами, громадськими організаціями та громадянами, спрямовану на виконання завдань, покладених на службу дільничних інспекторів міліції¹⁴⁴.

М. А. Тучак розуміє взаємодію дільничних інспекторів міліції з іншими учасниками процесу забезпечення громадського порядку щодо попередження та запобігання правопорушень як «засновану на законах і підзаконних актах, узгоджену за цілями, часом і місцем діяльність, спрямовану на вирішення завдань щодо попередження і запобігання правопорушень шляхом найбільш раціонального застосування взаємодії між міліцією і учасниками процесу»¹⁴⁵.

¹⁴² Стащак М. В., Тарнопольський О. В. Особливості взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України з органами досудового розслідування під час протидії злочинам у сфері економіки. Право і безпека. 2012. № 5 (47). С. 186–189 URL: <http://pb.univd.edu.ua/?controller=service&action=download&download=20977>

¹⁴³ Ботнаренко І. А. Теоретичні основи взаємодії та координації в правоохоронних органах : управлінський аспект. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 4. С. 3–6. URL: <http://oduvs.sem-dev.co.ua/wp-content/uploads/2016/09/4-2015.pdf>.

¹⁴⁴ Корінь Д. О. Поняття взаємодії дільничних інспекторів міліції. Форум права. 2009. № 2. С. 202–206. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/e-journals/FP/2009-2/09kdodim.pdf.

¹⁴⁵ Тучак М. О. Адміністративно-правові засади діяльності дільничних інспекторів міліції : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Націон. універс. внутр. справ. Харків, 2002. 209 с.

Досліджуючи взаємовідносини, які складаються між підрозділами органів внутрішніх справ і недержавними охоронними організаціями, О. С. Данчул виділяє функціональну взаємодію як добровільне ділове співробітництво підрозділів внутрішніх справ із недержавними охоронними організаціями, у процесі здійснення ними тих чи інших видів професійної діяльності¹⁴⁶.

На думку М. В. Пашковської взаємодія працівників кримінальної міліції та психологічної служби системи освіти полягає в проведенні заходів загальної профілактики, виявляючи на ранніх етапах причини й умови, що призводять до вчинення адміністративних чи кримінальних правопорушень дітьми, так і заходів індивідуальної профілактики, спрямовуючи безпосередню увагу на особистість дитини¹⁴⁷.

Так, О. В. Волошина зазначає, що взаємодія кримінальної міліції у справах дітей з психологічною службою системи освіти – це організований у відповідності з вимогами чинного законодавства, відомчих та міжвідомчих нормативних актів процес ділового співробітництва (погоджених або спільних дій), спрямований на досягнення ефективних результатів профілактики правопорушень серед неповнолітніх, а також вирішення комплексу задач, що стоять перед означеними суб'єктами¹⁴⁸.

С. В. Коношенко доходить висновку, що взаємодія Центрів з пенітенціарними закладами у соціально-педагогічній роботі з неповнолітніми засудженими це організований відповідно до вимог чинного законодавства, відомчих та міжвідомчих нормативних актів процес ділового співробітництва (погоджених або

¹⁴⁶ Данчул О. С. Профілактика адміністративних правопорушень державною службою охорони при МВС України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Львівський держ. університ. внутр. справ. Львів, 2015. 181 с.

¹⁴⁷ Пашковська М. В. Організаційно-правові засади взаємодії міліції та психологічної служби у профілактиці злочинності неповнолітніх. Порівняльно-аналітичне право. № 3-1. 2013. С. 320–323. URL: http://rap.in.ua/3-1_2013/8/Pashkovska%20M.V.pdf.

¹⁴⁸ Волошина О. В. Організаційно-управлінські засади взаємодії працівників кримінальної міліції у справах дітей із психологічною службою системи освіти. Юридична психологія та педагогіка. 2014. № 1. С. 173–182 URL: http://www.naiau.kiev.ua/psychped/images/documents/vupysk-1-2014/ua/voloshuna_ua.pdf.

спільних дій), спрямований на досягнення мети – виправлення, ресоціалізації та реінтеграції засуджених у суспільство¹⁴⁹.

Здійснюючи аналіз вищезгаданих дефініцій «взаємодія» можна виокремити наступні ознаки взаємодії. Так, усі автори необхідною ознакою взаємодії називають діяльність; дії; суспільно-корисна діяльність; спільна діяльність; безупинний динамічний процес ділового співробітництва; співпраця; проведення заходів; процес ділового співробітництва (погоджених або спільних дій). З усіх визначень зрозуміло, що кількість суб'єктів, які взаємодіють має бути не менше двох. Наступною спільною ознакою для всіх визначень є вирішення загальних завдань; досягнення спільної профілактичної мети; погодження функціонування в інтересах відвернення, попередження і припинення забороненої законом діяльності; досягнення найбільш оптимального результату; виявлення, попередження та припинення торгівлі людьми; досягнення кінцевого результату; досягнення цілей; виконання загальних та конкретних питань (доручень); спрямування на виконання завдань; спрямування на вирішення завдань щодо попередження і запобігання правопорушень; проведення заходів загальної та індивідуальної профілактики; досягнення ефективних результатів профілактики правопорушень серед неповнолітніх; досягнення мети – виправлення, ресоціалізації та реінтеграції засуджених у суспільство. Крім того, деякі автори виокремлюють такі ознаки взаємодії як вплив суб'єктів один на одного; узгодження за цілями, часом та місцем проведення; спільність сил, засобів, методів; вираження у відповідних правових формах; узгодження за місцем, метою і завданнями; визначення форм співробітництва; вплив один на одного та на об'єкт; заснування на нормативних актах; передбачення чинними нормативно-правовими актами; заснування на законах і підзаконних нормативно-правових актах; раціональне застосування взаємодії між міліцією і учасниками процесу.

¹⁴⁹ Коношенко С. В. Взаємодія Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з пенітенціарним закладом у соціально-педагогічній роботі з неповнолітніми засудженими. Соціальна педагогіка : теорія та практика. № 1. 2013. С. 71–78 URL: http://dspace.itsu.org/jspui/bitstream/123456789/1833/1/Soc_%20ped_2013_1.pdf.

В теорії управління в органах внутрішніх справ (Національної поліції) до ознак взаємодії відносять: наявність спільної діяльності декількох елементів (не менше двох); погодженість заходів за метою, місцем, часом, методами; спрямованість функціонування взаємодіючих суб'єктів; наявність нормативно-правової бази взаємодії; зміст завдань, що виконуються суб'єктами взаємодії; становище, яке обіймають суб'єкти взаємодії в ієрархії системи; спільна діяльність¹⁵⁰. Науковці, у своїх працях розглядають ознаки взаємодії покладаючи в основу багато факторів. Так, Т. М. Ященко, розглядаючи взаємодію в системі державного управління називає такі основні ознаки поняття «взаємодія»: наявність спільної мети; погодженість; спрямованість взаємодіючих суб'єктів; зміст завдань, що виконуються суб'єктами взаємодії; становище, яке посідають суб'єкти взаємодії в ієрархії системи¹⁵¹. А. М. Подоляка до основних ознак взаємодії відносить погодженість діяльності; певну кількість суб'єктів; поєднання зусиль суб'єктів, що визначають відносини співпраці між ними та мають спільні цілі й інтереси для взаємодіючих сторін; партнерський характер відносин, що здійснюється в рамках співпраці, при цьому сторони рівні і незалежні одна від одної; законність, відповідно до якої реалізуються дії і використовуються форми, методи, сили і засоби¹⁵². В. Л. Грохольський виокремлює загальні ознаки взаємодії, а саме: сумісні дії або діяльність двох і більше суб'єктів; заснування на нормативно-правових актах; направленість на боротьбу з правопорушеннями; узгодження дій правоохоронних органів за метою, часом, місцем здійснення; забезпечення комплексного використання сил, засобів і методів з найменшими витратами; спеціальні суб'єкти взаємодії¹⁵³. Найбільш розширено подає ознаки взаємодії

¹⁵⁰ Теорія управління в органах внутрішніх справ : Навчальний посібник / За ред. В. А. Ліпкана. К. : КНТ, 2007. 884 с.

¹⁵¹ Ященко Т. М. Співвідношення понять «взаємодія» та «взаємовідносини» в системі державного управління. Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління») № 2. 2017. С. 19–25.

¹⁵² Подоляка А. М. Взаємодія державних органів в охороні громадського порядку. Форум права. 2009. № 2. С. 338–344.

¹⁵³ Грохольський В. Л. Управління діяльністю спеціальних підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю : дис. ...

І. П. Кушнір, серед них: законність; багатосуб'єктність і різноманітність; взаємний вплив суб'єктів взаємодії; взаємодія здійснюється у процесі реалізації ними своєї компетенції, обсяг і характер якої визначає зміст такої взаємодії, опосередковує її форми; погодженість; наявність спільної мети; ініціативність; взаємний (партнерський) характер відносин і обов'язково рівність сторін, їх незалежність одна від одної в підпорядкованому відношенні; системність і постійність, зафіксовані у відповідних програмах взаємодії¹⁵⁴.

Отже, здійснивши аналіз понять взаємодії, а також ознак взаємодії, яку наводять вчені ми вважаємо, що серед ознак взаємодії необхідно виділити суттєві, до яких потрібно віднести наявність спільної діяльності, кількість суб'єктів не менше двох, а також наявність спільної мети. Інші ознаки взаємодії деталізують зміст взаємодії різних суб'єктів, зокрема, це такі, як наявність нормативно-правової бази взаємодії; спрямованість взаємодіючих суб'єктів; узгодження дій за часом, місцем, формами та методами здійснення; партнерський характер відносин, що здійснюється в рамках співпраці; спрямованість взаємодіючих суб'єктів та інші ознаки, які визначають і конкретизують зміст взаємодії.

В теорії державного управління мета діяльності управлінського апарату визначається як свідомі (мислені) уявлення про напрямки та очікувані наслідки такої діяльності¹⁵⁵. Цікаву думку висловлює І. М. Коротатнік зазначаючи, що мета взаємодії громадянського суспільства та ЗСУ може бути спільна або різна, може бути змінена в процесі взаємодії внаслідок суб'єктивних або об'єктивних обставин і факторів¹⁵⁶.

доктора юрид. наук: 12.00.07 / Націон. універс. внутр. справ. Харків, 2004. 425 с.

¹⁵⁴ Кушнір І. П. Нормативно-правове забезпечення взаємодії у сфері охорони державного кордону України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Національний авіаційний університет. Київ, 2014. 264 с.

¹⁵⁵ Державне управління в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Юрінком Інтер, 1999. 266 с.

¹⁵⁶ Коротатнік І. М. Мета і принципи взаємодії Збройних сил України та громадянського суспільства. Jurnalul juridic national: teorie si practica. 2016. №. 3 (17) С. 86–91. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/3/17.pdf>.

Мета взаємодії органів Національної поліції України та Центрів є похідною мети діяльності кожного із цих суб'єктів профілактики правопорушень. Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, мета його діяльності визначена Конституцією України та законами України. Зокрема, відповідно до статті 1 Закону України «Про Національну поліцію» впливає, що метою створення та діяльності Національної поліції України є служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Мета діяльності Центрів розкривається через його основні завдання передбачені Типовими Положеннями про центри соціальних служб, які спрямовані також і на профілактику правопорушень серед дітей. Отже, серед основних завдань Національної поліції та Центрів є завдання, метою яких є профілактика правопорушень дітей.

Щодо наступної ознаки взаємодії науковці сходяться на думці, що кількість суб'єктів, які вступають у взаємодію має бути не менше двох. Так, у взаємодії згідно бачення С. В. Гронського беруть участь двос або більше правоохоронних органів¹⁵⁷, А. М. Подоляка – допускається участь як мінімум двох сторін, причому кожна з цих сторін можуть представляти кілька учасників¹⁵⁸.

Суттєвою ознакою взаємодії є спільна діяльність суб'єктів. Прикладом такої діяльності у сфері профілактики правопорушень дітей, яка відбувається між органами Національної поліції та Центром є проведення соціального патронажу. Відповідно до Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» соціальний патронаж - це допомога звільненим особам шляхом здійснення комплексу правових, економічних, організаційних, психологічних, соціальних та інших захо-

¹⁵⁷ Гронський С. В. Сутність взаємодії державної прикордонної служби України з правоохоронними органами інших держав. Наукові записки Львівського універс. бізнесу та права. 2013. Вип. 11. С. 315–318. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2013_11_79.

¹⁵⁸ Подоляка А. М. Взаємодія державних органів в охороні громадського порядку. Форум права. 2009. № 2. С. 338–344.

дів, зокрема надання послуг, спрямованих на їх соціальну адаптацію. Законом передбачено, що суб'єктами соціального патронажу виступають центри соціальних служб і органи Національної поліції. Центри здійснюють соціальний патронаж шляхом визначення потреби в наданні соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, психологічних, юридичних та інформаційних послуг молодим особам, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також звільненим від подальшого відбування зазначених видів покарань з підстав, передбачених законом, та забезпечення їх соціального обслуговування; здійснення у разі потреби соціального супроводу таких молодих осіб; сприяння зміцненню родинних та суспільно корисних зв'язків цих молодих осіб, здобуття ними освіти, вирішення питань трудового і побутового влаштування. Механізм взаємодії даних суб'єктів передбачає направлення органами Національної поліції до Центрів осіб, звільнених від відбування покарання, в тому числі вагітних жінок і жінок, які мають дітей, а також направляють до Центрів протягом трьох робочих днів після звернення таких осіб повідомлення за встановленою формою. Типовим положенням про районний, міський, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб зазначено, що

Центр забезпечує соціальний патронаж дітей і молодих людей, які перебувають у конфлікті із законом, забезпечує соціальний патронаж осіб, які відбули покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк, а також звільнених від подальшого відбування зазначених видів покарань на підставах, передбачених законом.

Органи Національної поліції здійснюють соціальний патронаж шляхом проведення перевірки прибуття звільненої особи до місця проживання в порядку, встановленому законодавством. Зокрема, відповідно до Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції, серед основних завдань дільничних офіцерів поліції є проведення перевірки прибуття звільнених осіб до місця проживання в порядку, встановленому законодавством.

Також, Центри та підрозділи Національної поліції здійснюють спільну діяльність в процесі проведення контролю за умовами

утримання і виховання дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу відповідно до Порядку взаємодії місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу. Відповідно до Порядку працівник уповноваженого підрозділу Національної поліції забезпечує проведення профілактично-роз'яснювальної роботи з прийомною дитиною, дитиною-вихованцем з метою формування правової культури для запобігання вчиненню протиправних дій. У зобов'язання Центрів входить здійснення соціального супроводження прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу на основі індивідуального плану соціального захисту дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування. В процесі соціального супроводження піднімаються і питання профілактики правопорушень дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Здійснюючи контроль за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу Центри та органи Національної поліції взаємодіють шляхом обміну письмовою та усною інформацією, проведення спільних заходів (робочі зустрічі, наради, засідання за «круглим столом», семінари, тренінги), проведення підсумків роботи, формування рекомендацій для дітей, сімей, фахівців.

Органи Національної поліції та Центри здійснюють спільну діяльність щодо запобігання та протидії домашньому насильству шляхом проведення семінарів, «круглих столів», конференцій та інших заходів з питань попередження насильства в сім'ї. У разі отримання інформації про випадок вчинення насильства стосовно дитини Центри повідомляють органи внутрішніх справ протягом трьох днів з дня одержання такої інформації. А також, узгоджують заходи реагування на випадки домашнього насильства та надання дієвої допомоги постраждалим особам, що здійснюються різними суб'єктами; обмінюються досвідом у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; розробляють та викону-

ють відповідно до компетенції програми із запобігання та протидії домашньому насильству; організовують здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відповідно до компетенції.

Згідно з Положенням про приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції України, приймальники-розподільники для дітей як спеціальні установи органів Національної поліції, призначені для тимчасового тримання дітей, в процесі проведення профілактичної та виховної роботи з такими дітьми взаємодіють з органами державної влади, в тому числі з Центрами.

Ще однією формою спільної діяльності органів Національної поліції та Центрів виступає наставництво. Положення про наставництво визначає наставництво як добровільну безоплатну діяльність наставника з надання дитині, яка проживає у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, індивідуальної підтримки та допомоги, насамперед у підготовці до самостійного життя. Метою наставництва є підготовка такої дитини до самостійного життя шляхом розвитку її фізичного, духовного та інтелектуального потенціалу, впевненості у власних силах, формування культурних та моральних цінностей. Мета наставництва розкривається через основні завдання, а саме: визначення та розвиток здібностей дитини, сприяння реалізації її інтересів у професійному самовизначенні; надання дитині доступної інформації про її права та обов'язки; формування в дитини практичних навичок, спрямованих на адаптацію її до самостійного життя, зокрема, щодо розпорядження власним майном і коштами, вирішення побутових питань, отримання освітніх, соціальних, медичних, адміністративних послуг; ознайомлення дитини з особливостями суспільного спілкування та подолання складних життєвих ситуацій; сприяння становленню дитини як відповідальної та успішної особистості; формування в дитини навичок здорового способу життя. Органи Національної поліції, а саме, підрозділи ювенальної превенції взаємодіють з Центрами в процесі організації наставництва.

Нормативно-правове забезпечення хоч і не відноситься до суттєвих ознак, але як зазначає Ю. С. Назар наявність нормативно-правової бази сприятиме підвищенню дієвості такого проце-

су¹⁵⁹. Правове регулювання взаємодії органів Національної поліції з Центрами здійснюється на рівні законів і підзаконних нормативно-правових актів. Серед них, Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 р. № 800 «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю», Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 р. № 895 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах», Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 479 «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб», наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства юстиції України від 07.11.2011 р. № 429/831/769/3279/5 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб», наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства внутрішніх справ України від 01.06.2012 р. № 329/409/652/502 «Про взаємодію місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу», наказ Міністерства внутрішніх справ від 03.07.2017 р. № 560 «Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України», наказ Міністерства внутрішніх справ від 28.07.2017 р. № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції», наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ від

¹⁵⁹ Назар Ю. С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : монографія. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2012. 160 с.

07.09.2009 р. № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї». Також, взаємодія між даними суб'єктами профілактики правопорушень дітей відбувається на основі локальних нормативно-правових актів, до яких можна віднести обласні, міські та районні Програми профілактики правопорушень. Метою таких програм є запобігання виникненню умов, що сприяють вчиненню правопорушень, удосконалення методів роботи з їх профілактики, створення умов для проведення ефективної правової та виховної роботи серед населення, зокрема дітей та взаємодія, щодо вирішення цих питань, правоохоронних органів, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадськості. Так, відповідно до районної Програми профілактики правопорушень на 2016–2020 роки затвердженої Карлівською районною радою, Карлівський районний Центр спільно з Карлівським відділом поліції ГУ НП України в Полтавській області зобов'язані взяти участь в організації всеукраїнських акцій «Життя без тютюнопаління», «Антинаркотик», «Тверезість», а також організувати проведення рейдів з питань запобігання негативним проявам у молодіжному середовищі¹⁶⁰. Рішенням Гадяцької районної ради затверджено районну Комплексну Програму профілактики злочинності та правопорушень на 2016–2020 роки, відповідно до якої Гадяцький ВП ГУ НП спільно з Гадяцьким районним Центром зобов'язані проводити обстеження неблагополучних сімей з метою раннього виявлення дітей, які перебувають у складних морально-психологічних умовах, забезпечити облік та соціальний супровід цих сімей і своєчасно вживати заходів до батьків або осіб, що їх замінюють, які не виконують своїх обов'язків по їх вихованню¹⁶¹.

¹⁶⁰ Районна Програма профілактики правопорушень на 2016–2020 роки, затверджена рішенням Карлівської районної ради Полтавської області від 24.02.2016. 19 с. URL: <http://rada.karlivka.info/pdf/9057.pdf>.

¹⁶¹ Про районну Комплексну Програму профілактики злочинності та правопорушень на 2016–2020р. Гадяцький район, офіційний сайт. URL:

Комплексна Програма профілактики правопорушень у Дергачівському районі на 2016–2020 роки передбачає взаємодію Дергачівського ВП та Дергачівського районного Центру щодо організації підготовки та поширення інформаційних матеріалів на соціально-правову тематику, психологічну інформацію з попередження насильства в сім'ї, проведення інформаційно-просвітницької роботи з попередження насильства в сім'ї, проведення роз'яснювальної роботи з ЗМІ, організації розміщення соціальної реклами щодо попередження розповсюдження та зловживання алкогольними, слабоалкогольними напоями, вживання наркотичних, психотропних препаратів, їх аналогів, токсичних та інших одурманюючих речовин, проведення у навчальних закладах профілактичних бесід з роз'яснення передбаченої законом кримінальної та адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, організації проведення науково-інформаційних заходів для дітей з питань пропаганди здорового способу життя, правової освіти неповнолітніх, запобігання негативним проявам в їх середовищі, проведення профілактичних бесід, лекцій на правову тематику в дитячому середовищі¹⁶².

Це стосується і взаємодії даних суб'єктів профілактики, зокрема Типове Положення про республіканський Автономної республіки Крим, обласний, Київський та Севастопольський міський центр соціальних служб, серед основних завдань якого вказано забезпечення взаємодії із структурними підрозділами місцевих органів виконавчої влади, до яких належать територіальні органи Національної поліції України. Крім того, Центри взаємодіють з органами Національної поліції України щодо попередження насильства в сім'ї, що може спонукати до протиправної поведінки дітей, які проживають в таких сім'ях. Так, Інструкція щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження

<http://www.hadiach-rajon-vlada.org.ua/index.php/rajonna-rada/rishennya/129-3-sesiya-7-sklikannya/1601-pro-rajonnu-kompleksnu-programu-profilaktiki-zlochinnosti-ta-pravoporushen-na-2016-2020-roki>.

¹⁶² Комплексна програма профілактики правопорушень у Дергачівському районі на 2016–2020р. затверджена рішенням IV сесії Дергачівської районної ради VII скликання від 09.02.2016. № 60–20.

наси́льства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, передбачає тісну співпрацю шляхом спільного проведення семінарів, «круглих столів», конференцій та інших заходів з питань попередження насильства в сім'ї. А у разі отримання інформації про випадок вчинення насильства стосовно дитини Центри повідомляють органи Національної поліції протягом трьох днів з дня одержання такої інформації. Згідно з Положенням про приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції України, приймальники-розподільники для дітей як спеціальні установи органів Національної поліції, призначені для тимчасового тримання дітей, в процесі проведення профілактичної та виховної роботи з такими дітьми взаємодіють з органами державної влади, в тому числі з Центрами. Порядок взаємодії місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу до суб'єктів взаємодії, які здійснюють даний контроль відносить Центри та органи Національної поліції України. Дані суб'єкти взаємодіють шляхом обміну письмовою та усною інформацією; проведенням спільних заходів (робочих зустрічей, нарад, засідань, семінарів, тренінгів); підведенням підсумків роботи, формуванням рекомендацій для дітей.

Здійснюючи профілактику правопорушень дітей, підрозділи Національної поліції України та Центри виступають самостійними суб'єктами, їхні дії узгоджується за допомогою координації або на основі співробітництва. Координувати таку діяльність можуть спеціально створені координаційні органи. Наприклад, створено Координаційну раду з питань профілактики правопорушень та злочинності серед неповнолітніх при Драбівській районній державній адміністрації¹⁶³, також створено Координацій-

¹⁶³ Координаційна рада райдержадміністрації з питань профілактики правопорушень та злочинності серед неповнолітніх. URL: <http://drabiv->

ну раду з питань соціального захисту, профілактики бездоглядності та правопорушень серед дітей при Миколаївській міській раді¹⁶⁴, Координаційну раду з питань соціального і правового захисту дітей та запобігання правопорушенням у їх середовищі при Львівській міській раді¹⁶⁵.

Таким чином, адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей доцільно розглядати як сукупність закріплених адміністративно-правовими нормами взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів, завдяки яким підрозділи Національної поліції України реалізують свої повноваження щодо виявлення й усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми правопорушень, здійснюють інші профілактичні заходи і самостійно, і у взаємодії з іншими суб'єктами профілактики. Аналіз цих норм, структурованих відповідно до блоків елементів адміністративно-правового статусу, засвідчує ключову роль Національної поліції України у системі профілактики дитячої деліктності, а також дає змогу виокремити серед підрозділів Національної поліції України підрозділи ювенальної превенції як основного суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей.

Адміністративно-правовий статус центрів соціальних служб як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей необхідно визначити як сукупність закріплених адміністративно-правовими нормами взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів, завдяки яким центри в межах соціальної роботи, спрямованої на соціальну підтримку дітей, забезпечення їхніх прав і свобод, поліпшення якості життєдіяльності, задоволення їх інтересів та потреб, здійснюють заходи щодо профілактики деліктних проявів серед дітей у взаємодії з іншими суб'єктами. Структура

rda.gov.ua/main/koordinacijna-rada-rajderzhadministracii-z-pitan-profilaktiki-pravoporushen-ta-zlochinnosti-sered-nepovnolitnih/.

¹⁶⁴ Про створення координаційної ради з питань соціального захисту, профілактики бездоглядності та правопорушень серед дітей. URL: <http://mkrada.gov.ua/documents/19838.html?PrintVersion>.

¹⁶⁵ Про створення координаційної ради з питань соціального і правового захисту дітей та запобігання правопорушенням у їх середовищі : розпорядження Львівського міського голови від 07.03.2007 р. № 56.

адміністративно-правового статусу центрів соціальних служб є нормативно врегульованою у різних за юридичною силою нормативно-правових актах. Але варто зазначити, що нині в Україні немає нормативно-правового акта, який би передбачав єдиний режим функціонування центрів соціальних служб як суб'єктів профілактики правопорушень.

Взаємодію підрозділів Національної поліції України з центрами соціальних служб у профілактиці правопорушень серед дітей слід вважати заснованим на законах і підзаконних актах управлінським процесом, зміст якого полягає в узгодженій діяльності цих суб'єктів з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень. З-поміж ознак взаємодії цих суб'єктів профілактики виокремлено такі суттєві: наявність узгодженої діяльності, кількість суб'єктів не менше двох, а також наявність спільної мети – профілактика правопорушень дітей. Інші ознаки деталізують зміст узгодженої діяльності – наявність нормативно-правової бази взаємодії; спрямованість взаємодіючих суб'єктів; узгодження дій за часом, місцем, формами та методами здійснення; партнерський характер відносин у рамках співпраці, та інші ознаки.

Глава 2

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ У ПРОФІЛАКТИЦІ ПРАВОПОРУШЕНЬ

2.1. Правові форми взаємодії Національної поліції України та центрів соціальних служб

Відповідно до Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ України, стратегічною метою реформування органів внутрішніх справ є визначення пріоритетів, основних напрямів, очікуваних результатів та засобів перетворення Міністерства внутрішніх справ на правоохоронне багатопрофільне цивільне відомство європейського зразка¹⁶⁶. Також Концепція передбачає перегляд статусу міліції у справах дітей відповідно до вимог міжнародного права у сфері ювенальної юстиції, що актуалізує впровадження нових форм взаємодії з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Перші перетворення відбулися у зміні назви – підрозділи кримінальної міліції у справах дітей отримали назву підрозділів ювенальної превенції. У зв'язку із законодавчим та практичним становленням підрозділів, виникає необхідність здійснити аналіз основних форм взаємодії підрозділів ювенальної превенції у сфері профілактики правопорушень.

Як зазначалося вище спеціальним суб'єктом профілактичної діяльності виступають підрозділи Національної поліції України. Завдання, що стоять перед ними щодо профілактики правопорушень дітей, єдині для всіх підрозділів і впливають із загальних завдань профілактики правопорушень, та здійснюються за

¹⁶⁶ Концепція першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ URL: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221414>.

допомогою певних форм та методів. Так, у затвердженій Кабінетом Міністрів України Державній соціальній програмі «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року метою є забезпечення послідовної імплементації положень Конвенції ООН про права дитини, розбудови ефективної системи захисту прав та інтересів дитини на рівні територіальної громади в умовах децентралізації, створення дружнього до дітей середовища відповідно до міжнародних стандартів та пріоритетів Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016–2021). Досягненню даної мети передбачає здійснення комплексу заходів, які більшою чи меншою мірою пов'язані з профілактикою правопорушень. Серед них, зокрема, впровадження дієвих форм та методів профілактики вчинення правопорушень дітьми¹⁶⁷.

Залежно від компетенції, кожна служба або підрозділ оперують своїми формами та методами роботи, при цьому вони взаємодіють та доповнюють один одного, вдосконалюючи профілактичну діяльність різносторонніми елементами. Підрозділи ювенальної превенції, виступаючи суб'єктом профілактики правопорушень реалізують свої функції за допомогою управлінського впливу на об'єкти. При цьому зовнішній вираз такого впливу набуває ознак форм управління. Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови, форма – це спосіб організації чого-небудь, зовнішній вияв явища, пов'язаний з його сутністю, змістом¹⁶⁸. У науковій літературі існують різні точки зору щодо визначення поняття форм управління. Форма управління – це зовнішній вияв конкретних дій, які здійснюють органи виконавчої влади для реалізації поставлених перед ними завдань¹⁶⁹. Форми управлінської діяльності – це зовнішній прак-

¹⁶⁷ Державна соціальна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2018. № 453. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF>.

¹⁶⁸ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.

¹⁶⁹ Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Паращук, О. В. Дьяченко та ін. ; К.: Юрінком Інтер, 2006. 532 с.

тичний прояв конкретних дій, що здійснюються органами державної виконавчої влади з метою і в процесі виконавчої і розпорядчої діяльності¹⁷⁰. Форма публічного адміністрування – зовнішньо виражена дія суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюється в рамках їх компетенції для виконання поставлених перед ними завдань та тягне за собою певні наслідки¹⁷¹. У навчальному посібнику «Адміністративна діяльність Національної поліції» колектив авторів під формою адміністративної діяльності поліції розуміє однорідні за своїм характером та правовою природою групи адміністративних дій, що мають зовнішній вираз, і за допомогою яких забезпечуються охорона прав громадян, громадський порядок, громадська безпека, здійснюється протидія правопорушенням, надаються адміністративні послуги та забезпечується керівництво службами та підрозділами поліції¹⁷². Л. Ю. Іванова під формою адміністративної діяльності розуміє адміністративно-наглядову, юрисдикційну, профілактичну діяльність і у зв'язку з цим прийняття індивідуальних актів, а також здійснення інших юридично значущих дій з метою забезпечення охорони громадського порядку, безпеки та здійснення боротьби зі злочинами й іншими правопорушеннями¹⁷³. С. О. Семко форми діяльності суб'єктів публічної влади визначає як зовнішнє вираження однорідних дій, операцій, процедур, які здійснюють органи публічної влади, їх структурні підрозділи й посадові особи для реалізації закріплених за ними функцій і компетенцій¹⁷⁴.

¹⁷⁰ Адміністративне право України : підручник / Коломоєць Т. О., Пирожкова Ю. В., Армаш Н. О. та ін. ; К. : Істина, 2009. 480 с.

¹⁷¹ Курс адміністративного права України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко та ін. 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 872 с.

¹⁷² Адміністративна діяльність Національної поліції : Навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В. А. Глуховець. Дніпро : Дніпроп. держ. універс. внутр. справ, 2017. 248 с.

¹⁷³ Іванова Л. Ю. Класифікація форм адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ. Право і безпека. 2012. № 4 (46). С. 57–61.

¹⁷⁴ Семко С. О. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Харків, 2011. 237 с.

Д. С. Припутень під формою адміністративної діяльності міліції на метрополітені пропонує розуміти однорідні, переважно алгоритмізовані адміністративні дії міліції на метрополітені, що мають зовнішній та внутрішній вираз, здійснюються у точній відповідності до законодавства України та спрямовані на забезпечення охорони прав громадян, громадського порядку, безпеки, боротьби з правопорушеннями¹⁷⁵. О. В. Батраченко вважає, що форму правоохоронної діяльності Національної поліції в сфері забезпечення публічної безпеки і порядку можна визначити як виражену зовні систему однорідних дій об'єднаних за ознакою їх приналежності до певного напрямку забезпечення органами Національної поліції публічної безпеки та порядку¹⁷⁶. Вивчаючи форми взаємодії органів внутрішніх справ України із засобами масової інформації А. Лебедєва зазначає, що формами взаємодії органів внутрішніх справ із ЗМІ можна вважати такі організаційно-правові засади побудови процесу взаємовідносин із засобами масової інформації, які використовуються суб'єктами цієї взаємодії для ефективного використання можливостей один одного в досягненні спільної мети¹⁷⁷. У педагогічній науці щодо визначення форм соціальної роботи вчені зазначають, що це певний порядок, в якому протікає процес здійснення соціальної роботи. А згідно Концепції діяльності Центрів соціальна робота може здійснюватися в таких формах, як : індивідуальна, групова, масова¹⁷⁸. Існує інший підхід, в якому до форм діяльності Центрів відносять: роботу з клієнтами; соціальний менеджмент; соціальну рекламу; роботу із засобами масової інформації та зв'язком із

¹⁷⁵ Припутень Д. С. Поняття та види форм адміністративно-правової діяльності міліції на метрополітені. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 253–258.

¹⁷⁶ Батраченко О. В. Форми правоохоронної діяльності національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в державі. Форум права. 2016. № 2. С. 5–10.

¹⁷⁷ Лебедєва А. Удосконалення форм, напрямів і методів взаємодії органів внутрішніх справ України із засобами масової інформації. Публічне право. 2011. № 1. С. 89–95.

¹⁷⁸ Другов М. С. Соціальна робота в діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді. Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. 2013. № 7 (266). Ч. 2. С. 85–89.

громадськiстю; масовi заходи й акцiї (фестивали, марафони, змагання, конкурси, концерти, форуми тощо); iнформацiйнi заходи й акцiї (круглi столи, наради, зiбрання, пресконференцiї, презентацiї, виставки тощо); науково-методичнi заходи та акцiї (семінари, практикуми, заняття, тренінги, науково - практичнi конференцiї)¹⁷⁹.

Вчені досліджуючи та аналізуючи поняття форм управлінської діяльності виокремлюють їх ознаки. Зокрема, В. І. Фелик виділяє наступні ознаки форм управлінської діяльності: являє собою спосіб існування змісту такої діяльності, нерозривно пов'язана з останнім; надає організаційної визначеності, оформленості такій діяльності; є зовнішнім атрибутом такої діяльності на протигагу її змісту, який складають методи та засоби її здійснення; виражає специфічність певного виду управлінської діяльності, оскільки може відображати спосіб існування всіх (універсальні форми) або лише окремих видів (специфічні форми) діяльності; видова багатоманітність форм управлінської діяльності обумовлює можливість їх класифікації за різними критеріями¹⁸⁰.

Отже, досліджуючи різні аспекти змісту форми управління, вчені акцентують на тому, що форма управлінської діяльності це: зовнішній вираз діяльності суб'єкта управління; обмежується компетенцією суб'єкта управління; метою зазначеного виразу є досягнення управлінських завдань. У наукових працях та в нормативно-правових документах не встановлено чіткої класифікації форм державного управління, але більшість науковців зазначає, що управлінська діяльність може здійснюватися у таких формах:

¹⁷⁹ Форми та методи діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді в напрямі адаптації підростаючого покоління до повноцінного життя в суспільстві. Наукове електронне видання «Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти»: збірник наукових праць. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Вип. 2. Слов'янськ, 2015. С. 148–154 URL: <http://pptma.dn.ua/files/2015/2/18.drugov.148-154.pdf>.

¹⁸⁰ Фелик В. І. Поняття та види форм профілактичної діяльності Національної поліції України. Наукові записки Кіровоградського державного університету імені В. Винниченка. Серія : Право. 2017. Вип. 2. С. 77–82. URL: https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/2_2017/77-82.pdf.

а) видання правових актів; б) застосування норм права; в) здійснення організаційних дій; г) виконання матеріально-технічних операцій. Найбільш поширеним у наукових працях є поділ форм управлінської діяльності за значенням наслідків, які виникають у результаті їх використання: а) правові форми державного управління; б) неправові (організаційні) форми державного управління. Так, І. В. Іщенко розглядаючи види форм та методів діяльності суб'єктів ювенальної превенції поділяє форми ювенальної превенції на правові – такі, що пов'язані з установленням або застосуванням норм права та організаційні – проведення організаційних заходів і здійснення матеріально-технічних операцій чи інших управлінських дій, безпосередньо не пов'язаних з прийняттям юридичних актів управління¹⁸¹. О. Н. Ярмиш та В. О. Серьогін розглядаючи у своїх працях форми діяльності як особливий структурний елемент правового статусу органів публічної влади, розмежовують правові (юридичні) та організаційні (неправові) форми їх діяльності в залежності від характеру породжуваних наслідків¹⁸². Визначаючи особливості ювенальної превенції як форми діяльності органів поліції України, Я. В. Костенко враховуючи специфічні функції, завдання, цілі та форми їх вирішення кожного структурного підрозділу, що входить у систему МВС виділяє такі форми: правозастосовну, організаційну, виховну та правоохоронну¹⁸³.

Під правовими формами адміністративної діяльності розуміються здійснювані на підставі і з метою виконання правових норм виконавчо-розпорядчі дії. До правових форм управління

¹⁸¹ Іщенко І. В. Види методів та форм діяльності суб'єктів ювенальної превенції. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2018. Вип. 1. (81). С. 161–167. URL: [http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-1\(povn_text\).pdf](http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-1(povn_text).pdf).

¹⁸² Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні. О. Н. Ярмиш, В. О. Серьогін. URL: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/681/13>.

¹⁸³ Костенко Я. В. Ювенальна превенція як форма діяльності органів поліції України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. 2018. № 31. С. 77–79. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc31/21.pdf>.

відносять ті, які містять в собі «адміністративну правотворчість» або нормотворчі, правозастосування, в тому числі і правоохоронного спрямування, укладення адміністративних договорів та здійснення інших юридично значущих дій. Адміністративна правотворчість, метою якої є «розвиток (або поглиблення) нормативного регулювання відповідних суспільних відносин, що вже стали предметом законодавчої регламентації» відіграє важливу роль у профілактиці правопорушень. Зокрема, органи Національної поліції України видають відомчі нормативно-правові акти, на підставі яких структурні підрозділи, в тому числі і підрозділи ювенальної превенції, виконують свої функції щодо профілактики правопорушень дітей.

Правозастосовча форма управління пов'язана з виконанням законодавчих та інших нормативно-правових актів з метою застосування норм права в конкретному випадку, тобто в рамках цієї форми відбувається розгляд і вирішення управлінських справ і спорів¹⁸⁴.

Укладення адміністративних договорів про взаємодію, як форми управління, де суб'єкти виступають як рівноправні та організаційно не підпорядковані дозволяє підвищити ефективність взаємодії між суб'єктами профілактики дитячої деліктності¹⁸⁵. Серед адміністративних договорів вчені виділяють координаційні договори, до яких належать організаційний договір (договір про делегування повноважень) та договір про взаємодію Національної поліції з іншими органами публічної влади і недержавними організаціями¹⁸⁶. На законодавчому рівні укладення адміністративних договорів Центрами передбачено Порядком взаємодії Центрів та управлінь (відділів) освіти щодо підготовки до самостійного життя дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з числа учнів старших та випускних класів

¹⁸⁴ Стефанюк В. С. Судовий адміністративний процес : монографія. Консум. Харків, 2003. 464 с.

¹⁸⁵ Назар Т. Я. Форми взаємодії підрозділів молодіжної превенції у профілактиці правопорушень. Форум права. 2015. № 5. С. 160–165. URL: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/FP_htm_2015_5_29%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/FP_htm_2015_5_29%20(3).pdf).

¹⁸⁶ Адміністративна діяльність поліції : підручник / В. В. Серета, М. П. Гурковський, Ю. С. Назар та ін. ; ЛьвівДУВС. Львів, 2017. 776 с.

інтернатних закладів і шкіл соціальної реабілітації. Укладення договорів про співпрацю з даними суб'єктами здійснюється з метою підготовки до самостійного життя дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з числа учнів старших класів та випускних класів інтернатних закладів і шкіл соціальної реабілітації¹⁸⁷. Підтримуємо думку С. В. Коношенка, який вважає, що важливою формою взаємодії Центру з пенітенціарним закладом у соціально-педагогічній роботі з неповнолітніми є укладення договорів про співпрацю між відповідними Центрами та установами виконання покарань¹⁸⁸.

Погоджуємося із твердженням, що призначення правових форм полягає у забезпеченні та посиленні правового змісту правових актів з тим, щоб кожен із них завжди виходив із законодавства, приймався в режимі законності й у своєму змісті забезпечував права, свободи і зобов'язання громадян¹⁸⁹. Вивчаючи та здійснюючи аналіз форм управління вчені виокремлюють такі ознаки правових форм управління: здійснюються від імені держави, встановлюються в нормативно-правових актах, виражають виконавчо-розпорядчі повноваження органів управління¹⁹⁰.

Підрозділи ювенальної превенції, здійснюючи профілактичну роботу, тісно співпрацюють з іншими суб'єктами профілак-

¹⁸⁷ Про затвердження Порядку взаємодії ЦСССДМ та управління (відділів) освіти щодо підготовки до самостійного життя дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з числа учнів старших та випускних класів інтернатних закладів і шкіл соціальної реабілітації: наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерства освіти і науки України від 28.09.2007. № 3455/853 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1186-07>.

¹⁸⁸ Коношенко С. В. Взаємодія Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з пенітенціарним закладом у соціально-педагогічній роботі з неповнолітніми засудженими. Соціальна педагогіка : теорія та практика. № 1. 2013. С. 71–78 URL: http://dspace.ltsu.org/jspui/bitstream/123456789/1833/1/Soc_%20ped_2013_1.pdf.

¹⁸⁹ Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; К. : Знання-Прес, 2003. 343 с.

¹⁹⁰ Ємець Л. Адміністративно-правові форми управління у сфері забезпечення екологічної безпеки держави. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 7. С. 62–67. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/7/13.pdf>.

тики, зокрема із Центрами. Організація взаємодії Національної поліції України з Центрами є найважливішою умовою ефективної діяльності з профілактики правопорушень. Взаємодію підрозділів ювенальної превенції з Центрами, як суб'єктами профілактики дитячої деліктності доцільно розглядати за допомогою форм управлінської діяльності.

До правових форм взаємодії Національної поліції України, в тому числі і підрозділів ювенальної превенції з Центрами відносяться спільно видані нормативно-правові акти. Зокрема, правовою формою взаємодії є видання Міністерством соціальної політики України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством юстиції України спільного наказу від 07.11.2011 р. № 429/831/769/3279/5 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб»¹⁹¹. Відповідно до даного наказу органи Національної поліції України направляють протягом десяти днів після звернення до них звільненої особи, зокрема, неповнолітньої особи повідомлення за встановленою формою до органів соціального захисту населення, в тому числі і до Центрів. У свою чергу Центри відповідно до даного наказу здійснюють соціальний супровід звільнених осіб, в тому числі вагітних жінок та жінок з дітьми, які опинилися у складних життєвих обставинах. Так, протягом 2017 року Чугуївським міським центром проводилась соціальна робота з вісьмома особами, які повернулись з місць позбавлення волі і яким надано 72 соціальні послуги¹⁹². В результаті проведеної роботи Івано-Франківським міським центром відновлено соціальні зв'язки та поінформовано про соціальні активності три молоді особи, які звільнилися з місць позбав-

¹⁹¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб : наказ Міністерство соціальної політики України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство юстиції України від 07.11.2011. № 429/831/769/3279/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1441-11>.

¹⁹² Звіт про роботу Чугуївського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за 2017 рік. URL: <http://chuguev-soc.org/index.php/56-news-main/552-zvit-pro-robotu-chuhuiivskoho-misko-ho-tsentr-u-sotsialnykh-sluzhb-dlia-simi-ditei-ta-molodi-za-2017-rik>.

лення волі¹⁹³. Крім того, Центри здійснюють соціальну роботу з неповнолітніми, що відбувають покарання, не пов'язані з позбавленням волі. Так, спеціалістами Бердянського міського центру надано 75 послуг дев'ятьом неповнолітнім¹⁹⁴.

Ще одним спільно виданим нормативно-правовим документом є наказ від 19.02.2009 р. № 70/411/101/65/19/32 Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету України у справах національностей та релігій, Державного департаменту України з питань виконання покарань «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги бездомним особам»¹⁹⁵. Виявлення бездомних осіб, в тому числі і дітей, здійснюється шляхом проведення соціального патрулювання на вулицях, зокрема і працівниками підрозділів Національної поліції. У разі виявлення безпритульної дитини працівники підрозділів Національної поліції України негайно повідомляють про це Центри.

Для забезпечення взаємодії органів і установ, на які покладается здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту спільно з Міністерством внутрішніх справ України видано наказ від 07.09.2009 р. № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за

¹⁹³ Звіт про роботу Івано-Франківського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за III квартал 2016 року. URL: <http://www.mvk.if.ua/uploads/files/41205.pdf>.

¹⁹⁴ Звіт про роботу Бердянського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за 2016 рік. URL: https://bmr.gov.ua/fileadmin/php/isp_decision_projects.php?uid=4324.

¹⁹⁵ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги бездомним особам : наказ Міністерство праці та соціальної політики України, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство внутрішніх справ України, Державний комітет України у справах національностей та релігій, Державний департамент України з питань виконання покарань від 19.02.2009. № 70/411/101/65/19/32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-09>.

реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї»¹⁹⁶. Наказом конкретизується взаємодія підрозділів Національної поліції України та Центрів, і зазначається, що Центри приймають інформацію про випадки вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення та протягом трьох днів з дня отримання такої інформації повідомляють підрозділи Національної поліції України. Крім того, з метою запобігання та протидії домашньому насильству Міністерством соціальної політики України спільно з Міністерством внутрішніх справ України видано наказ від 13.03.2019 р. №369/180 «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства»¹⁹⁷. Даний наказ передбачає, що на підставі проведення поліцейським підрозділу ювенальної превенції оцінки ризиків за факторами небезпеки щодо вчинення домашнього насильства, Центри можуть використовувати результати оцінки ризиків під час застосування заходів протидії такому насильству.

Також, з метою вдосконалення взаємодії суб'єктів, що здійснюють комплексний контроль за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціальне супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу Міністерством соціальної політики України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством

¹⁹⁶ Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї : наказ Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерство внутрішніх справ України від 07.09.2009. № 3131/386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0917-09>.

¹⁹⁷ Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства : наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 р. № 369/180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19>.

вом освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерством внутрішніх справ України видано наказ від 01.06.2012 р. №329/409/652/502 «Про взаємодію місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу»¹⁹⁸. Відповідно до даного наказу підрозділи Національної поліції України та Центри виступають суб'єктами взаємодії. Здійснюючи комплексний контроль за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу працівник уповноваженого підрозділу органу внутрішніх справ забезпечує захист прав та законних інтересів прийомної дитини, дитини-вихованця; вжиття заходів до запобігання вчиненню злочинів чи інших правопорушень щодо прийомної дитини, дитини-вихованця; проведення профілактично-роз'яснювальної роботи з прийомною дитиною, дитиною вихованцем, членами сім'ї з метою формування правової культури для запобігання вчиненню протиправних дій (у разі потреби або на вимогу суб'єктів взаємодії). Спеціаліст Центру забезпечує здійснення соціального супроводження прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу на основі індивідуального плану соціального захисту дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, та оцінки потреб дитини; надання щорічної інформації про здійснення соціального супроводження прийомної сім'ї,

¹⁹⁸ Про взаємодію місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу : наказ Міністерство соціальної політики України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерство внутрішніх справ України від 01.06.2012. № 329/409/652/502. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1007-12>.

дитячого будинку сімейного типу службі у справах дітей. Аналізуючи норми даного наказу, можна дійти висновку, що уповноважені підрозділи, а саме, підрозділи ювенальної превенції, Національної поліції України зобов'язані на вимогу Центрів проводити профілактично-роз'яснювальні роботи з прийомною дитиною, дитиною вихованцем, членами сім'ї з метою формування правової культури для запобігання вчиненню протиправних дій.

Взаємодія підрозділів Національної поліції України та Центрів під час правозастосування набуває ознак правової форми у випадках, коли дії одного суб'єкта зумовлюють діяльність іншого, що має правові наслідки. Прикладом використання правозастосовної форми взаємодії у профілактиці правопорушень дітей є винесення підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно дитини-кривдника на підставі інформації, отриманої від Центрів. Відповідно до п. 46 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658)¹⁹⁹ Центри соціальних служб у разі звернення особи та (або) її законного представника у зв'язку із вчиненням стосовно неї насильства не пізніше однієї доби за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти інформують уповноважений підрозділ органу Національної поліції України та реєструють звернення в журналі реєстрації фактів виявлення (звернення) про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Надання цієї інформації зумовлює юридично-значущі дії поліцейських. Зокрема, відповідно до ст. 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»²⁰⁰ здійснює своєчасне реагування на факти до-

¹⁹⁹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF>.

²⁰⁰ Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

машнього насильства, вживає заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України. Серед заходів реагування можуть бути складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 КУпАП «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування» або винесення термінового заборонного припису стосовно дитини-кривдника. Цей спеціальний захід протидії домашньому насильству спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства. Терміновий заборонний припис виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи. Припис може містити такі заходи: 1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; 2) заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи (не застосовуються, якщо кривдником є особа, яка на день винесення припису не досягла вісімнадцятирічного віку та має спільне місце проживання (перебування) з постраждалою особою); 3) заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

І у випадку складення протоколу про адміністративне правопорушення, і у випадку винесення термінового заборонного припису стосовно дитини-кривдника дії Центрів зумовили правозастосовну діяльність підрозділів Національної поліції України, що дозволяє вести мову про взаємодію цих суб'єктів під час правозастосування. Наступним прикладом правозастосовної форми взаємодії підрозділів ювенальної превенції та Центрів є постановка Центрами на облік сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах на підставі отриманої від підрозділів Національної поліції України інформації про взяття дитини

на профілактичний облік. Так, згідно Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України²⁰¹ серед основних завдань підрозділів ювенальної превенції є ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення з ними заходів індивідуальної профілактики. Відповідно до пункту 5 розділу III даної Інструкції поліцейський підрозділу ювенальної превенції письмово повідомляє відповідний Центр про взяття дитини на профілактичний облік і заведення на неї обліково-профілактичної справи. Така інформація є підставою для фахівців Центру здійснити відвідування сім'ї, в якій проживає дана дитина. Відповідно до пункту 9 Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)²⁰² виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, здійснюється фахівцями Центрів шляхом відвідування, розгляду інформації, поданої суб'єктами, та звернень таких сімей (осіб) з метою своєчасного надання соціальних послуг. Після виявлення сім'ї (особи), яка перебуває у складних життєвих обставинах Центр відповідно до пункту 6 даного Порядку ставить дану сім'ю (особу) на облік. Відповідно до матеріального стану зазначеної сім'ї, керівник Центру видає наказ про здійснення соціального супроводу сім'ї та призначає фахівця, відповідального за його здійснення, а також затверджує у разі потреби склад залучених суб'єктів (пункт 15 даного Порядку).

Важливою правовою формою взаємодії суб'єктів профілактики є укладення адміністративних договорів між даними суб'єктами взаємодії. Визначення адміністративного договору

²⁰¹ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>.

²⁰² Порядок виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб) : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 р. № 896 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-2013-p/paran9#n9>.

закріплене в пункті 16 частині 1 статті 4 Кодексу адміністративного судочинства України²⁰³. Зокрема, адміністративний договір – спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону: для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб'єктами владних повноважень; для делегування публічно-владних управлінських функцій; для перерозподілу або об'єднання бюджетних коштів у випадках, визначених законом; замість видання індивідуального акта; для врегулювання питань надання адміністративних послуг. Вивчаючи особливості судового адміністративного процесу В. С. Стефанюк зазначає, що адміністративний договір – це договір, побудований на публічно – правових нормах, що регулює добровільне погодження волі двох (або більше) суб'єктів права, один з яких є суб'єктом управління, про встановлення взаємних адміністративних правовідносин²⁰⁴. Різновидом адміністративних договорів є координаційні договори, які координують певні дії сторін з метою досягнення спільних результатів. Координаційний адміністративний договір укладається за участю двох не підпорядкованих один одному органів публічної адміністрації, наприклад, договори між муніципалітетами. У цьому договорі суб'єкти мають рівний правовий статус, і жоден з органів (якщо договір укладається між органами) не може видати адміністративний акт стосовного іншого²⁰⁵. Таку ж думку підтримує О. М. Ярмач, який до адміністративних договорів, що регламентують особливості діяльності органів державної влади у правоохоронній сфері відносить координуючі договори або договори суб'єктів, що не володіють контрольними, наглядовими або ін-

²⁰³ Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

²⁰⁴ Стефанюк В. С. Судовий адміністративний процес : монографія. Консум. Харків, 2003. 464 с.

²⁰⁵ Мельник Р. Система адміністративного права України : монографія. Р. Мельник. Х. : Вид-во Харків. нац. ун-ту. внутр. справ, 2010. 398 с.

шими спеціальними повноваженнями стосовно один одного²⁰⁶. Координаційному договору як різновиду адміністративного при-
таманні певні ознаки. Ґрунтовно аналізуючи теоретичні засади та
застосування адміністративного договору Ж. В. Завальна до оз-
нак координаційного договору відносить: наявність спільних
управлінсько-організаційних дій, спрямованих на досягнення
єдиного результату; укладення між владними суб'єктами одного
рівня управлінської системи, не підпорядкованими один одному;
відсутність розподілу чи перерозподілу владних функцій, повно-
важень²⁰⁷. Прикладом координаційного договору є Угода про
співпрацю укладена між Зачепилівським районним центром со-
ціальних служб для сім'ї, дітей і молоді та Зачепилівською се-
лищною радою від 03.01.2018 р.²⁰⁸. Предметом угоди є взаємо-
відносини Сторін у наданні соціальних послуг сім'ям, дітям та
молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах, та
потребують сторонньої допомоги, які проживають на території
Громади, в тому числі здійснення профілактики правопорушень.
Також, до координаційного договору можна віднести Угоду про
партнерство між Міністерством внутрішніх справ України та
Міністерством освіти і науки України від 29 лютого 2016 р.²⁰⁹,
яка спрямована на профілактику правопорушень серед дітей
безпосередньо під час навчального процесу в школах. На нашу
думку, доцільно було б укласти Угоду про взаємодію між Міні-
стерством внутрішніх справ та Міністерством соціальної політики
України метою якої є профілактика правопорушень серед дітей.
Також, вважаємо необхідним укладення на місцевому рівні Угоди

²⁰⁶ Ярмак О. М. Адміністративно-правові засади взаємодії органів державної влади України у правоохоронній сфері : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. О. М. Ярмак. К., 2009. 238 с.

²⁰⁷ Завальна Ж. В. Адміністративний договір : теоретичні засади та застосування: автореф. дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07. Ж. В. Завальна. Х., 2010. 28 с.

²⁰⁸ Угода про співпрацю між Зачепилівським районним центром соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді та Зачепилівською селищною радою від 03.01.2018 р.

²⁰⁹ Угода про партнерство між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством освіти і науки України від 29 лютого 2016 року.

про взаємодію підрозділів Національної поліції України (підрозділів ювенальної превенції, дільничних офіцерів поліції) та Центрів. Зокрема, пропонуємо до структури типової Угоди про взаємодію між підрозділами Національної поліції України та центрами соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді включити : розділ 1 «Предмет угоди», який складається з трьох пунктів, зокрема пункт 1.1. зазначає, що предметом Угоди є взаємовідносини Сторін у здійсненні профілактики правопорушень серед дітей, які проживають на території даної громади; пункт 1.2. передбачає, що в рамках цієї Угоди, Сторони зобов'язуються будувати свої взаємовідносини на принципах законності, добровільності, партнерства, прозорості та відкритості, взаємної вигоди та відповідальності за результати взаємодії; пункт 1.3. вказує, що Угода спрямована на виконання положень Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 18 грудня 2018 р. № 1027-р), Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ України, (затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. № 1118-р), відповідних завдань, визначених Планом заходів національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, (затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р № 1393-р). Розділ 2 «Обов'язки Сторін», де відповідно до пункту 2.1. Центр зобов'язується: проводити соціально-профілактичні заходи, спрямовані на запобігання потраплянню в складні життєві обставини дітей; виявляти дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах; проводити соціально-профілактичні заходи, спрямовані на профілактику правопорушень, зокрема булінгу; здійснювати соціальний супровід дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах; організовувати здійснення наставництва над дитиною, яка проживає у закладах для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а відповідно до пункту 2.2. ГУНП зобов'язується: брати участь у проведенні спільних профілактичних заходів, спрямованих на запобігання потраплянню в складні життєві обставини дітей; брати участь у соціально-профілактичних заходах, спрямованих на профілактику право-

порушень, зокрема булінгу; брати участь у розробці спільних заходів та рекомендацій щодо здійснення профілактики правопорушень серед дітей; проводити заходи щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушень серед дітей; залучати дітей до участі в просвітницько-профілактичних заходах, в тому числі тих, що проводяться Центрами. Розділ 3 «Форми взаємодії», в якому пунктами 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 3.5. передбачено форми взаємодії, а саме: обмін загальнодоступними даними та інформацією про дітей; організація та проведення спільних заходів з метою виконання цієї Угоди; організація та проведення просвітницької роботи серед дітей, батьків, законних представників дітей, наставників; розроблення рекомендацій щодо загальнонаціональної програми взаємодії суб'єктів профілактики у сфері профілактики правопорушень серед дітей; інші форми взаємодії, визначені Сторонами. Розділ 4 «Відповідальність Сторін», відповідно до якого Сторони, у зв'язку з необхідністю, можуть при погодженні вносити корективи до цієї Угоди, що стосується питань її виконання; односторонні зміни умов Угоди та одностороння відмова від виконання зобов'язань не допускається; в разі порушення взятих на себе зобов'язань Сторони мають право в односторонньому порядку розірвати Угоду; усі суперечки, які виникають з положень даної Угоди, Сторони будуть вирішувати шляхом переговорів. Та Розділ 5 «Юридичні адреси Сторін».

На сьогодні, дана форма взаємодії між підрозділами Національної поліції України та Центрами не застосовується. На нашу думку, доцільним є укладення договорів про співпрацю саме між підрозділами ювенальної превенції та Центрами. Предметом такого договору має бути партнерська взаємодія щодо спільного проведення різноманітних профілактичних заходів серед дітей. Наприклад, проведення спільних заходів щодо профілактики негативних явищ у дитячому середовищі. Взаємодія підрозділів Національної поліції України та Центрів на основі укладених адміністративних договорів дає можливість впровадження єдиної, узгодженої системи заходів із профілактики правопорушень серед дітей та інших соціально-небезпечних явищ, які тією чи іншою мірою сприяють вчиненню дітьми правопорушень.

2.2. Організаційні (неправові) форми взаємодії Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень

Взаємодія підрозділів Національної поліції України та Центрів щодо профілактики правопорушень найчастіше відбувається за допомогою організаційних форм управління, до яких відносять організаційні дії та матеріально-технічні операції. Ці форми мають більш допоміжний характер, оскільки можуть виступати як наслідком правової, так і передувати їй, а також створювати необхідні умови для здійснення дій, які мають юридичну форму. Вид конкретної форми визначається характером дій суб'єктів діяльності, що виконують покладені на них завдання та функції²¹⁰. У науковій літературі вчені зазначають, що найчастіше неправовими формами визнаються різноманітні організаційні дії службовців органів виконавчої влади на різних етапах підготовки і виконання управлінських рішень²¹¹. Неправові форми адміністративної діяльності не пов'язані з реалізацією розпорядчих повноважень і не призводять до встановлення правових норм, виникнення, зміни і припинення правовідносин²¹². М. П. Гурковський та С. С. Єсімов, стверджують, що організаційна форма дає змогу, по-перше, створити раціональний порядок забезпечення прав і свобод, по-друге, підтримувати і вдосконалювати його відповідно до змін ситуації, по-третє, передбачає організацію роботи поліції за допомогою ефективного використання методів з метою своєчасного усунення причин негативно-го змісту, що перешкоджають людині та громадянину в користуванні своїми правами і свободами²¹³. Погоджуємося із тверджен-

²¹⁰ Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: Загальна частина : навчальний посібник / В. В. Середа, М. П. Гурковський, Ю. С. Назар та ін. ; Львів : ЛьвДУВС, 2015. 512 с.

²¹¹ Адміністративне право України. Академічний курс : Підруч. : У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К. : Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.

²¹² Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (Загальна частина). Підручник. / Авт. колектив (Ю. І. Римаренко, Є. М. Моїсєєв, В. І. Олефір – керівники). К. : КНТ, 2008. 816 с.

²¹³ Гурковський М. П., Єсімов С. С. Основні форми та методи діяльності поліції у сфері забезпечення конституційних прав і свобод люди-

ням, що організаційні форми діяльності держави являють собою фактичні дії, спрямовані на сприяння реалізації функцій держави. Вони не пов'язані з виданням юридичних актів і тому не спричиняють юридичні наслідки, хоча реалізуються в межах певного правового регулювання, на основі виконання вимог законності²¹⁴. Організаційна форма дає можливість створити найбільш доцільний порядок забезпечення прав та свобод дітей, приводити у відповідність умовам, що динамічно змінюються, підтримувати і вдосконалювати його.

Організаційна форма взаємодії суб'єктів, на думку, О. В. Наскалова полягає в обміні інформацією, проведенні спільного аналізу, вивченні та оцінюванні оперативної обстановки, проведенні спільних нарад, розробці спільних планів з розподілом ролей та функцій, спільному опрацюванні та оцінюванні наслідків проведених спільних заходів з метою вдосконалення подальшої взаємодії²¹⁵. С. Г. Поволоцька, розглядаючи співпрацю служб органів внутрішніх справ (Національної поліції України) у профілактиці правопорушень неповнолітніх, вважає найбільш поширеними саме організаційні форми взаємодії: обмін інформацією; проведення спільних нарад, занять, інструктажів; спільне планування профілактичних заходів (планів профілактики правопорушень серед неповнолітніх, планів комплексних профілактичних заходів, тощо); узгоджене планування заходів, яке реалізується під час розробки планів окремих служб з виділення задач співвиконавців для вирішення особливо важливих завдань; спільне виконання окремих заходів, передбачених планом тієї чи іншої служби; надання допомоги службам у виконанні ними профілактичних заходів шляхом інформаційного забезпечення, виділення співробітників або технічних засобів, створення необхідних умов роботи;

ни та громадянина в Україні. Науковий вісник ЛьвДУВС. Серія юридична. 2016. № 4. С. 171–186. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsy/04_2016/16gmpgvu.pdf.

²¹⁴ Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін. ; К. : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.

²¹⁵ Наскалов О. В. Деякі аспекти взаємодії підрозділів Національної поліції України під час розслідування злочинів, пов'язаних із вибухами. Наука і правоохорона. 2016. № 4 (34). С. 175–181.

створення спеціальних груп із співробітників різних служб для вирішення конкретних профілактичних завдань²¹⁶. С. В. Коношенко виділяє такі форми взаємодії Центрів із пенітенціарним закладом у роботі з неповнолітніми засудженими: спільне визначення та погодження форм і методів соціальної роботи; погодження планів спільних дій; здійснення відповідно до компетенції функцій щодо соціально-педагогічного супроводу осіб, які звільнилися з установ виконання покарань; обмін методичною літературою, інформаційно-довідковими матеріалами; спільне висвітлення у друкованих та електронних засобах масової інформації актуальних питань соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми та молоддю, які відбувають покарання в установах виконання покарань і звільняються з них²¹⁷.

На нашу думку, для практичного застосування у профілактиці правопорушень серед дітей організаційні форми взаємодії слід згрупувати відповідно до стадій та етапів управлінського процесу. Зокрема, до форм взаємодії підрозділів Національної поліції України та Центрів щодо профілактики правопорушень дітей слід віднести:

- а) узгоджене планування профілактичних заходів;
- б) реалізація узгоджених профілактичних заходів;
- в) обмін інформацією, що має профілактичне значення.

На етапі підготовки та прийняття управлінського рішення у сфері профілактики правопорушень здійснюється низка організаційних дій: вивчення стану системи; формулювання проблеми; постановка мети; висунення управлінських гіпотез; оперування інформацією; підготовка (розробка) варіантів рішення; оформлення вибраного варіанта у вигляді проекту рішення тощо. При

²¹⁶ Поволоцька С. Г. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративно-управлінське дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Націон. універс. внутр. справ. Харків, 2007. 214 с.

²¹⁷ Коношенко С. В. Взаємодія Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з пенітенціарним закладом у соціально-педагогічній роботі з неповнолітніми засудженими. Соціальна педагогіка : теорія та практика. № 1. 2013. С. 71–78 URL: http://dspace.ltsu.org/jspui/bitstream/123456789/1833/1/Soc_%20ped_2013_1.pdf.

цьому «елементи управлінського циклу, що передують виробленню та прийняттю управлінського рішення, у формі плану входять у зміст планування»²¹⁸. Планування профілактичних заходів – одна з найбільш характерних ознак цілеспрямованості зусиль усіх взаємодіючих суб'єктів профілактики правопорушень, управління ними. В. К. Колпаков вважає, що планування має відповідати таким найважливішим вимогам: охоплювати найважливіші питання охорони громадського порядку та боротьби з правопорушеннями з урахуванням можливостей взаємодіючих сторін; мати конкретний характер, тобто передбачені в планах заходи повинні бути реально здійсними, передбачати конкретних виконавців, терміни виконання, ясно формулюватися; різні плани, розділи одного плану, а також окремі заходи повинні бути взаємопов'язані²¹⁹. Зазначені вимоги повинні бути дотримані й у процесі узгодженого планування профілактичної діяльності підрозділів ювенальної превенції та Центрів. Спільні плани можуть передбачати заходи щодо:

- організаційного забезпечення профілактики правопорушень дітей, у тому числі заходи щодо налагодження співпраці у цій сфері з органами місцевого самоврядування (радами об'єднаних територіальних громад, виконавчими комітетами, головами рад об'єднаних територіальних громад), школами, релігійними громадами;
- підвищення рівня морального та правового виховання дітей;
- надання методичної допомоги батькам та особам, які їх заміняють щодо виховання дітей;
- проведення роз'яснювальної роботи серед шкільної молоді щодо негативних наслідків вчинення правопорушень;
- недопущення вчинення дітьми адміністративних та кримінальних правопорушень у зв'язку із зловживанням ними алкогольних чи наркотичних засобів;
- виявлення конкретних причин та умов вчинення дітьми правопорушень тощо.

²¹⁸ Теорія управління в органах внутрішніх справ : Навчальний посібник / За ред. В. А. Ліпкана. К. : КНТ, 2007. 884 с.

²¹⁹ Колпаков В. К. Взаимодействие милиции и общественности в сфере правопорядка : Учебное пособие. К.: Украинская академия внутренних дел. 1993. 80 с.

Створення узгоджених планів дій відбувається, як правило, шляхом спільної участі у проведенні нарад, засідань, «круглих столів». Для виконання таких завдань можуть створюватися комісії з питань захисту дітей, координаційні ради до складу яких входять представники підрозділів ювенальної превенції та Центри. Наприклад, Маріупольська центральна районна комісія з питань захисту дітей, до складу якої входять співробітники ювенальної превенції Центрального відділу поліції, керівники служби у справах дітей та Центру соціальних служб сім'ї, дітей та молоді, представники Центру опіки та міських дитячих будинків, співробітники Департаменту освіти та Управління охорони здоров'я, юристи районної адміністрації, розглянули 16 питань про соціальний та майновий захист прав дитини, а також затвердили концепцію подальшої співпраці²²⁰.

На черговому засіданні Координаційної ради у справах дітей при облдержадміністрації розглянуто питання запобігання жебракуванню, бродяжництву, бездоглядності, профілактики правопорушень²²¹. Вінницьким обласним Центром разом з працівниками ювенальної превенції, представниками служби у справах дітей проведено «круглий стіл» на якому обговорено проведення спільних заходів спрямованих на попередження протиправних дій серед дітей²²². Спеціалісти Хмельницького обласного Центру та підрозділів ювенальної превенції взяли участь у засіданні «круглого столу» на тему «Запобігання жорстокому поведінню та протидії насильству», в результаті обговорень було прийнято резолюцію, як рекомендації у роботі²²³. Також,

²²⁰ Центральний відділ поліції Донецької області. Головна. Новини : 16 питань захисту прав дітей розглянули поліцейські на засіданні комісії по опіці та піклуванню. URL: <http://mariupol-police.dn.ua/news/view/3255>.

²²¹ Звіт про чергове засідання Координаційної ради у справах дітей при облдержадміністрації від 28.03.2018. URL: https://carpathia.gov.ua/sites/default/files/imce/180417_ssd.pdf.

²²² Вінницька міська рада. Акції та події : Безпека дітей. URL: <http://www.vmr.gov.ua/MunicipalInstitutions/Lists/PromotionsAndEvents/ShowNews.aspx?ID=137>.

²²³ Хмельницький обласний ЦСССДМ. Мережа центрів соціальних служб : «Участь у засіданні «круглого столу» URL: <http://hocssdm.org.ua>.

працівники Центру та підрозділу ювенальної превенції взяли участь у нараді, основними питаннями якої були профілактика правопорушень серед дітей та розробка заходів міської програми «Профілактика правопорушень серед дітей на території м. Новогродівка на 2019–2020 роки»²²⁴. Для проведення профілактичної роботи та з метою виявлення дітей, які схильні до вчинення правопорушень, підрозділи ювенальної превенції і Центри здійснюють спільні профілактичні заходи. Зокрема, дані суб'єкти профілактики правопорушень проводять вечірні рейди-перевірки щодо дотримання чинного законодавства з продажу алкогольних напоїв закладів торгівлі та в місцях масового відпочинку дітей, профілактичні рейди з метою попередження дитячої бездоглядності та профілактики негативних проявів поведінки, вчинення правопорушень. Так, протягом 2017 року працівниками підрозділів ювенальної превенції спільно з Центрами та службами у справах дітей проведено 1184 профілактичних рейди і виявлено 122 дитини, в результаті 63 дитини повернули в сім'ю, 25 – до навчальних закладів, 27 – влаштували в притулок, 7 – до закладів охорони здоров'я²²⁵. Спеціалістами Нижньосірогозького районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, підрозділу ювенальної превенції, служби у справах дітей проведено спільний профілактичний рейд «Канікули» під час якого відвідано 8 родин, що опинилися в складних життєвих обставинах, де виховується 11 дітей²²⁶. Також, проведено профілактичний рейд Слов'янським районним Центром та ювенальною превенцією Слов'янського відділу поліції ГУНП в Донецькій області, від-

²²⁴ Покровський відділ поліції. Головна. Новини : Селидівські поліцейські взяли участь у нараді міської служби у справах дітей м. Новогродівка 25.01.2019. URL: <http://pokrovsk-police.dn.ua/news/view/6542>.

²²⁵ Львівський портал. Під час профілактичних рейдів на Львівщині виявили 122 дитини без належного догляду батьків. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2018/02/15/pid-chas-profilaktichnih-reydiv-na-lvivshhini-viyavili-122-ditini-bez-nalezhnogo-doglyadu-batktiv>.

²²⁶ Херсонський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Профілактичний рейд «Канікули» URL: <https://ocsssdm.ks.ua/p=4851>

відано 10 сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та складено 3 адміністративних протоколи за неналежне виконання батьківських обов'язків²²⁷. Фахівцями Радивилівського районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді спільно з працівниками ювенальної превенції, за січень-червень 2016 року здійснено 12 профілактичних рейдів «Діти вулиці», які допомагають виявити дітей, що перебувають на вулиці, парках, скверах, підвальних приміщеннях у навчальний час, схильних до бродяжництва та жебракування²²⁸. Конкретні заходи взаємодії були запропоновані листом виданим Департаментом громадської безпеки МВС України від 25.09.2015 р. № 10/8-6220 «Про вжиття спільних заходів щодо попередження самовільного залишення дітьми сімей чи навчально-виховних закладів», серед яких: залучення працівників органів внутрішніх справ (Національної поліції) під час проведення батьківських зборів у загальноосвітніх навчальних закладах у разі розгляду питань про неправомірну поведінку учнів; ужиття узгоджених та спільних заходів щодо соціального супроводу учнів навчальних закладів, схильних до пропуску занять та порушень поведінки²²⁹.

Для ефективної взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень необхідно, на нашу думку, щорічно затверджувати обласну Програму, яка б передбачала спільні, скоординовані заходи спрямовані на запобігання правопорушень.

27 грудня 2016 року наказом Національної поліції України № 1377 затверджений Порядок організації та проведення профі-

²²⁷ Слов'янська районна державна адміністрація. Новини. Проведено спільний профілактичний рейд Слов'янського районного Центру та ювенальної превенції Слов'янського відділу поліції ГУ НП в Донецькій області. URL: <http://slovyanska.rda.org.ua/news/15-52-00-13-06-2018>.

²²⁸ Рішення Радивилівської районної ради Рівненської області від 09.09.2016. № 136 «Про звіт районного ЦСССДМ щодо організації та здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю за 2015 р. та січень-червень 2016 р.».

²²⁹ Лист Міністерства внутрішніх справ України від 25.09.2015. № 10/8-6220 «Про вжиття спільних заходів щодо попередження самовільного залишення дітьми сімей чи навчально-виховних закладів» URL: <http://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/7678-do-uvagi-kerivnikiv-zakladiv-osviti>.

лактичних заходів²³⁰, відповідно до якого підрозділи Національної поліції організовують превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень. У практичній діяльності саме цим наказом керуються під час організації та проведення усієї сукупності профілактичних заходів, у тому числі й таких, що за своїм змістом є цільовими оперативно-профілактичними операціями та комплексними оперативно-профілактичними відпрацюваннями. Так, заходи, що передбачалися до 2016 року під час цільової операції «Зброя та вибухівка» у 2017 році здійснювалися відповідно до Наказу Національної поліції України «Про організацію проведення профілактичних заходів на території держави» від 18.08.2017 року № 878, прийнятого відповідно до вимог Наказу Національної поліції України від 27 грудня 2016 року № 1377 «Про затвердження Порядку організації проведення профілактичних заходів» з метою організації профілактичних заходів спрямованих на стабілізацію криміногенної ситуації, реалізацію державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також виявлення та вилучення з незаконного обігу зброї, боєприпасів та вибухівки²³¹. Відповідно п.п. 2.1.5 та 2.1.6 Плану проведення профілактичних заходів на загальнодержавному рівні, спрямованих на виявлення та вилучення з незаконного обігу зброї, боєприпасів та вибухівки (затверджений Наказом Національної поліції України «Про організацію проведення профілактичних заходів на території держави» від 18.08.2017 року № 878) вказувалося на необхідність здійснити перевірки осіб, які перебувають на відповідних обліках (раніше судимих, осіб, що перебувають під адміністративним наглядом, осіб, які вчиняють насильство в сім'ї, власників мисливської нарізної, гладкоствольної, травматичної, газової та холодної зброї) та провести інвентаризацію зброї та вибухівки на об'єктах дозвільної системи, перевірити дотримання правил збе-

²³⁰ Порядок організації та проведення профілактичних заходів: наказ Національної поліції України від 27 грудня 2016 року № 1377.

²³¹ Про організацію проведення профілактичних заходів на території держави : наказ Національної поліції України від 18.08.2017 року № 878.

рігання, перевезення озброєння та технічного стану транспорту, який залучається до цього²³².

Наказ Національної поліції України від 27 грудня 2016 року № 1377 «Про затвердження Порядку організації проведення профілактичних заходів» розкриває загальні вимоги щодо підготовки та організації профілактичних заходів, а також порядок збирання, опрацювання запитів і подання інформації про результати проведення профілактичних заходів і визначає механізм підготовки відповідних розпорядчих документів. Тобто у ньому не визначено особливості профілактичних заходів комплексного характеру та заходів спрямованих на попередження окремих видів правопорушень, у тому числі серед дітей, або в окремих сферах.

До Типового плану організації та проведення комплексного оперативно-профілактичного відпрацювання, який доцільно закріпити на нормативно-правовому рівні як додаток до наказу Національної поліції України від 27 грудня 2016 року № 1377 «Про затвердження Порядку організації проведення профілактичних заходів» слід включити заходи щодо взаємодії з суб'єктами соціальної роботи, зокрема центрами соціальних служб. Крім того, на нашу думку, покращило б результативність профілактичних заходів серед дітей створення Типового плану організації та проведення заходів профілактики правопорушень серед дітей.

Обмін інформацією є важливою формою взаємодії суб'єктів профілактики. Так, у своїх працях вчені серед форм взаємодії в управлінській діяльності виділяють: обмін інформацією, що становить взаємний інтерес²³³; обмін інформацією з питань місцевого значення (листування, телефонні переговори, надсилення проєктів рішень, і копій прийнятих актів, застосування ЗМІ)²³⁴; обмін інформацією про оперативну обстановку (вчинення правопорушень,

²³² Про організацію проведення профілактичних заходів на території держави : наказ Національної поліції України від 18.08.2017 р. № 878.

²³³ Курс кримінології : Особлива частина : підручник : у 2 кн. / М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін. ; К. : Юрінком Інтер, 2001. С. 231.

²³⁴ Ященко Т. М. Співвідношення понять «взаємодія» та «взаємовідносини» в системі державного управління. Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління») № 2. 2017. С. 19–25.

викрадення речей, масові заворушення)²³⁵. Вивчаючи питання інформаційної взаємодії Національної поліції України з органами публічної влади та громадськістю О. Ю. Процких пропонує об'єднати існуючі форми інформаційної взаємодії в умовні блоки: обмін інформацією; спільний аналіз інформації; розробка і проведення в межах своєї компетенції спільних заходів щодо забезпечення надійного захисту інформації; проведення в межах своєї компетенції спільних заходів із вдосконалення діяльності щодо пошуку необхідної інформації²³⁶. Відсутність необхідної інформації як зазначає О. О. Панова, часто стає основною перешкодою для організації взаємодії органів внутрішніх справ і підрозділів Національної гвардії України по охороні громадського порядку необхідної інформації²³⁷. Отже, необхідною формою взаємодії підрозділів ювенальної превенції та Центрів є обмін інформацією про причини і умови, що сприяють вчиненню правопорушень дітей. Так, Центри надають підрозділам ювенальної превенції інформацію про кількість дітей, що живуть у сім'ях, які опинилися у складних життєвих обставинах. Відповідно до Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб), виявлення таких сімей (осіб) здійснюють районні, міські, районні у містах Центри²³⁸. У випадку, якщо інформацію про сім'ю, яка перебуває у складних життєвих обставинах, отримують інші суб'єкти соціальної роботи, в тому числі і

²³⁵ Взаємодія міліції та громадськості в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. А. Дж. Бека, О. Н. Ярмиша. Харків : Вид-во Нац. універс. внутр. справ, 2001. 200 с.

²³⁶ Процких О. Ю. Інформаційна взаємодія Національної поліції України з органами публічної влади та громадськістю. Право і безпека. 2015. № 4 (59). С. 50–55.

²³⁷ Панова О. О. Взаємодія органів внутрішніх справ з Національною гвардією України в процесі охорони громадського порядку у надзвичайних ситуаціях. Митна справа. № 5 (101). частина 2. 2015. С. 197–202.

²³⁸ Порядок виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб) : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 р. № 896 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-2013-p/paran9#n9>.

підрозділи ювенальної превенції, то вони мають протягом трьох робочих днів повідомити про це Центри. Форма Повідомлення/інформації про дитину, сім'ю (особу), яка перебуває у складних життєвих обставинах, затверджена наказом Міністерства соціальної політики «Про затвердження форм обліку соціальних послуг сім'ям (особам), які перебувають у складних життєвих обставинах»²³⁹. У разі надходження усної або письмової інформації про підозру або факт насильства в сім'ї, або реальну загрозу його вчинення, жорстоке поводження з дитиною, залишення дитини без піклування батьків, виникнення іншої ситуації, яка загрожує життю чи здоров'ю члена сім'ї (особи), фахівець здійснює екстрене втручання у ситуацію з метою негайного усунення або мінімізації наслідків такої ситуації, а за наявності загрози життю чи здоров'ю дитини фахівець Центру негайно в телефонному режимі повідомляє службу у справах дітей та підрозділ Національної поліції. Крім того, Центри та підрозділи ювенальної превенції здійснюють обмін іншими відомостями, що мають профілактичне значення.

Сьогодні актуальним є питання поширення насильства серед дітей, яке проявляється у формі булінгу. Як зазначають вчені, шкільне насильство, однією з форм якого є булінг, створює передумови формування особистості злочинця, адже вже з раннього віку у дитини, підлітка починає формуватися впевненість у своїй безкарності, відчуття всюдозволеності. З іншого боку, воно виступає віктимізуючим фактором, причиною соціальної дезадаптації особистості, що, в свою чергу, може спровокувати новий витік агресії, якщо не до дорослих, то до однокласників чи молодших школярів²⁴⁰. Україна за даними ВООЗ у 2016 році займала 4-те місце у світі за рівнем проявів агресії серед підлітків, 9-те місце за кількістю жертв цькування серед неповнолітніх. Б. Петренко, заступник директора Українського

²³⁹ Про затвердження форм обліку соціальної роботи з сім'ями / особами, які перебувають у складних життєвих обставинах : наказ Міністерства соціальної політики України від 13.07.2018. № 1005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0943-18>.

²⁴⁰ Нечипорук Л. Віктимогенність шкільного середовища як чинник соціальної дезадаптації особистості. Український науковий журнал «Освіта регіону». 2013. № 3. С. 194. URL: <http://social-science.com.ua/article/1125>.

інституту дослідження екстремізму зазначає, що булінг є зменшеною копією терористичного акту, і крайніми проявами булінгу є формування людиноненависницьких мотивів²⁴¹. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», булінг (цькування) – це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого²⁴². Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції та Центри як суб'єкти профілактики правопорушень, також проводять заходи у навчальних закладах з метою попередження булінгу серед дітей. Зокрема, інспектори ювенальної превенції Слов'янського відділу поліції відповідно до проекту «Маю право бути собою» провели у навчальних закладах профілактичні лекції щодо запобігання булінгу серед школярів²⁴³. Спеціалісти Великоолександрівського районного Центру спільно зі службою у справах дітей Великоолександрівської районної державної адміністрації відвідали Давидовобридську загальноосвітню школу I-III ступенів з метою попередження жорстокості, профілактики злочинів та правопорушень в учнівському середовищі²⁴⁴. Дані суб'єктами профілактики проводять такі заходи як окремо, так і беруть в них спільну участь. На нашу думку, доцільно

²⁴¹ Булінг, або шкільне цькування: налякати поліцією не вдається, що ж робити? Радіо свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28886363.html>.

²⁴² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 18.12.2018. № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>.

²⁴³ Поліція та «лігівці» проводять лекції з протидії булінгу у навчальних закладах Слов'янської оперативної зони. Слов'янський відділ поліції. Головна. Новини від 25.04.2018. URL: <http://slavyansk-police.dn.ua/news/view/4877>.

²⁴⁴ Профілактика булінгу у шкільному середовищі. Херсонський обласний ЦСССДМ. Новини від 28.02.2019. URL: <https://ocsssdm.ks.ua/p=4973>.

забезпечити взаємодію підрозділів ювенальної превенції та Центрів щодо планування і проведення спільних заходів для ефективної профілактики булінгу серед дітей.

Таким чином, підрозділи Національної поліції України, взаємодіючи з Центрами щодо профілактики правопорушень серед дітей використовують правові та організаційні форми управління. На сьогодні, на жаль, механізм взаємодії цих суб'єктів та форми координації їх діяльності не отримали чіткого правового закріплення. З метою підвищення ефективності правових актів органів державної влади, зокрема місцевих органів виконавчої влади з питань профілактики правопорушень серед дітей необхідно активізувати проектно-консультативну роботу підрозділів ювенальної превенції та Центрів Для цього потрібно здійснити удосконалення правового забезпечення (прийняти нормативно-правові акти, які би визначали механізм проектно-консультативної роботи підрозділів ювенальної превенції та Центрів на місцевому та регіональному рівнях) та визначити чіткі критерії обліку і звітності такої роботи працівниками даних суб'єктів взаємодії. Крім того, підвищити ефективність взаємодії між суб'єктами профілактики дитячої деліктності може укладення адміністративного договору про взаємодію, як форми управління, де суб'єкти виступають як рівноправні та організаційно не підпорядковані (наприклад, адміністративні договори про взаємодію підрозділів ювенальної превенції та Центрів). Покращити ситуацію змогло б прийняття спільного наказу Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства соціальної політики України, у якому були б визначені організаційні основи та форми взаємодії підрозділів Національної поліції, зокрема, ювенальної превенції та Центрів у профілактичній діяльності.

2.3. Методи взаємодії Національної поліції України та центрів у профілактиці правопорушень серед дітей

Поняття «метод» є універсальним і застосовується в усіх сферах наукового пізнання. Так, з точки зору етимології «метод – це прийом чи система прийомів, що застосовуються в

якій-небудь галузі діяльності»²⁴⁵. Схоже визначення подається у тлумачному словнику української мови, де поняття «метод» визначається як прийом або система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі²⁴⁶. Науковці у своїх працях розглядають різне значення цієї правової категорії. Зокрема, О. Ф. Скакун визначає, що метод – це шлях до визначеної мети, а вибір методу диктує об’єкт і предмет дослідження²⁴⁷. На думку Ю. С. Шемшученко, метод правового регулювання – це спосіб впливу юридичних норм на суспільні відносини, який характеризується такими ознаками: стосується тільки юридичних норм; забезпечує єдність правового регулювання; гарантується у необхідних випадках засобами державного примусу; є одним із критеріїв поділу норм права на галузі²⁴⁸. О. М. Бандурка визначає методи управління як сукупність прийомів, операцій і процедур підготовки та прийняття, організації й контролю виконання управлінських рішень, що приймаються учасниками управлінського процесу²⁴⁹. Слушним є твердження В. І. Борденюка стосовно того, що методи управління є узагальнюючою категорією, яка відображає способи керуючого впливу будь-якого суб’єкта управління на керовану підсистему (об’єкт управління), а тому відповідні методи управлінського впливу притаманні всім видам соціального управління, які можуть здійснюватися в суспільстві²⁵⁰. Вчені зазначають, що особливості методів державного управління в цілому полягають у такому: вони реалізуються у процесі державного управління; виражають управлінський вплив суб’єктів управління на об’єкти

²⁴⁵ Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К., 2001. 522 с.

²⁴⁶ Тлумачний словник української мови. К., 1973. Т. 4. 1973. С. 246.

²⁴⁷ Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : підручник. Х. : Еспада, 2006. 776 с.

²⁴⁸ Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 3 : К. М. 2001. 792 с.

²⁴⁹ Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України : теорія, досвід, шляхи удосконалення. К. : Основа, 1996. 398 с.

²⁵⁰ Борденюк В. І. Співвідношення місцевого самоврядування та державного управління : конституційно-правові аспекти : дис. ... доктора юрид. наук. Київ, 2009. 496 с.

управління, становлять зміст цього впливу і завжди мають своїм адресатом конкретний об'єкт; в методах державного управління завжди міститься управлінська воля держави; вони використовуються суб'єктами державного управління як засіб реалізації закріпленої за ними компетенції; методи, як і будь-який зміст, мають свою форму, своє зовнішнє вираження²⁵¹. Найхарактернішими для методів управління є: способи впливу виконавчого органу на підпорядкований йому орган і громадян; вираження державного публічного інтересу, керівної ролі держави; засоби досягнення мети; способи організації, прийоми здійснення функцій, що виникають у процесі здійснення спільної діяльності; способи реалізації компетенції²⁵². В адміністративно – правовому аспекті під методами адміністративної діяльності розуміються способи цілеспрямованого впливу на поведінку громадян, а також діяльність підприємств і організацій в інтересах забезпечення публічного порядку²⁵³. О. М. Дручек, розглядаючи у своїй дисертаційній роботі форми та методи діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод дитини зазначає, що методи діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод дитини виражають різні аспекти її практичної правоохоронної (поліцейської) діяльності і дають уявлення про те, як вона діє, які саме засоби і яким чином використовує для досягнення поставленої мети²⁵⁴.

Досліджуючи форми та методи діяльності Центрів щодо адаптації підростаючого покоління до повноцінного життя в суспільстві М. Другов зазначає, що методи діяльності Центрів –

²⁵¹ Адміністративне право України : Підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. К. : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.

²⁵² Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін. ; 2-ге вид., переробл. та допов. Х. : Право, 2013. 656 с.

²⁵³ Адміністративна діяльність поліції : підручник / В. В. Середа, М. П. Гурковський, Ю. С. Назар та ін. ; ЛьвДУВС. Львів, 2017. 776 с.

²⁵⁴ Дручек О. М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. 234 с.

це сукупність засобів та прийомів для досягнення поставленої мети в реалізації соціальної роботи з молоддю²⁵⁵. Розглядаючи взаємодію органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами В. О. Бурбика під методами взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами розуміє сукупність науково-обґрунтованих і закріплених на законодавчому рівні прийомів і способів, за допомогою яких забезпечується належна організація й реалізація зазначеної взаємодії²⁵⁶. В. Р. Остропілець вивчаючи питання взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами сформулював визначення методів взаємодії даних органів як закріплену на законодавчому рівні сукупність засобів (прийомів, способів) керуючого впливу на правовідносини, що виникають в результаті організації та реалізації взаємодії названих органів²⁵⁷. Методами міжнародної взаємодії у протидії тероризму є сукупність засобів і прийомів, визначених суб'єктами, тобто державами-учасницями, які спрямовані на досягнення єдиної мети – протидії тероризму на міжнародному рівні²⁵⁸. Підтримуємо думку А. І. Довгань, який зазначає, що в процесі взаємодії працівникам підрозділів Національної поліції варто розуміти відмінність їхніх методів роботи від аналогічних методів роботи інших суб'єктів взаємодії²⁵⁹.

²⁵⁵ Другов М. С. Соціальна робота в діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді. Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. 2013. № 7 (266). Ч. 2. С. 85–89.

²⁵⁶ Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. Випуск 29. Частина 2. Том 3. 2014. С. 98–101.

²⁵⁷ Остропілець В. Р. Методи взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. Випуск 3. Том 2. 2016. С. 98–101.

²⁵⁸ Трофімцов В. А. Форми та методи міжнародної взаємодії у протидії тероризму. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. Випуск 2. Том 3. 2016. С. 26–28.

²⁵⁹ Довгань А. І. Взаємодія та профілактика підрозділів Національної поліції України та інших органів під час розслідування втягнення не-

Узагальнюючи думки вчених щодо визначення методів взаємодії правоохоронних органів та Центрів з іншими суб'єктами взаємодії, ми пропонуємо під методами взаємодії підрозділів Національної поліції України та Центрів у профілактиці правопорушень розуміти сукупність прийомів і способів, за допомогою яких забезпечується належна організація й реалізація узгоджених заходів з метою запобігання правопорушень, усунення причин та умов таких правопорушень.

У наукових дослідженнях пропонуються різноманітні класифікації методів управлінської діяльності. Це пояснюється багатоманітністю усієї системи суб'єктів державного управління; багатоманітністю функціонального призначення і змісту діяльності кожного із суб'єктів; багатоманітністю об'єктів управлінського впливу²⁶⁰. Традиційно управлінські методи в цілому поділяють на наукові та ненаукові, демократичні і диктаторські, державні і громадські, адміністративні і економічні, прямого і непрямого впливу²⁶¹. Найбільш поширене розмежування таких універсальних видів методів, як методи переконання і примусу, а також методи прямого та непрямого (опосередкованого) впливу²⁶². Розглядаючи діяльність Національної поліції України, науковці до головних методів адміністративної діяльності поліції відносять переконання та примус²⁶³. Методи взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами класифікують за такими критеріями: характер

повнолітнього у заняття жебрацтвом. Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск 6, том 2, 2017. С. 196–200. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2017/6/tom_2/39.pdf

²⁶⁰ Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін. ; 2-ге вид., переробл. та допов. Х. : Право, 2013. 656 с.

²⁶¹ Адміністративна діяльність поліції : підручник / В. В. Серeda, М. П. Гурковський, Ю. С. Назар та ін. ; ЛьвДУВС. Львів, 2017. 776 с.

²⁶² Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (Загальна частина). Підручник. / Авт. колектив (Ю. І. Римаренко, Є. М. Моїсєєв, В. І. Олефір – керівники). К. : КНТ, 2008. 816 с.

²⁶³ Дручек О. М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. 234 с.

управлінського впливу на об'єкти управління (методи переконання та примусу); спрямованість впливу (методи прямого та непрямого (опосередкованого) впливу); ступінь впливу (методи регулювання, загального керівництва та безпосереднього управління); за змістом (економічні, соціально-політичні, адміністративні, морально-етичні методи)^{264, 265, 266}. В. Р. Остропілець використовує наступні критерії класифікації методів взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами на види: за ступенем впливу (методи регулювання, загального керівництва та безпосереднього управління) та за ступенем організації діяльності (методи планування, координації діяльності, вироблення рішень, організації виконання, контролю за виконанням рішень та роботи з кадрами апарату)²⁶⁷. Автори навчального посібника «Управління в органах виконавчої влади України» В. Ортинський, З. Кісіль, М. Ковалів вирізняють методи залежно від переважання тих чи інших способів впливу. До них належать: методи керівництва, які регламентують, мотивуючі (організаційно-адміністративні та стимулюючі) і методи організаційно-адміністративного впливу, в основі яких лежить влада керівника, що спирається на нормативні акти, які закріплюють завдання, функції, права, обов'язки, структуру органів внутрішніх справ²⁶⁸. І. В. Іщенко методи ювенальної превенції поділяє на такі види: економічні та адміністративні; прямого впливу та непрямого впливу; універсальні (переконання, примус,

²⁶⁴ Адміністративне право України : Підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. К. : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.

²⁶⁵ Ярмиш О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : навчальний посібник. Харків: Вид-во Нац. універс. внутр. справ, 2002. 672 с.

²⁶⁶ Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс : підруч. / за заг. ред. академіка НАПрН України О. М. Бандурки. Х. : Золота миля, 2011. 584 с.

²⁶⁷ Остропілець В. Р. Методи взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. Випуск 3. Том 2. 2016. С. 98–101.

²⁶⁸ Ортинський В. Л. Управління в органах виконавчої влади України : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 296 с.

заохочення) та спеціальні (метод безпосереднього управління, соціальне обслуговування сімей, дітей та молоді, піклування, превентивне виховання, збирання даних, облік та аналіз)²⁶⁹. У сфері забезпечення прав і свобод дитини Національна поліція України використовує універсальні (переконавання, заохочення, примус) та спеціальні (поліцейський нагляд; поліцейське піклування; поліцейська допомога та ін.) методи²⁷⁰. Цікавим є підхід А. Ф. Мельника, О. Ю. Оболенського, А. Ю. Васіної, Л. Ю. Гордієнко до класифікації методів управлінської діяльності за двома основними групами: 1) методи функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування; 2) методи забезпечення реалізації цілей і функцій державного управління. Перша група методів пов'язана, насамперед, з підготовкою та реалізацією управлінських рішень, а також здійсненням правової і організаційної державно-управлінської діяльності. Ці методи забезпечують узгодженість, зумовленість, обґрунтованість та ефективність всіх управлінських функцій, організаційних структур, форм, методів і стадій управлінської діяльності. Друга ж група методів – це прийоми, способи, операції стимулювання, активізації і спрямування діяльності людини з боку органів державної влади чи місцевого самоврядування та їх посадових осіб²⁷¹.

Дещо інший підхід до класифікації методів діяльності Центрів застосовано у соціально-педагогічній науці. Зокрема, діяльність Центрів здійснюється у процесі реалізації таких методів: залучення партнерів до реалізації власних заходів; підвищення кваліфікації; реалізація заходів; збір інформації; перевірка; контроль²⁷². Методи соціально – педагогічної діяльності щодо реабілі-

²⁶⁹ Іщенко І. В. Види методів та форм діяльності суб'єктів ювенальної превенції. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2018. Вип. 1. (81). С. 161–167. URL: [http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-1\(povn_text\).pdf](http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-1(povn_text).pdf).

²⁷⁰ Адміністративна діяльність поліції : підручник / В. В. Серета, М. П. Гурковський, Ю. С. Назар та ін. ; ЛьвДУВС. Львів, 2017. 776 с.

²⁷¹ Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; К. : Знання-Прес, 2003. 343 с.

²⁷² Форми та методи діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді в напрямі адаптації підростаючого покоління до повно-

тації підлітків із сімей груп ризику в Центрах класифікують на: соціально-економічні; організаційні; соціально-педагогічні²⁷³.

У процесі здійснення соціальної роботи з сім'ями (особами), які опинилися у складних життєвих обставинах, застосовують таку класифікацію спеціальних методів: соціально-економічні; організаційні (адміністративні); педагогічні; психологічні; соціологічні²⁷⁴. Найповніше ці наукові позиції враховані у класифікації, запропонованій В. О. Бурбикою, який зазначає, що методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами можна поділити на такі групи: адміністративні, організаційні, соціально-психологічні, економічні²⁷⁵.

На нашу думку для характеристики методів взаємодії підрозділів Національної поліції з Центрами соціальних служб у профілактиці правопорушень доцільно виокремити такі групи методів:

- адміністративні (субординаційні);
- координаційні;
- соціально-психологічні.

Як зазначає Л. В. Коваль, адміністративні методи полягають у впливі суб'єкта управління на його об'єкт через режим владно-розпорядчих указівок і організаційно-структурні упоряд-

цінного життя в суспільстві. Наукове електронне видання «Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти»: збірник наукових праць. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Вип. 2. Слов'янськ, 2015. С. 148–154 URL: <http://pptma.dn.ua/files/2015/2/18.drugov.148-154.pdf>.

²⁷³ Николаєва В. І. Соціально-педагогічна реабілітація підлітків із сімей груп ризику в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді: автореф. ... канд. педагог. наук : 13.00.05 / Луганськ, 2009. 20 с.

²⁷⁴ Любецька М. М. Адміністративно-організаційні та соціально-психологічні підходи, форми та методи щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. Електронний журнал «Державне управління : удосконалення та розвиток». № 1. 2016. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2016/14.pdf.

²⁷⁵ Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. Випуск 29. Частина 2. Том 3. 2014. С. 98–101.

кування²⁷⁶. Вони розглядаються як засоби впливу на діяльність підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян з боку органів управління шляхом прямого встановлення їх обов'язків через наказ, що спирається на владні повноваження й стан підпорядкування²⁷⁷. Без використання адміністративних (субординаційних) методів неможливе досягнення мети впорядковуючого впливу на поведінку різних учасників управлінських суспільних відносин²⁷⁸. Вони здебільшого пов'язані з адміністративно-правовою формою діяльності, якою є правові акти управління, організаційно-розпорядчі заходи, засоби стимулювання і правового примусу, контроль та інше.

Адміністративні (субординаційні) методи передбачають, що взаємодія підрозділів Національної поліції України та Центрів організовується і здійснюється на підставі імперативних приписів нормативно-правових актів або владних рішень органів публічної адміністрації, наділених щодо взаємодіючих сторін управлінськими функціями. Так, на підставі адміністративних методів взаємодії виконується обов'язок працівників підрозділів Національної поліції України у разі виявлення безпритульної дитини негайно повідомити про це Центри відповідно до п. 2.1.6. спільного наказу «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги бездомним особам»²⁷⁹. Також, органи Національної поліції України

²⁷⁶ Коваль Л. В. Адміністративне право : курс лекцій для студентів юрид. вузів та факультетів. К. : Вентурі, 1996. 208 с.

²⁷⁷ Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник 2-ге вид., допов. Київ, 2000. 752 с.

²⁷⁸ Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін. ; 2-ге вид., переробл. та допов. Х. : Право, 2013. 656 с.

²⁷⁹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги бездомним особам : наказ Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство внутрішніх справ України, Державний комітет України у справах національностей та релігій, Державний департамент України з питань виконання покарань від 19.02.2009. № 70/411/101/65/19/32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-09>.

зобов'язані відповідно до п. 2.4. наказу «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб»²⁸⁰, направити протягом десяти днів після звернення до них звільненої особи, зокрема, неповнолітньої особи повідомлення за встановленою формою до органів соціального захисту населення, в тому числі і до Центрів. Іншим прикладом використання адміністративного методу є обов'язок Центрів передбачений п. 46 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі²⁸¹, взаємодіяти з уповноваженим підрозділом органу Національної поліції шляхом інформування про особу, зокрема дитину, яка звернулася до них у зв'язку із вчиненням стосовно неї насильства не пізніше однієї доби за допомогою телефонного зв'язку чи електронної пошти.

Отже, адміністративний метод дає можливість в односторонньому порядку визначити завдання, права та обов'язки, форми й інші важливі аспекти діяльності Національної поліції України та Центрів в процесі налагодження і здійснення їхньої взаємодії.

Координація розглядається як організаційний етап взаємодії, як організацію узгодженої діяльності суб'єктів профілактики. Тому координаційні методи взаємодії характеризують цей процес з точки зору належної організації взаємодії підрозділів Національної поліції України та Центрів у профілактиці правопорушень серед дітей, при чому у цьому випадку узгоджена діяльність здійснюється на диспозитивних началах, з ініціативи однієї із сторін, без застосування адміністративних методів. Координа-

²⁸⁰ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб : наказ Міністерство соціальної політики України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство юстиції України від 07.11.2011. № 429/831/769/3279/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1441-11>.

²⁸¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF>.

ційні (організаційні) методи – це способи впливу на структуру системи, її внутрішню організацію з метою забезпечення найбільш ефективного її функціонування²⁸².

У процесі взаємодії між Національною поліцією України та Центрами використовується комплекс координаційних методів, серед яких можна відзначити такі:

- метод прогнозування – це метод, за допомогою якого використовується як накопичений у минулому досвід, так і поточні припущення щодо майбутнього з метою його визначення. Якщо прогнозування виконано якісно, результатом буде картина майбутнього, яку можна застосовувати як основу для планування²⁸³. Зазначений метод є способом дослідження об'єкта, що спрямований на розробку прогнозів. У контексті нашої роботи змістом зазначеного методу є передбачення на основі аналітичних даних напрямів, характеру й особливостей розвитку взаємодії Національної поліції України та Центрів, а також її результатів;

- метод планування, який у загальному розумінні означає сукупність прийомів і способів мислення, що дають змогу на підставі аналізу ретроспективних даних, зовнішніх і внутрішніх зв'язків об'єкта планування, а також змін у межах розглянутого явища зробити висновки про те, яким буде цей об'єкт після певних дій²⁸⁴. У контексті нашого дослідження цей метод полягає у визначенні конкретних заходів щодо взаємодії Національної поліції України та Центрів, термінів їх проведення, відповідальних за проведення цих заходів осіб;

- метод погодження актів і рішень. Під час взаємодії підрозділів Національної поліції України та Центрів повинен досягатись певний консенсус чи компроміс із вирішення їхніх спільних завдань, що в результаті призводить до вироблення спільних рішень (здебільшого організаційного характеру);

²⁸² Четвериков В. С. Основы управления в органах внутренних дел: учебное пособие. М. : Новый Юрист, 1997. 128 с.

²⁸³ Дикань Н. В. Менеджмент: навчальний посібник. К. : Знання, 2008. 389 с.

²⁸⁴ Погодина И. В. Проблемы планирования в российской юридической практике : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Владимир, 2004. 181 с.

– метод контролю. Контроль – це функція управління, для якої характерна система спостереження й перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятим управлінським рішенням, виявлення результатів впливу суб'єкта на об'єкт, допущених відхилень, коригування²⁸⁵. Вказаний метод полягає в тому, що сторони зазначених відносин мають право здійснювати взаємний контроль за тим, як кожна з них виконує свої обов'язки в межах спільних рішень, що були прийняті ними;

– метод інформаційного забезпечення пов'язаний з отриманням, опрацюванням, використанням і зберіганням інформації, що відбиває реальні явища, події, факти тощо. Щодо взаємодії Національної поліції України та Центрів, то головним тут є виокремлення важливої для такої взаємодії інформації й чітке окреслення її меж. Цей метод дає змогу визначити необхідну інформацію для досягнення поставлених перед зазначеними суб'єктами взаємодії завдань, підвищення їх ефективності, вирішення поточних і перспективних завдань. Значення інформаційного забезпечення в цьому разі полягає в тому, що всі заходи, спрямовані на вказану взаємодію, повинні базуватися на систематизованих даних про реальні події. Ідеться про інформаційну систему Національної поліції України та Центрів, де переплітаються різні види інформації; метод надання інструкції є найбільш м'яким способом організаційного впливу, який може здійснюватися Національною поліцією України та Центрами. Найбільш доцільно його використовувати за наявності знань чи досвіду, яких немає в іншій стороні взаємовідносин. Це надасть можливість найбільш ефективно і якісно налагодити взаємодію між вказаними суб'єктами взаємодії, що в результаті сприяє досягненню поставлених завдань;

– метод роботи з кадрами (підготовка, перепідготовка, стажування тощо) дає змогу підготувати висококваліфікованих спеціалістів, які мають чітко розуміти роботу іншого органу, з яким відбувається взаємодія, в результаті ефективніше будуть

²⁸⁵ Афанасьев В. Г. Научное управление обществом / М. : Политиздат, 1968. 384 с.

використані кадрові ресурси обох сторін вказаних відносин для досягнення ними спільної мети.

Отже, координаційні методи взаємодії Національної поліції України та Центрів є засобом налагодження ефективного, а головне, дієвого зв'язку між зазначеними суб'єктами взаємодії, який суттєво сприяє виконанню спільних завдань, що стоять перед ними.

Адміністративні (субординаційні) та координаційні методи спрямовані, передусім, на налагодження взаємодії у середині системи суб'єктів профілактики. Тобто за їх допомогою організуються відносини між підрозділами Національної поліції України та Центрами, розподіляються функції, встановлюються способи взаємного впливу тощо. Соціально-психологічні ж методи взаємодії спрямовані на зовнішнє середовище, вони визначають за допомогою яких способів та засобів підрозділи Національної поліції України та Центри спільно впливатимуть на деліктність дітей, запобігатимуть вчиненню ними правопорушень.

До соціально-психологічних методів, як правило, відносять примус і переконання. Примус є методом, що ґрунтується на організаційній підпорядкованості суб'єктів і реалізується через владні веління або прямий вплив. Досягнення бажаного результату в разі використання методу примусу здійснюється всупереч волі об'єкта управління за його внутрішнього, а інколи й зовнішнього опору, протидії²⁸⁶. У свою чергу, метод переконання – вплив на свідомість, що вчиняється за допомогою логічних доказів, дає змогу сформувати систему знань, цінностей, ідеалів²⁸⁷. У своїх працях вчені доходять висновку, що метод примусу застосовується при порушенні правових норм, їх невиконанні. Він виражається в схиленні суб'єктів суспільних відносин до певної поведінки за допомогою силового тиску (супроти волі тих, ким управляють), у такий спосіб обмежуючи свободу їх вибору. Метод переконання полягає в доведенні

²⁸⁶ Адміністративне право : навчальний посібник / З. Р. Кісілі, М. В. Ковалів, О. І. Остапенко. К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 533 с.

²⁸⁷ Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 3 : К. М. 2001. 792 с.

суб'єктів суспільних відносин до впевненості в необхідності певної поведінки, яка відповідає загальним інтересам без застосування силового тиску²⁸⁸. Переконавання, здійснюване у процесі профілактичної діяльності органів внутрішніх справ, покликане попередити рецидив з боку виявленого правопорушника, зробити його соціально безпечним членом суспільства, а також вплинути на морально нестійких членів суспільства і зміцнити в громадській думці уявлення щодо цінності і захищеності правових приписів, загальної нетерпимості щодо їх порушень. Першорядність методу переконання у правоохоронній діяльності зумовлена об'єктивними причинами, і насамперед гуманістичною сутністю нашого суспільства, а також сутністю та ефективністю самого названого методу²⁸⁹. У дослідженні форм та методів адміністративно-процесуальної діяльності органів Національної поліції В. О. Ільницький доходить висновку, що найбільш поширеними формами використання методу переконання є: здійснення систематичної роз'яснювальної роботи щодо норм адміністративно-правових актів; інформування населення про стан охорони публічного порядку і боротьби зі злочинністю; організаційна робота з громадськими формуваннями; прийом громадян, бесіди з ними про стан публічного порядку²⁹⁰. У навчальному посібнику «Адміністративна діяльність Національної поліції» колектив авторів до заходів переконання відносить: пропаганду, рекламу, агітацію з метою підвищення рівня правової свідомості та правової культури громадян (пояснення сутності законів, правової політики держави, профілактичні бесіди з особами, які перебувають на обліках про неприпустимість вчинення протиправних дій; проведення просвітницької роботи, зокрема забезпечення проведення в

²⁸⁸ Загальна теорія держави і права : підручник для студ. юрид. ВНЗ / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. Харків : Право, 2009. 584 с.

²⁸⁹ Ключев О. М. Форми та методи профілактичної діяльності органів внутрішніх справ на місцевому рівні. Форум права. 2007. № 1. С. 99–103.

²⁹⁰ Ільницький В. О. Адміністративно-процесуальна діяльність органів Національної поліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Запоріжжя, 2017. 22 с.

спеціалізованих навчальних закладах тематичних занять з питань протидії корупції, науково-методичних і науково-практичних конференцій, семінарів, засідань за круглим столом, прес-конференцій та зустрічей з представниками засобів масової інформації); роз'яснення завдань і функцій поліції; інформування громадськості про результати роботи поліції; інструктажі; обмін передовим досвідом; стимулювання ініціативи громадськості у справі надання правоохоронним органам допомоги у боротьбі з правопорушеннями²⁹¹. Також, погоджуємося із висновками В. Л. Ортинського який зазначає, що пріоритетність методу переконання обумовлюється гуманістичним характером побудови правової держави, позаяк вона не може будувати відносини з громадянами будь-яким іншим чином, окрім переконання в правильній спрямованості своєї політики²⁹². На думку І. В. Іщенка, метод переконання, на який дуже схоже превентивне виховання (за характером впливу на об'єкт та формами здійснення), є пріоритетним серед методів ювенальної превенції. Ці методи реалізуються в таких формах: проведення ознайомлювальних, попереджувальних та виховних бесід з дітьми та їх батьками, законними представниками, членами сім'ї для усунення причин та умов, які сприяли вчиненню адміністративного чи кримінального правопорушення дитиною; залученні дітей до участі в просвітницько-профілактичних чи психокорекційних програмах; виступи в ЗМІ, використання наочної агітації та пропагування, створення й обмін користувацьким контентом через Інтернет тощо. Особливості примусових заходів, які застосовуються в ювенальній превенції багато в чому обумовлюються наявністю спеціального об'єкта – дитини. Ці заходи можуть спрямовуватися як на захист дитини, так і на захист суспільних інтересів та інтересів інших осіб від проти-

²⁹¹ Адміністративна діяльність Національної поліції : Навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В. А. Глуховець. Дніпро : Дніпроп. держ. універс. внутр. справ, 2017. 248 с.

²⁹² Ортинський В. Л. Реформування правоохоронної системи у контексті соціально-правового механізму забезпечення прав особистості. Вісник НУ «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2014. № 810. С. 38–42.

правних дій неповнолітніх. Заходи примусу, які властиві для ювенальної превенції, можна поділити за різними критеріями: залежно від суб'єкта впливу примус поділяється на: а) судовий (розгляд справ щодо неповнолітніх, які вчинили адміністративні правопорушення у віці від 16 до 18 років; відібрання дітей та позбавлення батьківських прав тощо) – такі засоби можуть застосовувати суди (судді); б) адміністративний (складання протоколів про адміністративні правопорушення дітей, а також їх батьків (усиновителів або опікунів (піклувальників), які не виконують обов'язків щодо виховання та навчання дітей; унесення захисних приписів тощо) – результат реалізації державно-владних повноважень органами публічного адміністрування; в) громадський або суспільний (вимагання власниками закладів, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладів громадського харчування та уповноваженими ними особами у відвідувачів таких закладів документів, що підтверджують досягнення ними 16-річного віку) – такі заходи мають недержавний характер і можуть застосовуватися представниками громадських організацій, іншими юридичними або фізичними особами; залежно від об'єкта впливу примусові заходи поділяються на такі: а) що спрямовуються на дорослих осіб (направлення на медичне обстеження й лікування батьків або осіб, які їх замінюють, якщо хвороба перешкоджає виконанню ними батьківських обов'язків); б) що застосовуються лише до неповнолітніх, зокрема дітей певного віку (повернення дітей, яких було підкинуто, або які заблукали, залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади до місця постійного проживання, навчання або направлення до спеціальних установ для дітей); в) можуть бути застосовані як до дорослих, так і до дітей (відвідування сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання); залежно від мети застосування адміністративний примус використовують для: а) запобігання вчиненню правопорушень та інших небезпечних подій (опитування особи; унесення офіційного попередження членам сім'ї про неприпустимість учинення насильства в сім'ї); б) припинення адміністративних проступків та забезпечення адміністративного провадження (складення протоколів про адміністративні правопору-

шення дітей); притягнення до адміністративної відповідальності (застосування до осіб віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, заходів впливу, передбачених статтею 2-1 КУпАП; накладення адміністративних стягнень на батьків (усиновителів або опікунів (піклувальників), які не виконують обов'язків щодо виховання й навчання дітей); г) адміністративно-правові відновлювальні заходи примусу (направлення осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до кризових центрів для проходження корекційної програми)²⁹³. На нашу думку, завдяки методу переконання реалізовується взаємодія Національної поліції та Центрів у формі соціального партнерства. Адже сама природа методу переконання направлена на таку організацію суспільних відносин, яка проявляється в комплексі роз'яснювальних, рекомендаційних, виховних і заохочувальних заходів, що застосовуються з ціллю забезпечення правомірності й законслухняності, зміцнення дисципліни, соціальної організованості²⁹⁴. Отже, на нашу думку, примус характеризується тим, що цей метод впливу є допоміжним, здійснюється на підставі переконання і тільки після застосування переконання.

Завдяки методу переконання відбувається здебільшого правове виховання громадськості, зокрема, дітей. Р. Пилипів, застосовуючи новий погляд на класифікацію форм і методів адміністративної діяльності патрульної поліції за законодавством України, виокремлює метод сервісу (служіння), який з урахуванням особливостей надання таких публічних послуг можна розподілити на дві складові частини: 1) заходи піклування та 2) заходи надання необхідної допомоги особам, що потребують такої допомоги²⁹⁵. Вищенаведені методи тісно взаємопов'язані та логічно

²⁹³ Іщенко І. В. Види методів та форм діяльності суб'єктів ювенальної превенції. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2018. Вип. 1. (81). С. 161–167. URL: [http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-1\(povn_text\).pdf](http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-1(povn_text).pdf).

²⁹⁴ Гончарук С. Т. Основи адміністративного права України : навч. посіб. К. : Видавничий дім «Авант-прим», 2004. 200 с.

²⁹⁵ Пилипів Р. Новий погляд на класифікацію форм і методів адміністративної діяльності патрульної поліції за законодавством України.

доповнюють один одного²⁹⁶. Вони є засобом безпосереднього впливу на волю й поведінку Національної поліції та Центрів, забезпечення організованості їх діяльності²⁹⁷.

Підсумовуючи, варто зауважити, що під час здійснення взаємодії між Національною поліцією України та Центрами застосовуються різні за своїм характером методи взаємодії, які спрямовані на організацію й забезпечення ефективної співпраці між вказаними суб'єктами взаємодії, а також мають на меті підтримання дисципліни й належне виконання сторонами своїх обов'язків. Варто відмітити, що зазначені методи взаємодії Національної поліції України та Центрів не мають належного законодавчого оформлення, оскільки відсутні нормативно-правові документи, які б комплексно й більш-менш чітко регулювали механізм цієї взаємодії.

Visegrad Journal on Human Rights. № 5/2. 2016. С. 125–131 URL: http://vjhr.sk/archive/2016_5/part_2/24.pdf.

²⁹⁶ Ярмак О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : навчальний посібник. Харків: Вид-во Нац. універс. внутр. справ, 2002. 672 с.

²⁹⁷ Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 3 : К . М. 2001. 792 с.

**ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ЦЕНТРІВ
СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ З ГРОМАДСЬКІСТЮ
У ПРОФІЛАКТИЦІ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

**3.1. Взаємодія підрозділів Національної поліції України
з громадськістю у профілактиці правопорушень**

Учені, досліджуючи питання взаємодії органів державної влади з громадськістю розкривають загальні поняття та зміст такої взаємодії, відзначаючи, що поліпшення взаємодії між населенням і поліцією є актуальною проблемою, з вирішенням якої пов'язано зміцнення демократичних засад суспільства²⁹⁸. О. О. Лященко визначає взаємодію громадянського суспільства і влади як систему взаємозалежних зв'язків, які базуються на принципах добровільності, рівноправності, прозорості, відкритості, об'єктивності, взаємної відповідальності, координованості дій та забезпечується механізмами діалогової комунікації²⁹⁹. Обґрунтовує необхідність вважати взаємодію найважливішою формою взаємозв'язку держави й громадянського суспільства О. М. Ярмак, наголошуючи, що саме взаємодія постає необхідною умовою розвитку громадянського суспільства, розбудови правової держави, формування й реалізації державної політики, удосконалення державного управління³⁰⁰.

²⁹⁸ Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Національний ун-т внутрішніх справ. Харків, 2003. С. 18.

²⁹⁹ Лященко О. Поняття взаємодії громадянського суспільства і влади : науковий дискурс. Актуальні проблеми державного управління. Вип. 3. 2016. С. 19-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2016_3_4.

³⁰⁰ Ярмак О. М. Поняття, сутність взаємодії та її роль у розвитку соціальної системи. Право і безпека. 2006. Т. 5, № 5. 216 с.

Деякі вчені трактують взаємодію державних і недержавних органів запобігання злочинності неповнолітніх (органів Національної поліції, спеціальних органів й установ для дітей із громадськими формуваннями) як наявність між ними сталих контактів (зв'язків), які виникають і розвиваються на підставі загальних інтересів з метою запобігання злочинності³⁰¹. І. М. Коропатнік розуміє взаємодію між Збройними силами України та громадянським суспільством як їх взаємний вплив один на одного (через діяльність або бездіяльність), а також використання можливостей один одного для досягнення мети, поставленої кожним із суб'єктів, та отримання спільного результату способами та методами, що не забороняються законом³⁰². О. Ю. Процких досліджуючи взаємодію Національної поліції України з органами публічної влади та громадськістю, акцентує свою увагу на інформаційній взаємодії, роблячи висновок, що інформаційна взаємодія Національної поліції України – це своєчасна, систематична передача об'єктивної інформації в питаннях правоохоронної діяльності від одного суб'єкта взаємодії до іншого³⁰³. В. А. Грабельников розглядає взаємодією правоохоронних органів з населенням як наявність між ними сталих контактів, які виникають і розвиваються на підставі загальних інтересів і з метою боротьби з правопорушеннями, зміцнення громадського порядку і громадської безпеки³⁰⁴. Оптимізація взаємодії підрозділів Національної

³⁰¹ Дзюба А. Ю. Проблеми взаємодії державних органів влади з громадськістю у запобіганні злочинності неповнолітніх в Україні. Трибуна докторанта, аспіранта і здобувача. 2014. Випуск № 27. С. 221–228 URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7326/1/Dzyba_221_228.pdf.

³⁰² Коропатнік І. М. Поняття «взаємодія» в системі відносин громадянського суспільства та Збройних сил України. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 6. С. 189–193 URL: http://pap.in.ua/6_2015/58.pdf.

³⁰³ Процких О. Ю. Інформаційна взаємодія Національної поліції України з органами публічної влади та громадськістю. Право і безпека. 2015. № 4 (59). С. 50–55.

³⁰⁴ Грабельников В. Взаємодія міліції з органами місцевого самоврядування та населенням під час курортно-туристичного сезону. Вісник Академії управління МВС. 2007. № 4. С. 110–124. URL: http://irbis.nbuv.gov.ua/cgiibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJR

поліції з населенням у контексті правоохоронної діяльності, на думку С. А. Комісарова, має основну мету – надати нового імпульсу вітчизняним формам співпраці, що існували раніше, та запровадити перевірений часом зарубіжний досвід участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності³⁰⁵.

Зокрема, взаємодією дільничних інспекторів прикордонної служби з громадськими організаціями визначають як засновану на законах і підзаконних нормативно-правових актах спільну, узгоджену за часом, місцем та засобами діяльність, яка спрямована на виконання завдань, покладених на дільничних інспекторів прикордонної служби³⁰⁶. В. А. Завгородній розглядає взаємодію органів Національної поліції та громадських організацій у протидії корупції – як врегульовані переважно нормами адміністративного права суспільні відносини рівноправних суб'єктів на засадах партнерства, які складаються у процесі їх погодженої спільної діяльності щодо виявлення, запобігання та припинення корупційних правопорушень з ефективним використанням засобів та можливостей кожного із суб'єктів³⁰⁷. У. В. Рамазанова зазначає, що взаємодія Національної поліції з громадськими організаціями виявляється в процесі взаємовпливу й використання можливостей один одного для досягнення власних цілей. Дослідниця виокремлює такі її ознаки: взаємодія між предметами (явищами) виникає там і тоді, де й коли їх взаємозв'язок об'єднано спільною метою; взаємодія виявляється не тільки в безперервному впливі один на одного, а також і у використанні

N&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ucnavs_2007_4.pdf.

³⁰⁵ Комісаров С. А. Взаємодія поліції й населення як стратегічний напрям діяльності органів правопорядку : міжнародний аспект. Юридичний науковий електронний журнал. № 2. 2018. С. 123–126. URL: http://lsej.org.ua/2_2018/33.pdf.

³⁰⁶ Пивовар Ю. І. Організаційно-правові засади взаємодії міліції і органів фінансового контролю : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Київ, 2008. 266 с.

³⁰⁷ Завгородній В. А. Правове регулювання взаємодії органів Національної поліції та громадських організацій у протидії корупції : навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. універс. внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 168 с.

взаємодіючими сторонами можливостей один одного для досягнення власних цілей³⁰⁸. Досліджуючи взаємодію поліції та громадськості як форми превенції насильства в сім'ї, М. О. Качинська зазначає, що превенція правопорушень на сімейно-побутовому ґрунті стає більш ефективною за наявності сталого взаємозв'язку з громадою³⁰⁹. Аналізуючи партнерську взаємодію В. А. Завгородній до факторів, що впливають на формування партнерських відносин відносить: спільність цілей, інтересів та дій; усвідомлення можливості реалізації цілей та інтересів тільки через спільну діяльність; довіра суб'єктів партнерства один до одного, яка є результатом сформованого позитивного іміджу кожного суб'єкта; мінімізація ризику спільних дій; взаєморозуміння³¹⁰.

Взаємодія поліції з громадськістю здійснюється відповідно до пріоритетних напрямків, які передбачені такими міжнародними нормативно-правовими актами, як Декларація про поліцію³¹¹ та Європейський кодекс поліцейської етики. Положення цих документів рекомендують державам організовувати діяльність своєї поліції відповідно до професійних стандартів взаємодії підрозділів поліції з громадськістю та передбачають, що: поліцейські організації повинні бути готові надати об'єктивні інформацію про свою діяльність громадськості без розкриття конфіденційної інформації; діяльність поліції перебуває в тісному контакті з громадськістю, і ефективність діяльності поліції залежить від публічної підтримки; поліція повинна бути організована в такий спосіб, щоб сприяти хорошим зв'язкам поліції з громадсь-

³⁰⁸ Рамазанова У. В. Головні напрями взаємодії громадських організацій з Національною поліцією України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 1. Т. 3. С. 61–64. URL: http://lj.kherson.ua/2016/pravo01/part_3/18.pdf.

³⁰⁹ Качинська М. О. Взаємодія поліції та громадськості як форма превенції насильства в сім'ї. URL: http://vjhr.sk/archive/2017_1/part_2/20.pdf.

³¹⁰ Завгородній В. А. Правове регулювання взаємодії органів Національної поліції та громадських організацій у протидії корупції : навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. універс. внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 168 с.

³¹¹ Декларація про поліцію : резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи № 690 (1979) від 8 травня 1979 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_803.

кістю; поліцейські організації, окрім забезпечення правопорядку, виконують соціальні, а також сервісні функції в суспільстві; довіра населення до поліції тісно пов'язана з їх ставленням до громадськості, зокрема їх повагою до людської гідності та основоположних прав і свобод особи³¹². Крім того, Державною соціальною програмою «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року передбачається здійснення комплексу заходів, спрямованих на розбудову ефективної системи захисту прав та інтересів дитини, створення дружнього до дітей середовища, а саме: удосконалення превентивних заходів, спрямованих на формування здорового способу життя підростаючого покоління; посилення роботи з профілактики бездоглядності та безпритульності дітей; створення системи ефективної профілактики та протидії домашньому насильству над дітьми; впровадження дієвих форм і методів профілактики вчинення правопорушень дітьми; залучення громадянського суспільства до вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням найкращих інтересів дитини; забезпечення ефективної взаємодії між громадськими організаціями та органами державної влади, органами місцевого самоврядування³¹³.

Під взаємодією громадських формувань та органів внутрішніх справ розуміють узгодження цілей і об'єднання зусиль для спільного розв'язання завдань у сфері громадського порядку та суспільної безпеки³¹⁴.

Профілактика правопорушень, які вчиняються дітьми, може бути ефективною лише за умови поєднання державно-владного примусу із заходами громадського впливу. Участь населення у профілактичній діяльності є важливим елементом усієї системи

³¹² Європейський кодекс поліцейської етики : Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи від 19 вересня 2001 р. URL: <http://pravo.org.ua/files/Crimi20justice/rec1.pdf>.

³¹³ Державна соціальна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2018. № 453. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF>.

³¹⁴ Профілактика злочинів : Підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда та ін. ; К. : Атіка, 2011. 720 с.

профілактики деліктів. Формами такої участі виступають громадські формування з охорони громадського порядку, а також громадські організації.

На законодавчому рівні поняття громадського формування не знайшло свого відображення. Лише із положень Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку впливає, що громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону є громадським об'єднанням, яке створюється на добровільних засадах з метою сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні кримінальних і адміністративних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних ситуацій³¹⁵.

Підтримуємо думку С. С. Юрка, який зазначає, що відсутність у Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» та в підзаконних актах визначення таких громадських формувань, а також регламентації процедурних аспектів взаємодії громадських формувань та правоохоронних органів, значно ускладнює повсякденну діяльність громадських правоохоронних формувань, оскільки реалізація деяких їх функцій та повноважень є неможливою без погодження і взаємодії з Національною поліцією України³¹⁶.

Вчені у наукових роботах розглядають різні аспекти діяльності громадських формувань, та дають своє бачення даного визначення. Так, на думку А. М. Долгополова громадським формуванням з охорони громадського порядку і державного кордону є громадське об'єднання, створене на засадах громадської само-

³¹⁵ Типовий статут громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2000 р. № 1872. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1872-2000-%D0%BF>.

³¹⁶ Юрко С. С. Недержавна охорона і правоохоронна діяльність в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Одеса: нац. універс. «Одеська юридична академія», 2017. 21 с.

діяльності, принципах добровільності та на основі єдності інтересів, утворене фізичними та юридичними особами для спільної реалізації ними наданих Конституцією прав і свобод, завданням якого є участь в охороні громадського порядку і державного кордону, попередження та припинення правопорушень, боротьби зі злочинністю, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних ситуацій³¹⁷. І. В. Слободенюк під громадськими формуваннями правоохоронної спрямованості пропонує розуміти будь які недержавні утворення головною задачею яких є надання допомоги державному правоохоронному органу в попередженні, запобіганні та припиненні протиправної поведінки фізичних і юридичних осіб³¹⁸. Як влучно зазначає І. Б. Стахура, сфера взаємодії Національної поліції та громадських формувань під час виконання профілактичної роботи має складну систему (містить певні групи суспільних відносин, що пов'язані із захистом особи і держави від злочинів та інших посягань, а також забезпечення громадського порядку і громадської безпеки, захист об'єктів незалежно від форм власності; попередження злочинів та адміністративних правопорушень процесуальними засобами; забезпечення дотримання правил перебування в Україні іноземців і осіб без громадянства тощо)³¹⁹.

Головною особливістю громадських формувань з охорони громадського порядку є профілактична, попереджувальна спрямованість їх діяльності. Так, відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного

³¹⁷ Долгополов А. М. Організаційно-правові питання діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ : Нац. аграрн. універс., 2008. 21 с.

³¹⁸ Слободенюк І. В. Громадські формування правоохоронної спрямованості в Україні : Актуальні проблеми права : теорія і практика. 2008. № 28. С. 534–540.

³¹⁹ Стахура І. Б. Взаємодія громадських формувань з охорони громадського порядку з окремими підрозділами ОВС у профілактиці правопорушень. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 2. С. 259–263.

кордону»³²⁰ серед основних завдань таких громадських формувань є сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень. Також, законом передбачено права громадських формувань, які тісно пов'язані із профілактикою правопорушень, а саме: вживати спільно з поліцейськими заходів до припинення адміністративних правопорушень і злочинів; взаємодіяти з іншими органами громадської самодіяльності, що беруть участь у заходах, спрямованих на ведення індивідуально-профілактичної роботи з особами, схильними до вчинення адміністративних правопорушень і злочинів, в тому числі з дітьми; вносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності пропозиції щодо запобігання адміністративним правопорушенням і злочинам, виникненню причин і умов, що сприяють їх вчиненню. Зокрема, на території міста Коростеня діє громадське формування «Коростенський яструб», що складається із 27 членів, до основних функцій якого у допомозі поліції можна віднести: захист честі та гідності громадян, їх законних інтересів, прав і свобод від протиправних посягань, а також надання допомоги дільничним офіцерам поліції в забезпеченні громадського порядку, громадської безпеки і профілактики правопорушень, в тому числі серед дітей³²¹. Про профілактичну спрямованість свідчить і робота громадського формування з охорони громадського порядку Дергачівський «Корпус громадської безпеки», діяльність якого здійснюється відповідно до «Плану комплексних заходів профілактики правопорушень та протидії злочинності на 2016–2020 роки»³²².

³²⁰ Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону. Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.

³²¹ Коростенська районна державна адміністрація. Новини. Взаємодія органів внутрішніх справ із громадськими формуваннями здійснюється на основі загальних принципів державного управління. 28.03.2017 URL: http://www.korosten-rda.gov.ua/catalog_252_5244_2.html.

³²² Вгору. Висока журналістика. Робота поліції може бути ефективною лише за широкої підтримки з боку громадськості 27.07.2018 р.

У своїй діяльності громадські формування мають можливість застосовувати заходи адміністративного примусу та вживати заходів щодо попередження адміністративних правопорушень (ст. 6 КУпАП). Зокрема, відповідно до статті 13 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» члени громадських формувань під час виконання своїх обов'язків з охорони громадського порядку мають право: 1) вимагати від громадян, в тому числі дітей, додержання правопорядку, припинення адміністративних правопорушень; 2) у разі підозри у вчиненні адміністративних правопорушень, перевіряти у громадян документи, що посвідчують їх особу; 3) спільно з поліцейськими затримувати і доставляти до підрозділів Національної поліції, штабу громадського формування з охорони громадського порядку або громадського пункту охорони порядку осіб, які виявили злісну непокору законним вимогам члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону і не виконують вимог щодо припинення адміністративного правопорушення; 4) складати протоколи про адміністративні правопорушення; 5) входити до клубів, кінотеатрів, стадіонів, інших громадських місць і приміщень, за згодою власника чи уповноваженого ним органу, для переслідування правопорушника, який переховується, або припинення адміністративних правопорушень; 6) у разі порушення водіями Правил дорожнього руху, створення реальної загрози життю або здоров'ю громадян, вживати заходів до припинення цього правопорушення, здійснювати перевірку документів у водіїв на право користування та керування транспортними засобами, а також не допускати осіб, які не мають документів або перебувають у стані сп'яніння, до подальшого керування транспортними засобами; 7) застосовувати в установленому порядку заходи фізичного впливу, спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони; 8) вносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власнос-

URL: <https://vgoru.org/index.php/politsiya-dlya-gromadi/item/32491-robotapolitsii-mozhe-buty-efektyvnoiu-lyshe-za-shyrokoii-pidtrymky-z-boku-hromadskosti>.

ті, пропозиції щодо запобігання адміністративним правопорушенням, виникненню причин і умов, що сприяють їх вчиненню.

Однією з характерних рис громадського формування з охорони громадського порядку та державного кордону є те, що вони створюються та функціонують у тісній взаємодії з підрозділами Національної поліції, а в прикордонних районах – Державної прикордонної служби. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»³²³ повсякденна (оперативна) діяльність таких формувань організовується, спрямовується і контролюється відповідними органами Національної поліції, підрозділами Державної прикордонної служби України. Так, за сприяння керівництва Дергачівського відділу поліції та Дергачівської міської ради було започатковано та відповідно до чинного законодавства зареєстровано 31 грудня 2015 року громадське формування з охорони громадського порядку «Корпус громадської безпеки». Дане громадське формування діє на основі Статуту, узгодженим із Дергачівським відділом поліції Головного управління Національної поліції України в Харківській області, в межах оперативного обслуговування Дергачівського відділу поліції. Здійснює свою діяльність громадське формування відповідно до «Плану комплексних заходів профілактики правопорушень та протидії злочинності на 2016–2020 роки» узгодженого із Дергачівським відділом поліції³²⁴.

До основних форм взаємодії громадських формувань та Національної поліції можна віднести: проведення нарад за участю керівників громадських формувань; спільне з керівництвом громадських формувань розроблення та погодження профілактичних заходів, зокрема щодо осіб схильних до вчинення правопо-

³²³ Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону. Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.

³²⁴ Вгору. Висока журналістика. Робота поліції може бути ефективною лише за широкої підтримки з боку громадськості 27.07.2018 р. URL: <https://vgoru.org/index.php/politsiya-dlya-gromadi/item/32491-robota-politsii-mozhe-buty-efektyvnoiu-lyshe-za-shyrokoj-pidtrymky-z-boku-hromadskosti>.

рушень, дітей, які знаходяться на профілактичних обліках, а також дорослих осіб, які негативно впливають на виховання дітей; проведення спільних профілактичних рейдів та інших відпрацювань територій населених пунктів.

Громадські ж формування, як було зазначено вище, активно проводять профілактичні заходи. Залучення членів громадських формувань до проведення патрулювання та інших спільних профілактичних заходів здійснюється співробітниками органів Національної поліції. Таке залучення, як правило, зазначається у планах роботи відповідних органів. Найбільш ефективно взаємодіють у залученні громадських формувань до проведення спільних профілактичних заходів співробітники підрозділів ювенальної превенції та Центрів. Зокрема, часто громадські формування залучаються до спільних рейдів співробітниками зазначених органів з метою перевірки дітей, які знаходяться на профілактичних обліках у підрозділах ювенальної превенції, а також дорослих осіб, які негативно впливають на виховання дітей.

Правове та спеціальне навчання членів громадських формувань може бути як першочергове (ознайомлення з правами та обов'язками, основними нормативними актами, формами та методами їх діяльності), так і систематичне (направлене на розширення і поглиблення правових знань, придбання необхідних практичних навичок, враховуючи спеціалізацію громадського формування). Законодавство покладає першочергове правове та спеціальне навчання на органи Національної поліції. І лише після проходження такого навчання члени громадських формувань з охорони громадського порядку можуть брати участь у забезпеченні правопорядку. Навчання членів громадських формувань здійснюється найбільш підготовленими працівниками поліції, які мають необхідну теоретичну підготовку та достатній досвід практичної роботи. Працівники поліції проводять заняття з членами громадських формувань, згідно з розробленою тематикою та профілем спеціалізації відповідних підрозділів на базі органів Національної поліції, на семінарах, нарадах, а також у ході спільних заходів щодо охорони громадського порядку та попередження адміністративних правопорушень. Після проходження навчання кожному члену громадського

формування видається сертифікат, що підписується керівником відділу поліції. Крім того, працівники поліції сприяють забезпеченню громадських формувань необхідними посібниками та документацією з питань їх взаємодії з органами Національної поліції при виконанні функцій щодо профілактики правопорушень. Також в обсяг правового та спеціального навчання входить надання практичних консультацій, розробка облікової та робочої документації³²⁵ і навчання щодо застосування заходів адміністративного переконання і примусу³²⁶. Систематичне навчання членів громадських формувань необхідно здійснювати у взаємодії з представниками Центрів та повною мірою використовувати можливості останніх. Очевидно, що профілактична діяльність громадських формувань не обмежується попередженням адміністративних правопорушень, підвідомчих органам Національної поліції. Для членів громадських формувань необхідні знання та навички профілактики адміністративних правопорушень, які вчиняються дітьми. Тому, необхідно забезпечити ефективну взаємодію органів Національної поліції України та Центрів з метою залучення до проведення занять відповідних спеціалістів.

Взаємодія органів Національної поліції України з Центрами в організації профілактичної діяльності громадських формувань не вичерпується зазначеними законодавчо закріпленими формами. Узгоджена діяльність здійснюється при створенні громадських формувань, плануванні спільної з ними роботи, аналізу причин та умов скоєння правопорушень серед дітей.

Таким чином, правоохоронні громадські формування як суб'єкти профілактики правопорушень будують свою діяльність у тісній взаємодії з органами Національної поліції України. Управлінський вплив поліції на громадські формування характе-

³²⁵ Кравченко Ю. Ф. Міліція України / Ю. Ф. Кравченко. К. : Генеза, 1999. С. 321.

³²⁶ Данильченко П. А. Місце і роль переконання і примусу у взаємодії органів внутрішніх справ з населенням. Проблеми взаєморозуміння ОВС з населенням : Матеріали міжвузівської курсантської (студентської) наук.-практ. конференції. 26 жовтня 2001 р. Донецьк : ДІВС, 2002. С. 181.

ризується координаційними та контрольними функціями. Залучення працівників Центрів до роботи з громадськими формуваннями має епізодичний характер, та не отримало нормативно-правового закріплення. Для правового та спеціального навчання членів громадських формувань, особливо, формувань, створених у закладах вищої освіти чи інших установах, що працюють з дітьми, доцільно залучати представників Центрів. Для цього необхідно передбачити на рівні спільного наказу МВС України та Мінсоцполітики механізм спільної організаційної роботи Національної поліції України та Центрів з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону. Також сприяло б залученню до роботи з правоохоронними громадськими формуваннями, зважаючи на їх законодавчо визначене завдання брати участь у боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх, внесення змін до частини 1 статті 3 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», відповідно до яких громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону також діють у взаємодії з суб'єктами соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

Підрозділи Національної поліції України здійснюючи профілактику правопорушень взаємодіють з громадськими організаціями. У ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію»³²⁷ визначено, що свою діяльність поліція здійснює в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами і громадськими організаціями на засадах партнерства, вона спрямована на задоволення їхніх потреб. Про необхідність залучення громадських організацій до виховання дітей, молоді йдеться в Мінімальних стандартних правилах ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила)³²⁸. Як зазначає Н. М. Градецька під взаємодією органів внутрішніх

³²⁷ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.

³²⁸ Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила). ООН. Правила, Міжнародний документ від 29.11.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211.

справ (підрозділів Національної поліції), спеціальних органів та установ для неповнолітніх, служб у справах неповнолітніх з державними органами, громадськими формуваннями, організаціями, товариствами треба розуміти наявність між ними стійких контактів (зв'язків), що виникають і розвиваються на підставі спільних інтересів з метою протидії злочинності, зміцнення громадського порядку, а також громадської безпеки³²⁹. Громадяни мають право на об'єднання відповідно до статті 20 Загальної Декларації прав людини, статті 22 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, згідно зі статтею 36 Конституції України громадяни мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання»³³⁰ громадською організацією – є громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. Як показує опитування одним з основних видів діяльності громадських організацій є робота пов'язана саме з дітьми та молоддю. З цією метою в Україні існують дитячі та молодіжні громадські організації. Дитяча громадська організація – це об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою якого є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як повноправних членів суспільства. Молодіжна громадська організація – це об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою якого є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів³³¹.

³²⁹ Градецька Н. М. Взаємодія соціальних органів і громадськості в забезпеченні сімейного розвитку та запобіганні молодіжній злочинності. Держава та регіони. Серія : Право, № 3 (45), 2014. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/drp_2014_3_18.pdf.

³³⁰ Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012. № 4572-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

³³¹ Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України від 01.12.1998. № 81-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/281-14>.

Діяльність таких громадських організацій відволікає дітей від негативного впливу «вулиці», забезпечує зменшенню негативних явищ дитячого середовища (куріння, вживання алкоголю, наркоманія, булінг, підліткова проституція, злочинність, жебракування тощо). Громадські організації залучають дітей до здорового способу життя, занять фізичною культурою, спортом, туризмом, цікавими розвиваючими проектами, таким чином, запобігають правопорушенням вчиненими дітьми.

Громадські організації спрямовують свою діяльність на вирішення різноманітних проблем, таких як підтримка малозабезпечених, соціально неблагополучних громадян, надання допомоги багатодітним сім'ям, сприяння вихованню та всебічного розвитку дітей, в тому числі працюють у напрямі здійснення профілактичної роботи серед дітей.

Інструкцією з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України³³² передбачено, що поліцейські підрозділів ювенальної превенції з питань, що входять до їх компетенції організовують спільно з іншими уповноваженими органами та підрозділами Національної поліції України, заінтересованими органами державної влади, місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, громадськими організаціями профілактичні заходи серед дітей. Дані заходи здійснюються у всіх напрямках взаємодії підрозділів ювенальної превенції з громадськими організаціями. Серед таких напрямів: профілактика правопорушень у дитячому середовищі, протидія домашньому насильству та дитячій бездоглядності. Так, за ініціативи громадської організації «Ліга жінок-виборців» в Маріуполі проведено інформаційні зустрічі «Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду», в яких взяли участь старший дільничний офіцер поліції та інспектор з ювенальної превенції. Під час зустрічей розглянуто питання відповідальності за скоєння правопорушень, проблем домашнього насильства та форми взаємодії

³³² Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/s/show/z0686-18>.

громадських організацій з поліцією³³³; забезпечення прав та інтересів дітей. Громадська організація Всеукраїнська фундація «Захист Прав Дітей» взаємодіє з іншими суб'єктами профілактики правопорушень серед дітей, зокрема з підрозділами Національної поліції за такими основними напрямками роботи: діти у конфлікті з законом, вдосконалення соціального супроводу неповнолітніх правопорушників, діти вулиць, захист прав дітей³³⁴; упровадження кращих міжнародних методик та практик роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті із законом, реалізація спільних проєктів щодо профілактики правопорушень серед дітей. Всеукраїнська Фундація «Захист Прав Дітей» спільно з громадською організацією Королівства Нідерланди «Фундація «Друзі Прилук» з 2007 року реалізує проєкт: «Ре-соціалізація неповнолітніх правопорушників в Україні: розробка та запровадження методології соціально-психологічної роботи». Участь в даному проєкті беруть і підрозділи Національної поліції України. Крім того, підрозділи Національної поліції разом з громадськістю організовують та беруть участь у конференціях. Так, підрозділи Національної поліції спільно з Українським Центром Порозуміння організували конференцію «Профілактика правопорушень серед дітей та молоді: співпраця поліції та громади заради безпеки».

Основою співпраці підрозділів Національної поліції України з громадськими організаціями можуть стати укладені між ними угоди, договори, меморандуми.

Предметом таких угод можуть бути: діяльність спрямована на профілактику негативних явищ, зокрема, наркоманії, алкоголізму, булінгу, бродяжництва, жебракування, тощо; побудова відносин на засадах партнерства; співпраця на основі взаємовпливу та використання можливостей один одного для досягнення спільної мети.

³³³ Громадський простір. В Маріуполі поліція та громадськість налагоджують співпрацю заради безпеки громади. 17.09.2018. URL: <https://www.prostir.ua/?news=v-mariupoli-politsiya-ta-hromadskist-nalahodzhuyut-spivpratsyu-zarady-bezpeky-hromady>.

³³⁴ Тюремний портал. Неурядові організації. Всеукраїнська фундація «Захист Прав Дітей». URL: <http://ukrprison.org.ua/ngo/1215535034>.

3.2. Взаємодія центрів соціальних служб з громадськістю у профілактиці правопорушень

Здійснюючи основні завдання щодо профілактики правопорушень Центри залучають громадян, в тому числі волонтерів, громадські та благодійні організації до проведення соціально-профілактичної роботи з дітьми. На жаль, взаємодія Центрів з громадськими організаціями є недостатньою, на законодавчому рівні відсутнє визначення поняття взаємодії цих суб'єктів, не закріплені її форми, методи та принципи. В положеннях Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року серед проблем у реалізації державної молодіжної політики зазначено низький рівень взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, серед яких і центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, та громадських об'єднань, які представляють інтереси дітей та молоді³³⁵. Для того, щоб ефективно вирішувати завдання попередження правопорушень дітей суб'єктам публічної адміністрації необхідно співпрацювати з громадськими організаціями, застосовуючи новітні методи взаємодії, які передбачають комплексність, послідовність та взаємоузгодженість.

Досліджуючи взаємодію центрів соціальних служб і громадських організацій з іншими суб'єктами вчені дають своє розуміння цього поняття. В. Коношенко доходить висновку, що взаємодія центрів з пенітенціарними закладами у соціально-педагогічній роботі з неповнолітніми засудженими це організований відповідно до вимог чинного законодавства, відомчих та міжвідомчих нормативних актів процес ділового співробітництва (погоджених або спільних дій), спрямований на досягнення мети – виправлення, ресоціалізації та реінтеграції засуджених у суспільство³³⁶.

³³⁵ Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року : Указ Президента України від 27.09.2013 р. № 532/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>.

³³⁶ Коношенко С. В. Взаємодія Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з пенітенціарним закладом у соціально-педагогічній роботі з неповнолітніми засудженими. Соціальна педагогіка : теорія та практика. № 1. 2013. С. 71–78 URL: http://dspace.ltsu.org/jspui/bitstream/123456789/1833/1/Soc_%20ped_2013_1.pdf.

У визначеннях взаємодії різних органів державної влади з громадськістю, громадськими формуваннями, громадськими організаціями науковці роблять акцент на окремих рисах взаємодії, при цьому усі автори відзначають як необхідну ознаку – наявність спільної мети. Однак, на нашу думку, необхідно взяти до уваги, що взаємодія це діяльність, яка тією чи іншою мірою узгоджується між суб'єктами взаємодії для досягнення такої мети. Кожен суб'єкт взаємодії при цьому здійснює вплив на негативні соціальні явища за допомогою лише йому притаманних методів та засобів. Зокрема, громадські організації беручи активну участь у профілактиці правопорушень використовують методи переконання, а підрозділи Національної поліції та Центри на підставі нормативно-правових актів можуть застосовувати методи примусу.

Отже, аналізуючи спільну діяльність підрозділів Національної поліції України та Центрів з громадськістю взаємодію підрозділів Національної поліції України та Центрів з громадськістю слід розглядати як спільну узгоджену діяльність спрямовану на профілактику правопорушень серед дітей.

Згідно із законодавством та відповідно до положень своїх статутів громадські організації, взаємодіючи з підрозділами Національної поліції України та Центрами, беруть участь у процесі профілактики правопорушень за допомогою різноманітних форм. Поняття форм взаємодії різних суб'єктів профілактичної діяльності досліджувалися багатьма науковцями. Так, Ю. І. Пивовар зазначає, що форма взаємодії це зовнішній прояв урегульованих нормами адміністративного, фінансового, кримінально-процесуального права, узгоджених за часом, місцем, засобами і цілями функціонально-обумовлених дій відповідних суб'єктів з метою виконання завдань, що ставляться перед ними³³⁷. В. А. Завгороднім запропоновано під формами взаємодії ОВС та громадських організацій у протидії корупції розуміти правові та організаційні способи і напрями зв'язку між двома взаємодіючими суб'єктами, які засновані на офіційному співробітництві, що забезпечують узго-

³³⁷ Пивовар Ю. І. Організаційно-правові засади взаємодії міліції і органів фінансового контролю : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Київ, 2008. 266 с.

джену діяльність через зовнішній конкретний прояв функцій у спільних діях щодо протидії корупції³³⁸. М. А. Тучак визначає взаємодію дільничних інспекторів міліції з іншими учасниками процесу забезпечення громадського порядку щодо попередження та запобігання правопорушень як «засновану на законах і підзаконних актах, узгоджену за цілями, часом і місцем діяльність, спрямовану на вирішення завдань щодо попередження і запобігання правопорушень шляхом найбільш раціонального застосування взаємодії між міліцією і учасниками процесу»³³⁹.

Однак, визначення поняття форм взаємодії підрозділів Національної поліції України та Центрів з громадськістю, зокрема громадськими організаціями щодо профілактики правопорушень серед дітей у науковій літературі чи нормативно-правових актах запропоновано не було. Тому, зважаючи на наведені вище поняття та запропоновані науковцями організаційно-правові форми взаємодії органів державної влади з громадськими організаціями, до форм взаємодії підрозділів Національної поліції та Центрів з громадськістю щодо профілактики правопорушень доцільно віднести інформування, партнерство та делегування.

Як зазначає А. Є. Крищенко, удосконалення організації взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами у сфері гарантування публічної безпеки можна досягти завдяки налагодженню ефективного інформаційного забезпечення взаємодії³⁴⁰. Відповідно до Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Наці-

³³⁸ Загородній В. А. Правове регулювання взаємодії органів Національної поліції та громадських організацій у протидії корупції : навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. універс. внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 168 с.

³³⁹ Тучак М. О. Адміністративно-правові засади діяльності дільничних інспекторів міліції : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Націон. універс. внутр. справ. Харків, 2002. 209 с.

³⁴⁰ Крищенко А. Є. Взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами у сфері забезпечення публічної безпеки. Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. Випуск №4. С. 164–170. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2017/4/31.pdf>.

ональної поліції України, органи (підрозділи) поліції та їх посадові особи під час реагування на правопорушення або події повинні здійснювати організацію обміну інформацією та взаємодії з іншими правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності під час реагування на правопорушення або події³⁴¹. Інформування, як форма взаємодії передбачає обмін письмовою та усною інформацією, проведення опитування та інших соціологічних досліджень з метою пошуку ефективних методів роботи, розроблення, виготовлення та розповсюдження спільної рекламної продукції спрямованої на профілактику правопорушень. Зокрема, Київським міським Центром спільно з волонтерами під час проведення профілактичних заходів у дитячому середовищі було розповсюджено 20 видів друкованої продукції (38000 тис.) примірників³⁴². Співпрацюють Центри і з засобами масової інформації, зокрема в ефірі радіоканалів Львівської області протрансльовано 5 виступів з питань популяризації сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на телебаченні вийшло в ефір 2 телепередачі за участі працівників Центру, а в друкованих ЗМІ було опубліковано 5 статей-репортажів з даної тематики. Крім того, Центри проводять заходи, метою яких є інформування громадськості, громадських організацій про діяльність Центрів, актуальні питання соціальної роботи щодо дітей, надання соціальних послуг, в тому числі і проведення профілактичної роботи. Інформування, як форма взаємодії може бути передбачено і в договорах, укладених між громадськими організаціями та Центрами. Так, із Договору про співпрацю між даними

³⁴¹ Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 16.02.2018. № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18>.

³⁴² Основні пріоритетні напрями діяльності Київського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у 2016 році : інформаційно-аналітичний звіт мережі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді міста Києва за 2015 рік. URL: <http://www.ssm.kiev.ua/index.php/soc-program.html>.

суб'єктами впливає, що громадська організація надає Центру контактну інформацію про наставників з метою формування повної бази даних наставників обраної території; здійснює заходи з популяризації наставництва шляхом розповсюдження відповідної інформації через мережу Центрів, засоби масової інформації та систематичного розміщення новин, результатів тощо на веб – ресурсах Центрів (сайт, сторінки в соціальних мережах тощо). Щодо інформаційної взаємодії підрозділів ювенальної превенції та Центрів з громадськістю, на сьогодні їх співпраця не забезпечена на законодавчому рівні та здійснюється періодично.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їх потреб³⁴³. Важливість інституту партнерства зумовлена насамперед тими функціями, які поліція виконує у суспільному житті, їх значущістю, а також тим, що поліцейська діяльність здійснюється в реальному соціальному просторі у безпосередньому контакті з громадянами³⁴⁴. Партнерство як форма взаємодії передбачає, насамперед, проведення серед дітей спільних заходів профілактичної спрямованості. Підрозділи Національної поліції України та Центри взаємодіючи з громадськими організаціями проводять спільні заходи: семінари, тренінги, акції, круглі столи. Так, в Подільському районному в місті Києві Центрі відбулося засідання круглого столу «Організація взаємодії центру з громадськими організаціями та іншими суб'єктами соціальної роботи», на якому подальшу співпрацю з Центром обговорили громадські організації «Вербена», «Вулик ідей», благодійні фонди «СОС-Дитяче містечко», «Україна – наше майбутнє»³⁴⁵. Питання, які вирішуються під

³⁴³ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. 379 с.

³⁴⁴ Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні : адміністративно-правовий аспект : монографія. Х. : Ніка Нова, 2015. 456 с.

³⁴⁵ Подільська районна в місті Києві державна адміністрація «В Подільському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді говорили про взаємодію з громадськими організаціями». URL: <http://podil.kievcity.gov.ua/news/2409.html>.

час такої взаємодії тісно пов'язані з підтримкою дітей у кризових ситуаціях, та часто мають саме профілактичний характер. Чечельницьким районним Центром проведено круглий стіл на тему «Міжвідомча співпраця районного Центру з суб'єктами соціальної роботи» в якому взяли участь працівники підрозділу ювенальної превенції та представники громадськості ³⁴⁶. Запорізьким міським Центром за сприяння підрозділів Національної поліції та волонтерської групи «Engels» реалізується проект «Реформування кримінальної юстиції щодо неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом» ³⁴⁷. Центри Львівської області співпрацюють з громадськими організаціями, що опікуються питаннями сім'ї та дітей, а саме: ГО «Самопоміч», «Майбутні батьки», БФ «Карітас», ГО «Крила надії», ГО «Допомога дітям героїв», ЛМГО «Ліствиця». Підрозділи Національної поліції України та Центри взаємодіючи з громадськими організаціями забезпечують виконання соціальних програм та пілотних проектів, серед них: «Торгівля людьми в сучасному світі», «Скажемо «ні» насильству в шкільному колективі», «Від мрії до дії», «Відкрите та ефективне спілкування. Попередження жорстокого поводження та насильства в сім'ї та молодіжному середовищі», «Зупинка під назвою життя», «Стоп булінг», «Вчимося протидіяти насиллю». Також, розробляють спільні заходи щодо проведення Всеукраїнських акцій, зокрема: Всеукраїнські акції проти насильства, Всеукраїнська інформаційно-профілактична акція «Відповідальність починається з мене», Всеукраїнська інформаційно-профілактична акція «Молодь України за здоровий спосіб життя», Всеукраїнська акція – рейд «Урок», Всеукраїнська акція «16 дні в проти насильства», Всеукраїнська акція «Намалюй життя», Всеукраїнська акція «Живи

³⁴⁶ Чечельницька районна державна адміністрація. Районний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Проведення круглого столу «Міжвідомча співпраця районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з суб'єктами соціальної роботи» URL: <http://rda.chechelnik-rada.gov.ua/socialna-politika/rajonnij-centr-socialnih-sluzhbb-dlya-simi-ditej-ta-molodi>.

³⁴⁷ Запорізький міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Брейн-ринг. Реалізація проекту. URL: http://zmcsssdm.at.ua/publ/vzaimodejstvie_s_mestnymi_smi/vzaimodejstvie_s_mestnymi_smi/brejn_ring/6-1-0-76.

безпечно». Дані суб'єкти профілактики правопорушень беруть участь у проведенні круглих столів на профілактичну тематику, наприклад: «Шляхи підвищення ефективності профілактики правопорушень серед дітей»³⁴⁸. Крім того відбувається співпраця Центрів і з об'єднаними територіальними громадами, які в свою чергу представляють інтереси громадян на певній території. Зокрема, між Бердянським районним Центром та Берестівською сільською радою об'єднаної територіальної громади укладено договір № 3 від 15.05.2017 року про надання соціальних послуг. В даному договорі серед обов'язків сторін сприяння у забезпеченні взаємодії суб'єктів соціальної роботи на території Берестівської сільської ради об'єднаної територіальної громади³⁴⁹.

Таку взаємодію підрозділів Національної поліції України та Центрів з громадськістю можна віднести до партнерських відносин, де суб'єкти профілактики домовляються про співпрацю на рівних умовах, наділені певними правами та обов'язками. Злагоджена партнерська взаємодія підрозділів Національної поліції України та Центрів з громадськими організаціями сприяє створенню умов для проведення ефективної профілактичної роботи. Крім громадських організацій взаємодіють з Центрами волонтери. Співпраця відбувається на основі укладення відповідного договору зокрема, між Центром та особою, яка бажає провадити волонтерську діяльність. В цьому разі Центри делегують певні повноваження волонтерам для проведення діяльності, яка спрямована на здійснення різних видів соціальної роботи з дітьми та молоддю. Серед основних напрямів роботи волонтерів є здійснення профілактики правопорушень та негативних явищ в дитячому

³⁴⁸ Подільська районна державна адміністрація. Проведено круглий стіл на тему «Шляхи підвищення ефективності профілактики правопорушень серед дітей». 15.08.2018. URL: <http://podilsk-rda.odessa.gov.ua/konsultac-z-gromadskystu/kotovsk-konsultac-z-gromadskystu-nformacya/provedeno-kruglij-stl-na-temu-shlyahi-pdviwennya-efektivnost-proflaktiki-pravoporushen-sered-dtej>.

³⁴⁹ Договір № 3 від 15.05.2017 року про надання соціальних послуг укладений між Бердянським районним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і Берестівською сільською радою об'єднаної територіальної громади. URL: https://rada.info/upload/users_files/04351937/80ced04086a5130df2769a2654b6ed1.pdf

та молодіжному середовищі. Так, між Київським міським Центром укладено договір про співпрацю на певний термін з громадськими організаціями, серед яких: Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», благодійна організація «Благодійний центр соціальної роботи «Світ без залежності», Громадська організація «Молодіжна організація «Відрада», Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Демократичні ініціативи молоді», Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Право для всіх».

Співпраця, заснована на договірних відносинах, у багатьох випадках набуває форми делегування, де Центри для проведення соціально-профілактичної роботи надають окремі свої повноваження волонтерам та представникам громадських організацій. Взаємодія у формі делегування передбачена нормами законодавства, які надають Центрам право укладати договори з громадськими організаціями щодо проведення робіт, спрямованих на виконання покладених на них завдань, а також залучати представників громадських організацій для проведення соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Так, Виноградівським районним Центром укладено з Товариством Червоного Хреста України договір про співпрацю у напрямку задоволення потреб сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах³⁵⁰. Також, між Львівським обласним Центром і Львівською міською громадською організацією «Дорога» було укладено договір про співпрацю, в якому умови договору передбачають діяльність сторін з метою попередження негативних явищ в молодіжному середовищі шляхом проведення освітніх та профілактичних заходів³⁵¹. В договорі також зазначені зобов'язання, які розкривають спільну діяльність сторін зокрема, Центр зобов'язується залучати до участі у проведенні семінарів, круглих столів, тренінгів, соціологічних досліджень представників Львівської міської громадської органі-

³⁵⁰ Районний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді інформус. URL:<http://www.vynogradiv-rda.gov.ua/index.php/Rayonniy-tsentr-sotsialnih-sluzhb-dlya-sim-yi-ditey-ta-molodi-informue>

³⁵¹ Договір про співпрацю укладений між Львівським обласним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і Львівською міською громадською організацією «Дорога» від 02.04.2013 року.

зації «Дорога», а дана громадська організація зобов'язується надавати спеціальну методичну літературу, консультаційну підтримку фахівцям соціальної роботи, організовувати проведення акцій, прес-конференцій з тематики профілактики алкоголізму, наркоманії та інших правопорушень. Для провадження діяльності з організації наставництва Центри мають право укладати договори про співпрацю з громадськими та благодійними організаціями, в яких є досвід стосовно: організації та проведення навчання щодо роботи з дітьми; проведення інформаційних кампаній щодо наставництва; забезпечення супроводження та супервізії наставників; проведення заходів з підвищення рівня компетентності наставників; проведення за участю наставників і дітей виховних заходів на території та поза межами закладів³⁵². Доцільно розглянути питання надання контрольних повноважень Центрам щодо вибору громадських організацій, які б проводили профілактичну роботу серед дітей, а також здійснення контролю за виконанням громадськими організаціями взятих на себе зобов'язань. Укладення угод між підрозділами Національної поліції та громадськістю на законодавчому рівні не врегульовано.

Однак, громадські організації через відсутність закріплення принципів, прав та обов'язків суб'єктів такої взаємодії на законодавчому рівні часто вивчають та вирішують питання профілактики правопорушень дітей самостійно, без належної підтримки органів державної влади, що не сприяє організації ефективної діяльності в цьому напрямку. Виходячи з вище викладеного, можна зробити висновок, що підрозділи Національної поліції та Центри як суб'єкти профілактики співпрацюють не лише з органами державної влади, а також громадськістю, зокрема з громадськими формуваннями, громадськими організаціями та волонтерами. Особливістю взаємодії цих суб'єктів є застосування у здійсненні профілактичної роботи різноманітних організаційно-правових форм, які дозволяють комплексно вирішувати питання профілактики правопорушень, та при цьому взаємодія часто має

³⁵² Деякі питання здійснення наставництва над дитиною : Постанова КМУ від 04.2017 р. № 465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2017-%D0%BF>.

разовий характер, а через недостатню поінформованість багато громадських організацій не бере спільної участі з центрами соціальних служб у попередженні негативних явищ серед дітей.

Таким чином, взаємодію підрозділів Національної поліції України, Центрів та громадськості можна розглядати як спільну узгоджену діяльність спрямовану на профілактику правопорушень серед дітей. Взаємодія підрозділів Національної поліції України та Центрів з громадськістю повинна плануватися та здійснюватися на ефективній науково обґрунтованій основі.

У процесі взаємодії підрозділів Національної поліції України та Центрів з громадськістю щодо профілактики правопорушень серед дітей, застосовуються такі організаційно-правові форми взаємодії як партнерство, інформування та делегування. Основною формою взаємодії виступає партнерство, яке передбачає співпрацю суб'єктів профілактики на рівних умовах, де сторони зацікавлені в досягненні спільної мети. Важливою формою взаємодії виступає взаємне інформування, яке забезпечує доступ та обмін інформацією, консультативну підтримку, участь у прес-конференціях та інших заходах, які організовуються з метою профілактики правопорушень. Розглянувши делегування як форму взаємодії підрозділів Національної поліції України, Центрів та громадськості у профілактиці правопорушень можна стверджувати, що ця форма взаємодії застосовується недостатньо широко. Громадські організації та волонтери, які уклали договір про співпрацю з Центрами зобов'язуються виконувати свої обов'язки, та в договорі не прописується яким способом здійснюється контроль за виконанням цих зобов'язань. Доцільно розглянути питання про надання Центрам контрольних повноважень при виборі громадських організацій, які б проводили профілактичну роботу серед дітей, а також здійснення контролю за діяльністю цих громадських організацій і закріпити дані норми на законодавчому рівні шляхом внесення змін до Типового положення про районний, міський, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб. Отже, для проведення ефективної профілактичної роботи серед дітей важливу роль відіграє налагоджена цілеспрямована взаємодія органів державної влади та громадськості.

ПІСЛЯМОВА

Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей доцільно розглядати як сукупність закріплених адміністративно-правовими нормами взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів, завдяки яким підрозділи Національної поліції України реалізують свої повноваження щодо виявлення й усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми правопорушень, здійснюють інші профілактичні заходи і самостійно, і у взаємодії з іншими суб'єктами профілактики. Аналіз цих норм, структурованих відповідно до блоків елементів адміністративно-правового статусу, засвідчує ключову роль Національної поліції України у системі профілактики дитячої деліктності, а також дає змогу виокремити серед підрозділів Національної поліції України підрозділи ювенальної превенції як основного суб'єкта профілактики правопорушень серед дітей.

Адміністративно-правовий статус центрів соціальних служб як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей доцільно розглядати як сукупність закріплених адміністративно-правовими нормами взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів, завдяки яким Центри в межах соціальної роботи, спрямованої на соціальну підтримку дітей, забезпечення їхніх прав і свобод, поліпшення якості життєдіяльності, задоволення їх інтересів та потреб, здійснюють заходи щодо профілактики деліктних проявів серед дітей у взаємодії з іншими суб'єктами. Структура адміністративно-правового статусу центрів соціальних служб є нормативно врегульованою у різних за юридичною силою нормативно-правових актах. Але варто зазначити, що нині в Україні немає нормативно-правового акта, який би передбачав єдиний режим функціонування центрів соціальних служб як суб'єктів профілактики правопорушень.

Із метою систематизації інформації, яка б відображала результати взаємодії під час проведення заходів соціальної профі-

лактики загалом та щодо дітей зокрема, доцільно доповнити форми звітності Центрів (регламентовані Листом Мінсоцполітики від 13 березня 2019 р. № 132/о/232-19 «Про звітування у 2019 році») показниками, що характеризують кількість та результати проведених спільно з іншими суб'єктами заходів щодо профілактики правопорушень серед дітей.

На основі аналізу нормативно-правових актів констатовано достатньо чітку регламентацію дій та форм взаємодії підрозділів ювенальної превенції Національної поліції під час організації та здійснення заходів щодо протидії домашньому насильству та встановлення місцезнаходження безвісно зниклої дитини. В інших випадках законодавство надає можливість у межах, передбачених Законом України «Про Національну поліцію» та іншими нормативно-правовими актами, самостійно узгоджувати з органами публічної влади та громадськістю методи і форми спільної профілактичної діяльності.

Аргументовано, що оскільки діяльність щодо розшуку безвісно зниклих дітей підрозділами ювенальної превенції (після виключення їх із переліку оперативних підрозділів поліції) характеризується або безпосередньою узгодженістю дій з іншими службами поліції (безпосередня взаємодія), або спрямованістю на отримання інформації, що буде передана іншим суб'єктам (послідовна взаємодія), то в рамках аналізу цієї діяльності підрозділи ювенальної превенції доцільно розглядати, передусім як суб'єктів взаємодії. Основним офіційним документом реагування на виявлені причини та умов, які сприяють зникненню дітей, є подання підрозділів ювенальної превенції. Для зростання ефективності профілактичного впливу таких подань доцільно на нормативно-правовому рівні не обмежувати адресатів подання (в Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України це лише органи освіти і науки та служби у справах дітей), а також передбачити обов'язок адресатів упродовж 30 днів повідомити відповідний підрозділ ювенальної превенції про вжиті заходи.

Запропоновано взаємодію підрозділів Національної поліції України з центрами соціальних служб у профілактиці правопорушень серед дітей вважати заснованим на законах і підзаконних

актах управлінським процесом, зміст якого полягає в узгодженій діяльності цих суб'єктів з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень.

З-поміж ознак взаємодії цих суб'єктів профілактики виокремлено такі суттєві: наявність узгодженої діяльності, кількість суб'єктів не менше двох, а також наявність спільної мети – профілактика правопорушень дітей. Інші ознаки деталізують зміст узгодженої діяльності – наявність нормативно-правової бази взаємодії; спрямованість взаємодіючих суб'єктів; узгодження дій за часом, місцем, формами та методами здійснення; партнерський характер відносин у рамках співпраці, та інші ознаки.

Залежно від настання чи ненастання правових наслідків форми взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень доцільно поділяти на правові та організаційні (неправові).

До правових належать видання спільних нормативно-правових актів, надання одним суб'єктом іншому інформації, що спонукає до прийняття останнім юридично значущого рішення та укладення адміністративних договорів. Остання форма взаємодії на належному рівні за сучасних умов не використовується. Тому доцільно внести зміни до Типового положення про республіканський Автономної республіки Крим, обласний, Київський та Севастопольський міський центр соціальних служб, виклавши пп. 16 п. 7 у такій редакції: «16) співпрацює з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, громадськими об'єднаннями, у тому числі шляхом укладення договорів про взаємодію». Сформульовано типовий договір про взаємодію у профілактиці правопорушень між ГУНП та регіональним центром соціальних служб.

Із метою практичного застосування у профілактиці правопорушень серед дітей організаційні форми взаємодії доцільно згрупувати відповідно до стадій та етапів управлінського процесу, а відтак до організаційних форм взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб належить віднести:

- а) узгоджене планування профілактичних заходів;
- б) реалізацію узгоджених профілактичних заходів;

в) обмін інформацією, що має профілактичне значення та не схиляє до здійснення юридично значущих дій.

Під методами взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень необхідно розуміти сукупність прийомів і способів, за допомогою яких забезпечується належна організація й реалізація узгоджених заходів з метою запобігання правопорушенням, усунення причин та умов виникнення таких правопорушень. Ці методи доцільно поділити на адміністративні (субординаційні), координативні, соціально-психологічні.

Залучення працівників Центрів до роботи з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону має епізодичний характер без нормативно-правового підґрунтя. Для правового та спеціального навчання членів громадських формувань, зокрема створених у закладах вищої освіти чи інших установах, що працюють із дітьми, варто залучати представників Центрів. Для цього необхідно передбачити на рівні спільного наказу МВС України та Мінсоцполітики механізм спільної організаційної роботи Національної поліції та Центрів з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону. Також залученню до роботи з правоохоронними громадськими формуваннями, зважаючи на їхнє законодавчо визначене завдання брати участь у боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх, сприяло би внесення змін до частини 1 статті 3 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», відповідно до яких громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону також діють спільно зі суб'єктами соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаховська Н. С. Наставництво як форма захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. *Часопис цивілістики*. Випуск 27. 2017. С. 28-31. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Chac_2017_27_6%20(2).pdf
2. Алексійчук М. М. Адміністративно-правовий статус міського, районного органу внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 18 с.
3. Адміністративне право України. / За ред. Ю. П. Битяка. Х.: Право, 2001. 528 с.
4. Адміністративна діяльність : навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін. К. : Правова єдність, 2009. 432 с.
5. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Парашук, О. В. Дьяченко та ін. ; К.: Юрінком Інтер, 2006. 532 с.
6. Адміністративне право України : підручник / Коломоєць Т. О., Пирожкова Ю. В., Армаш Н. О. та ін. ; К. : Істина, 2009. 480 с.
7. Адміністративна діяльність Національної поліції : Навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В. А. Глухове-ря. Дніпро : Дніпроп. держ. універс. внутр. справ, 2017. 248 с.
8. Адміністративна діяльність поліції : підручник / В. В. Серeda, М. П. Гурковський, Ю. С. Назар та ін. ; ЛьвДУВС. Львів, 2017. 776 с.
9. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: Загальна частина : навчальний посібник / В. В. Серeda, М. П. Гурковський, Ю. С. Назар та ін. ; Львів : ЛьвДУВС, 2015. 512 с.
10. Адміністративне право України. Академічний курс : Підруч. : У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К. : Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
11. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (Загальна частина). Підручник. / Авт. колектив (Ю. І. Римаренко, Є. М. Моїсєєв, В. І. Олефір – керівники). К. : КНТ, 2008. 816 с.
12. Адміністративне право України : підручник. / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін. ; К. : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
13. Адміністративне право України : Підручник / В.К. Колпак-ков, О.В. Кузьменко. К. : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.

14. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гарашук, В. В. Богущкий та ін. ; 2-ге вид., переробл. та допов. Х. : Право, 2013. 656 с.
15. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс : підруч. / за заг. ред. академіка НАПрН України О. М. Бандурки. Х. : Золота миля, 2011. 584 с.
16. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом / М: Политиздат, 1968. 384 с.
17. Адміністративне право: навчальний посібник / З. Р. Кісіль, М. В. Ковалів, О. І. Остапенко. К: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 533 с.
18. Бабічев Д. О., Звонук Є. О. Напрями планування підрозділами карного розшуку першочергових заходів щодо розшуку безвісти зниклих осіб. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2010. Вип. 23. С. 155-160.
19. Балика Г. О. Адміністративно-правовий статус Пенсійного фонду України : дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Балика Г. О. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2015. 221 с.
20. Бахрах Д. Н. Административное право : учеб. для вузов. М. БЕК, 1996. 368 с.
21. Байдарова О. О. Наставництво як форма соціальної підтримки випускників інтернатних закладів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. № 3. С. 64-67.
22. Бондаренко З. П. Наставництво в Україні як технологія супроводу дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківства. *Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара*. http://distance.dnu.dp.ua/ukr/conference/2015/osvitniy_dosvid_v_Ukraini/Bondarenko.pdf.
23. Бойчук Д. В. Правові та організаційно-тактичні основи розшуку безвісно відсутніх осіб : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Львів, 2007. 20 с.
24. Ботнаренко І. А. Теоретичні основи взаємодії та координації в правоохоронних органах : управлінський аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 4. С. 3-6. URL: <http://oduvs.semdev.co.ua/wp-content/uploads/2016/09/4-2015.pdf>.
25. Батраченко О. В. Форми правоохоронної діяльності національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в державі. *Форум права*. 2016. № 2. С. 5-10.

26. Булінг, або шкільне цькування: налякати поліцією не вдається, що ж робити? Радіо свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28886363.html>.

27. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К., 2001. 522 с.

28. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України : теорія, досвід, шляхи удосконалення. К. : Основа, 1996. 398 с.

29. Борденюк В. І. Співвідношення місцевого самоврядування та державного управління : конституційно-правові аспекти : дис. ... доктора юрид. наук. Київ, 2009. 496 с.

30. Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. Випуск 29. Частина 2. Том 3. 2014. С. 98-101.

31. Всеукраїнський профілактичний захід «Урок». URL: <http://kam-byzrda.com.ua/vseukrajinskyj-profilaktychnyj-zahid-urok-2/>.

32. Волошина О. В. Організаційно-управлінські засади взаємодії працівників кримінальної міліції у справах дітей із психологічною службою системи освіти. *Юридична психологія та педагогіка*. 2014. № 1. С. 173-182 URL: http://www.naiu.kiev.ua/psychped/ images/ documents/vupysk-1-2014/ua/voloshuna_ua.pdf.

33. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.

34. Вінницька міська рада. Акції та події : Безпека дітей. URL: <http://www.vmr.gov.ua/MunicipalInstitutions/Lists/PromotionsAndEvents/ShowNews.aspx?ID=137>.

35. Взаємодія міліції та громадськості в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. А. Дж. Бека, О. Н. Ярмиша. Харків : Вид-во Нац. універс. внутр. справ, 2001. 200 с.

36. Вгору. Висока журналістика. Робота поліції може бути ефективною лише за широкої підтримки з боку громадськості 27.07.2018 р. URL: <https://vgoru.org/index.php/politsiya-dlya-gromadi/item/32491-robota-politsii-mozhe-butyi-efektyvnoiu-lyshe-za-shyrokoji-pidtrymky-z-boku-hromadskosti>.

37. Гарбузов В. В. Адміністративно-правовий статус підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України : дис. ... канд.

юрид. наук: 12.00.07 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2016. 241 с.

38. Грицанюк В. В. Наставництво як форма підготовки дітей-сиріт до самостійного життя. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2016. № 3-4. С. 44-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srutip_2016_3-4_8.

39. Грень Р. Р. Взаємодія оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. Випуск 38. Том 2. 2016. С. 99-102. URL: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.38/part_2/No.38-2.pdf.

40. Грохольський В. Л. Управління діяльністю спеціальних підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю : дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07 / Націон. універс. внутр. справ. Харків, 2004. 425 с.

41. Гронський С. В. Сутність взаємодії державної прикордонної служби України з правоохоронними органами інших держав. *Наукові записки Львівського універс. бізнесу та права*. 2013. Вип. 11. С. 315-318. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2013_11_79.

42. Гурковський М. П., Єсімов С. С. Основні форми та методи діяльності поліції у сфері забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Науковий вісник ЛьвДУВС*. Серія юридична. 2016. № 4. С. 171-186. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsy/04_2016/16gmpgvu.pdf.

43. Гончарук С. Т. Основи адміністративного права України : навч. посіб. К. : Видавничий дім «Авант-прим», 2004. 200 с.

44. Грабельников В. Взаємодія міліції з органами місцевого самоврядування та населенням під час курортно-туристичного сезону. *Вісник Академії управління МВС*. 2007. № 4. С. 110-124. URL: http://irbis.nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ucnavs_2007_4.pdf.

45. Градецька Н. М. Взаємодія соціальних органів і громадськості в забезпеченні сімейного розвитку та запобіганні молодіжній злочинності. *Держава та регіони*. Серія : Право, № 3 (45), 2014. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/drp_2014_3_18.pdf.

46. Громадський простір. В Маріуполі поліція та громадськість налагоджують співпрацю заради безпеки громади. 17.09.2018. URL:

<https://www.prostir.ua/?news=v-mariupoli-politsiya-ta-hromadskist-nalashodzhuyut-spivpratsyu-zarady-bezpeky-hromady>.

47. Гумін О. М., Пряхін Є. В. Адміністративно-правовий статус особи : поняття та структура. *Наше право*. № 5. 2014. С. 32–37. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Nashp_2014_5_7%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Nashp_2014_5_7%20(1).pdf)

48. Діденко С. В. Адміністративно-правовий статус Національної поліції у сфері *юриспруденції*. № 3. 2016. С. 88-92.

49. Деякі питання діяльності центрів соціальних служб : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 479. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#n206>

50. Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF>.

51. Данчул О. С. Профілактика адміністративних правопорушень державною службою охорони при МВС України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Львівський держ. університ. внутр. справ. Львів, 2015. 181 с.

52. Деякі питання здійснення наставництва над дитиною : Постанова КМУ від 04.2017 р. № 465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2017-%D0%BF>.

53. Державне управління в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Юрінком Інтер, 1999. 266 с.

54. Державна соціальна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2018. № 453. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF>.

55. Довгань А. І. Взаємодія та профілактика підрозділів Національної поліції України та інших органів під час розслідування втягнення неповнолітнього у заняття жебрацтвом. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 6, том 2, 2017. С. 196–200. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2017/6/tom_2/39.pdf

56. Другов М. С. Соціальна робота в діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*. 2013. № 7 (266). Ч. 2. С. 85-89.

57. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні. О. Н. Ярмиш, В. О. Серьогін. URL: <http://ukrkniga.org.ua/ ukrkniga-text 681/13>.

58. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; К. : Знання-Прес, 2003. 343 с.
59. Дручек О. М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. 234 с.
60. Дикань Н. В. Менеджмент: навчальний посібник. К. : Знання, 2008. 389 с.
61. Дзюба А. Ю. Проблеми взаємодії державних органів влади з громадськістю у запобіганні злочинності неповнолітніх в Україні. *Трибуна докторанта, аспіранта і здобувача*. 2014. Випуск № 27. С. 221-228 URL: http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789//Dzyba_221_228.pdf.
62. Декларація про поліцію : резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи № 690 (1979) від 8 травня 1979 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_803.
63. Долгополов А. М. Організаційно-правові питання діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ : Нац. аграрн. універс., 2008. 21 с.
64. Данильченко П. А. Місце і роль переконання і примусу у взаємодії органів внутрішніх справ з населенням. *Проблеми взаєморозуміння ОВС з населенням* : Матеріали міжвузівської курсантської (студентської) наук.-практ. конференції. 26 жовтня 2001 р. Донецьк : ДІВС, 2002. С. 181.
65. Договір № 3 від 15.05.2017 року про надання соціальних послуг укладений між Бердянським районним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і Берестівською сільською радою об'єднаної територіальної громади. URL: https://rada.info/upload/users_files/04351937/0cede04086a5130df2769a2654b6ed1.pdf
66. Договір про співпрацю укладений між Львівським обласним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і Львівською міською громадською організацією «Дорога» від 02.04.2013 року.
67. Ємець Л. Адміністративно-правові форми управління у сфері забезпечення екологічної безпеки держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 7. С. 62-67. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/7/13.pdf>.
68. Європейський кодекс поліцейської етики : Рекомендація Рес (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи

від 19 вересня 2001 року. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>.

69. Жалінський А. Є., Костицький М. В. Ефективність профілактики злочинів і кримінологічна інформація. Львів. 1980. С. 102.

70. Загальна теорія держави і права : підручник для студ. юрид. ВНЗ / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. Харків : Право, 2009. 584 с.

71. Золотарьова М. К. Адміністративно-правовий статус державних податкових інспекцій : монографія / М. К. Золотарьова ; за заг. ред. С. В. Петкова. Запоріжжя : КПУ, 2010. 164 с.

72. Запотоцька О. В. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу Національного банку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2017. № 42. С. 166-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2017_42_40.

73. Звіт про роботу Бердянського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за 2016 рік. URL: https://bmr.gov.ua/fileadmin/php/isp_decision_projects.php?uid=4324.

74. Звіт про роботу Чугуївського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за 2017 рік. URL: <http://chuguev-soc.org/index.php/56-news-main/552-zvit-pro-robotu-chuhuiivskoho-miskoho-t-sentru-sotsialnykh-sluzhb-dlia-simi-ditei-ta-molodi-za-2017-rik>.

75. Звіт про роботу Івано-Франківського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за III квартал 2016 року. URL: <http://www.mvk.if.ua/uploads/files/41205.pdf>.

76. Завальна Ж. В. Адміністративний договір : теоретичні засади та застосування: автореф. дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07. Ж. В. Завальна. Х., 2010. 28 с.

77. Звіт про чергове засідання Координаційної ради у справах дітей при облдержадміністрації від 28.03.2018. URL: https://carpathia.gov.ua/sites/default/files/imce/180417_ssd.pdf.

78. Завгородній В. А. Правове регулювання взаємодії органів Національної поліції та громадських організацій у протидії корупції : навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. універс. внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 168 с.

79. Запорізький міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Брейн-ринг. Реалізація проекту. URL: http://zmcsssd.m.at.ua/publ/vzaimodejstvie_s_mestnymi_smi/vzaimodejstvie_s_mestnymi_smi/brejn_ring/6-1-0-76.

80. Іванов Ю. Ф., Джу́жа О. М. Кримінологія : Навч. посіб. К. : Вид. ПАЛІВОДА А. В., 2006. 264 с.
81. Інформаційно-аналітичний звіт мережі Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді міста Києва за 2018 рік.
82. Іванова Л. Ю. Класифікація форм адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ. *Право і безпека*. 2012. № 4 (46). С. 57-61.
83. Іщенко І. В. Види методів та форм діяльності суб'єктів ювенальної превенції. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 1. (81). С. 161-167. URL: [http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-1\(povn_text\).pdf](http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-1(povn_text).pdf).
84. Ільницький В. О. Адміністративно-процесуальна діяльність органів Національної поліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Запоріжжя, 2017. 22 с.
85. Катрич Д. К. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». № 36/2. 2016. С. 31-35. URL: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.36/part_2/9.pdf.
86. Качинська М. О. Взаємодія поліції та громадськості як форма превенції насильства в сім'ї. URL: http://vjhr.sk/archive/2017_1/part_2/20.pdf.
87. Ківалов С. В., Лавренова О. І. Адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади : монографія. Одеса : Фенікс, 2015. 190 с.
88. Ключев О. М. Форми та методи профілактичної діяльності органів внутрішніх справ на місцевому рівні. *Форум права*. 2007. № 1. С. 99-103.
89. Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні : адміністративно-правовий аспект : монографія. Х. : Ніка Нова, 2015. 456 с.
90. Коваль В. В. Постпенітенціарний соціальний супровід неповнолітніх. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя*. Сер. : Психолого-педагогічні науки. 2012. № 7. С. 24-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2012_7_7.
91. Коваль Л. В. Адміністративне право : курс лекцій для студентів юрид. вузів та факультетів. К. : Вентурі, 1996. 208 с.
92. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/ihow/2747-15>.
93. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник 2-ге вид., допов. Київ, 2000. 752 с.

94. Колпаков В. К. Взаимодействие милиции и общественности в сфере правопорядка : Учебное пособие. К.: Украинская академия внутренних дел. 1993. 80 с.

95. Комісаров С. А. Взаємодія поліції й населення як стратегічний напрям діяльності органів правопорядку : міжнародний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2018. 123–126 с. URL: http://lsej.org.ua/2_2018/33.pdf.

96. Комзюк В. Т. Митні органи України: адміністративно-правовий статус : монографія. Харків : Ніка Нова, 2013. 340 с.

97. Комзюк В. Т. Поняття та загальна характеристика взаємодії митних органів з податковими та прикордонними органами. *Форум права*. 2013. № 2. С. 235–240 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

98. Комплексна програма профілактики правопорушень у Дергачівському районі на 2016–2020р. затверджена рішенням IV сесії Дергачівської районної ради VII скликання від 09.02.2016. № 60–20.

99. Конституційне право України : Підручник / За ред. В. Ф. Погорілка. К. : Наук. думка, 2000. 732 с.

100. Коношенко С. В. Взаємодія Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з пенітенціарним закладом у соціально-педагогічній роботі з неповнолітніми засудженими. *Соціальна педагогіка : теорія та практика*. № 1. 2013. С. 71–78 URL: http://dspace.ltsu.org/jspui/bitstream/123456789/1833/1/Soc_%20ped_2013_1.pdf.

101. Концепція першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ URL: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221414>

102. Координаційна нарада з питань формування безпечного середовища для школярів, причин та наслідків девіантної поведінки дітей-утікачів, їх виявлення та попередження даного явища. URL: http://locssm.kl.com.ua/news_view.php?id=388.

103. Координаційна рада райдержадміністрації з питань профілактики правопорушень та злочинності серед неповнолітніх. URL: <http://drabiv-rda.gov.ua/main/koordinacijna-rada-rajderzhadministracii-z-pitan-profilaktiki-pravoporushen-ta-zlochinnosti-sered-nepovnolitnih/>.

104. Коропатнік І. М. Мета і принципи взаємодії Збройних сил України та громадянського суспільства. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. 2016. № 3 (17) С. 86–91. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/3/17.pdf>.

105. Корінь Д. О. Поняття взаємодії дільничних інспекторів міліції. *Форум права*. 2009. № 2. С. 202-206. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/e-journals/FP/2009-2/09kdodim.pdf.

106. Коропатнік І. М. Поняття «взаємодія» в системі відносин громадянського суспільства та Збройних сил України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 189-193 URL: http://pap.in.ua/6_2015/58.pdf.

107. Коростенська районна державна адміністрація. Новини. Взаємодія органів внутрішніх справ із громадськими формуваннями здійснюється на основі загальних принципів державного управління. 28.03.2017 р. URL: http://www.korosten-rda.gov.ua/catalog_252_5244_2.html.

108. Костилев О. І. Адміністративно-правовий статус патронатної служби міністра : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2015. 18 с.

109. Костенко Я. В. Ювенальна превенція як форма діяльності органів поліції України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Юриспруденція. 2018. № 31. С. 77-79. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc31/21.pdf>.

110. Кравченко Ю. Ф. Міліція України / Ю. Ф. Кравченко. К. : Генеза, 1999. С. 321.

111. Криміналістика : підручник / В. Д. Берназ, В. В. Бірюков, А. Ф. Волобуєв ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Х. : ХНУВС, 2011. 666 с.

112. Крищенко А. Є. Взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами у сфері забезпечення публічної безпеки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск № 4. С. 164-170. URL: <http://www.pvppr.in.ua/vip/2017/4/31.pdf>.

113. Курс адміністративного права України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко та ін. 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 872 с.

114. Курс кримінології : Особлива частина : підручник : у 2 кн. / М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін. ; К. : Юрінком Інтер, 2001. С. 231.

115. Кушнір О. В. Адміністративно-правові та організаційні засади взаємодії суб'єктів протидії торгівлі людьми : автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Запорізький націон. універс. Запоріжжя, 2012. 15 с.

116. Кушнір І. П. Нормативно-правове забезпечення взаємодії у сфері охорони державного кордону України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Національний авіаційний університет. Київ, 2014. 264 с.

117. Лавренова О. І. Адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Націон. універс. «Одеська юридична академія». Одеса, 2014. 20 с.

118. Ластович Д. М. Поняття адміністративно-правового статусу поліції як суб'єкта надання поліцейських послуг. *Наше право*. № 6. 2015. С. 71-75.

119. Лебедєва А. Удосконалення форм, напрямів і методів взаємодії органів внутрішніх справ України із засобами масової інформації. *Публічне право*. 2011. № 1. С. 89-95.

120. Літун О. О. Поняття оперативно-розшукового забезпечення розшуку дітей, які зникли безвісти. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 4. С. 329-335.

121. Лист Міністерства внутрішніх справ України від 25.09.2015. № 10/8-6220 «Про вжиття спільних заходів щодо попередження самовільного залишення дітьми сімей чи навчально-виховних закладів» URL: <http://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/7678-do-uvagi-kerivnikiv-zakladiv-osviti>.

122. Любецька М. М. Адміністративно-організаційні та соціально-психологічні підходи, форми та методи щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Е* 1. 2016. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2016/14.pdf.

123. Лященко О. Поняття взаємодії громадянського суспільства і влади : науковий дискурс. *Актуальні проблеми державного управління*. Вип. 3. 2016. С. 19-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2016_3_4.

124. Львівський портал. Під час профілактичних рейдів на Львівщині виявили 122 дитини без належного догляду батьків. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2018/02/15/pid-chas-profilaktichnih-reydiv-na-lvivshhini-viyavili-122-ditini-bez-nalezhnogo-doglyadu-batkiv>.

125. Майоров В. В. Національна поліція України та властивості її адміністративно-правового статусу. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2020. С. 90–92. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/24.pdf

126. Мамочка Р. В. Окремі питання правового статусу ОБС у сфері забезпечення економічної безпеки. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/FP/2011-2/11mrvzeb.pdf.

127. Музичук О. М. Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу. *Форум права*. 2008. № 1. С. 316-321. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08 momiec.pdf>.

128. МВС. Розшук. URL: <https://wanted.mvs.gov.ua/searchbezvesti>.

129. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. : В. В. Коваленко, Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. К. : Атіка, 2003. Т. 6: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). 2010. 1128 с.

130. Мельник Р. Система адміністративного права України : монографія. Р. Мельник. Х. : Вид-во Харків. нац. ун-ту. внутр. справ, 2010. 398 с.

131. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Національний ун-т внутрішніх справ. Харків, 2003. 21 с.

132. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила). ООН. Правила, Міжнародний документ від 29.11.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211.

133. Назар Т. Я. Взаємодія дільничних інспекторів міліції з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у профілактиці правопорушень неповнолітніх у сільській місцевості. *Митна справа*. 2012. № 6 (84), частина 2. Книга 2. С.523–530.

134. Назар Т. Я. Адміністративно-правовий статус центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як суб'єктів профілактики правопорушень неповнолітніх. *Порівняльно-аналітичне право*. № 4. 2014. С. 134–137. URL: http://www.pap.in.ua/4_2014/35.pdf.

135. Назар Т. Я. Форми взаємодії підрозділів молодіжної превенції у профілактиці правопорушень. *Форум права*. 2015. № 5. С. 160-165. URL: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/FP_index.htm_2015_5_29%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/FP_index.htm_2015_5_29%20(3).pdf).

136. Назар Ю. С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : моногра-

фія. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2012. 160 с.

137. Наскалов О. В. Деякі аспекти взаємодії підрозділів Національної поліції України під час розслідування злочинів, пов'язаних із вибухами. *Наука і правоохорона*. 2016. № 4 (34). С. 175–181.

138. Нечипорук Л. Віктимогенність шкільного середовища як чинник соціальної дезадаптації особистості. *Український науковий журнал «Освіта регіону»*. 2013. № 3. С. 194. URL: <http://social-science.com.ua/article/1125>.

139. Николаєва В. І. Соціально-педагогічна реабілітація підлітків із сімей груп ризику в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді : автореф. ... канд. педагог. наук : 13.00.05 / Луганськ, 2009. 20 с.

140. Никифорчук Д. Й., Чемерис Д. Д. Теоретичні аспекти організації і тактики розшуку безвісно зниклих осіб у сучасних умовах. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 72–83.

141. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. К.: Аконіт, 2001. Т. 1. 928 с.

142. Основи наукової організації управлінської праці в органах внутрішніх справ. М. 1973. С. 82.

143. Остроплінець В. Р. Методи взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія Юридичні науки. Випуск 3. Том 2. 2016. С. 98–101.

144. Ортинський В. Л. Управління в органах виконавчої влади України : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 296 с.

145. Ортинський В. Л. Реформування правоохоронної системи у контексті соціально-правового механізму забезпечення прав особистості. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2014. № 810. С. 38–42.

146. Основні пріоритетні напрями діяльності Київського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у 2016 році : інформаційно-аналітичний звіт мережі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді міста Києва за 2015 рік. URL: <http://www.ssm.kiev.ua/index.php/soc-program.html>.

147. Панова О. О. Взаємодія органів внутрішніх справ з Національною гвардією України в процесі охорони громадського порядку у надзвичайних ситуаціях. *Митна справа*. № 5 (101). частина 2. 2015. С. 197–202.

148. Парханов Г. Р. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта здійснення превентивної діяльності : поняття та структура. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2018. № 36. Том 1. С. 144–147. URL: [http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc 36/part_1/38.pdf](http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc%2036/part_1/38.pdf).

149. Пашковська М. В. Організаційно-правові засади взаємодії міліції та психологічної служби у профілактиці злочинності неповнолітніх. *Порівняльно-аналітичне право*. № 3-1. 2013. С. 320–323. URL: http://pap.in.ua/3-1_2013/8/Pashkovska%20M.V.pdf.

150. Пеша І. В. Методика здійснення соціального супроводу прийомних сімей. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2006. № 3/15. С. 90–101.

151. Пеша І. В. Соціальний супровід як форма комплексної соціальної допомоги. *Вісник ЛНУ імені Т. Шевченка*. 2013. № 11/270. Ч. II. С. 193–199.

152. Пивовар Ю. І. Організаційно-правові засади взаємодії міліції і органів фінансового контролю : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Київ, 2008. 266 с.

153. Пилипів Р. Новий погляд на класифікацію форм і методів адміністративної діяльності патрульної поліції за законодавством України. *Visegrad Journal on Human Rights*. № 5/2. 2016. С. 125–131 URL: http://vjhr.sk/archive/2016_5/part_2/24.pdf.

154. Пирятинська районна державна адміністрація : Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. URL: pugatyn.adm-pl.gov.ua/page/pugatynskiy-rayonniy-centr-socialnih-sluzhb.

155. Поволоцька С. Г. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративно-управлінське дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Націон. універс. внутр. справ. Харків, 2007. 214 с.

156. Подоляка А. М. Взаємодія державних органів в охороні громадського порядку. *Форум права*. 2009. № 2. С. 338–344.

157. Погодина І. В. Проблемы планирования в российской юридической практике : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Владимир, 2004. 181 с.

158. Правоохоронці та представники соціальних служб обговорили питання взаємодії та співпраці на спільній нараді. УМВС України в Черкаській області URL: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/cherkasy/uk/publish>.

159. Працівниками ЦСССДМ області проводиться профілактична робота з дітьми та молоддю, яка перебуває на оздоровленні у дитячих оздоровчих закладах. URL: http://vin-ocsssdm.com.ua/index.php?option=com_content&view=articleid=1381:2017-08-18-11-56-57&catid=1:latest-news&Itemid=50.

160. Порядок взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 р. № 895 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/895-2013-п>.

161. Покровський відділ поліції. Головна. Новини : Селидівські поліцейські взяли участь у нараді міської служби у справах дітей м. Новогродівка 25.01.2019. URL: <http://pokrovsk-police.dn.ua/news/view/6542>.

162. Порядок виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб) : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 р. № 896 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-2013-п/para9#n9>.

163. Посадова інструкція провідного спеціаліста відділу методичного забезпечення соціальної роботи Львівського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, затверджена директором Центру від 1 вересня 2013 року.

164. Припутень Д. С. Поняття та види форм адміністративно-правової діяльності міліції на метрополітені. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 253–258.

165. Подільська районна в місті Києві державна адміністрація «В Подільському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді говорили про взаємодію з громадськими організаціями». URL: <http://podil.kievcity.gov.ua/news/2409.html>.

166. Подільська районна державна адміністрація. Проведено круглий стіл на тему «Шляхи підвищення ефективності профілактики правопорушень серед дітей». 15.08.2018. URL: <http://podilsk-rda.odessa.gov.ua/konsultac-z-gromadskystu/kotovsk-konsultac-z-gromadskystu-nformacya/provedeno-kruglij-stl-na-temu-shlyahi-pdviwennya-efektiwnost-proflaktiki-pravoporushen-sered-dtej>.

167. Порядок організації та проведення профілактичних заходів : наказ Національної поліції України від 27 грудня 2016 року № 1377.

168. Про організацію проведення профілактичних заходів на території держави : наказ Національної поліції України від 18.08.2017 року № 878.

169. Процких О. Ю. Інформаційна взаємодія Національної поліції України з органами публічної влади та громадськістю. *Право і безпека*. 2015. № 4 (59). С. 50–55.

170. Про взаємодію місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу : наказ Міністерство соціальної політики України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерство внутрішніх справ України від 01.06.2012. № 329/409/652/502. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1007-12>.

171. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

172. Про затвердження Порядку взаємодії ЦСССДМ та управлінь (відділів) освіти щодо підготовки до самостійного життя дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з числа учнів старших та випускних класів інтернатних закладів і шкіл соціальної реабілітації: наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерства освіти і науки України від 28.09.2007. № 3455/853 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1186-07>.

173. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги бездомним особам : наказ Міністерство праці та соціальної політики України, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство внутрішніх справ України, Державний комітет України у справах національностей та релігій, Державний департамент України з питань виконання покарань від 19.02.2009. № 70/411/101/65/19/32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-09>.

174. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних

підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї : наказ Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерство внутрішніх справ України від 07.09.2009. № 3131/386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0917-09>.

175. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства : наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 р. № 369/180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19>.

176. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF>.

177. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 р. № 2342-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>.

178. Про звітування у 2019 році : лист Мінсоцполітики від 13 березня 2019 р. № 132/о/232-19.

179. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 16.02.2018. № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18>.

180. Про затвердження Інструкції щодо організації взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій і Міністерством охорони здоров'я України в разі виникнення надзвичайних ситуацій : наказ МВС України, МОЗ України від 03.04.2018 р. № 275/600. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0479-18>.

181. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України : наказ МВС України від 04.08.2017 р. № 689. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1083-17>.

182. Про затвердження Порядку взаємодії Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, з Національною поліцією України : рішення Національної комі-

сії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації від 27.02.2018 р. № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0325-18>.

183. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб : наказ Міністерство соціальної політики України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство юстиції України від 07.11.2011. № 429/831/769/3279/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1441-11>.

184. Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах : наказ Міністерства соціальної політики України від 31.03.2016 р. № 318. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16>.

185. Про затвердження форм обліку соціальної роботи з сім'ями / особами, які перебувають у складних життєвих обставинах : наказ Міністерства соціальної політики України від 13.07.2018. № 1005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0943-18>.

186. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012. № 4572-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

187. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України від 01.12.1998. № 81-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/281-14>.

188. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 18.12.2018. № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>.

189. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону. Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.

190. Поліція та «лігівці» проводять лекції з протидії булінгу у навчальних закладах Слов'янської оперативної зони. Слов'янський відділ поліції. Головна. Новини від 25.04.2018. URL: <http://slavyansk-police.dn.ua/news/view/4877>.

191. Профілактика булінгу у шкільному середовищі. Херсонський обласний ЦСССДМ. Новини від 28.02.2019. URL: <https://ocsssdm.ks.ua/?p=4973>.

192. Профілактика злочинів : Підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда та ін. ; К. : Атіка, 2011. 720 с.

193. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.

194. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 р. № 20/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/20/95-%D0%B2%D1%80>.

195. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

196. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : Закон України від 17.03.2011 р. № 3160-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>

197. Про районну Комплексну Програму профілактики злочинності та правопорушень на 2016-2020р. Гадяцький район, офіційний сайт. URL: <http://www.hadiach-rajon-vlada.org.ua/index.php/rajonna-rada/rishennya/129-3-sesiya-7-sklikannya/1601-pro-rajonnu-kompleksnu-programu-profilaktiki-zlochinnosti-ta-pravoporushen-na-2016-2020-roki>.

198. Про створення координаційної ради з питань соціального захисту, профілактики бездоглядності та правопорушень серед дітей. URL: <http://mkrada.gov.ua/documents/19838.html?PrintVersion>.

199. Про створення координаційної ради з питань соціального і правового захисту дітей та запобігання правопорушенням у їх середовищі : розпорядження Львівського міського голови від 07.03.2007 р. № 56.

200. Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року : Указ Президента України від 27.09.2013 р. № 532/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>.

201. Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності ОВС та громадських формувань з охорони громадського порядку : Указ Президента України від 16.06.99 р. № 650/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650/99>.

202. Про затвердження Положення про Національну поліцію України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.

203. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : наказ МВС України від 28.07.2017 р. № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.

204. Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України : наказ Голови Національної поліції України від 27.11.2015 р. № 123.

205. Про затвердження Положення про Головне управління Національної поліції у Львівській області : наказ Голови Національної поліції України від 06.11.2015 р. № 30.

206. Про затвердження Типового положення про відділ, відділення поліції в районах, містах Львівської області : наказ начальника ГУ НП у Львівській області від 12.03.2016 р. № 22.

207. Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України : наказ МВС України від 03.07.2017 р. № 560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/z0926-17>.

208. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>.

209. Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 10 листопада 2015 року № 85.

210. Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції України : наказ Національної поліції України від 06 листопада 2015 року № 73.

211. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики : наказ Міністерства соціальної політики України від 10.09.2015 р. № 912. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15>.

212. Про затвердження Загального Положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 р. № 573. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/573-2013>.

213. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016-2020 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF>.

214. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 230-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/230-2017-%D1%80>.

215. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2017–2020

роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 743-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-2017-%D1%80>.

216. Про затвердження Плану заходів з реалізації Національної стратегії профілактики соціального сирітства на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 травня 2013 р. № 419-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2013-%D1%80>.

217. Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року : Указ Президента України від 22 жовтня 2012 року № 609/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609/2012#n9>.

218. Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.

219. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки : Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>.

220. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>.

221. Про схвалення Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1027-р // Урядовий кур'єр від 22.12.2018. № 243.

222. Передерій О. С., Григоренко Є. І. Особливості правового статусу Національної поліції в Україні (теоретико-правовий аспект). *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Серія «Право». Випуск 20, 2015. С. 35–38.

223. Положення про Управління превентивної діяльності Національної поліції у Львівській області від 17.03.2016 р.

224. Попова С. М. Адміністративно-правовий статус податкових органів України : монографія. Харків : Золота миля, 2012. 386 с.

225. Плутатар Т. А. Правовий статус органів поліції України як суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Наука і правоохорона*. № 4 (38). 2017. С. 76–82. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Nip_2017_4_13.pdf.

226. Районна Програма профілактики правопорушень на 2016–2020 роки, затверджена рішенням Карлівської районної ради Полта-

вської області від 24.02.2016. 19 с. URL: <http://rada.karlivka.info/pdf/9057.pdf>.

227. Районний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді інформує. URL: <http://www.vynogradiv-rda.gov.ua/index.php/Rayonniy-tsentr-sotsialnih-sluzhnb-dlya-sim-yi-ditey-ta-molodi-informue>

228. Рамазанова У. В. Головні напрями взаємодії громадських організацій з Національною поліцією України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 1. Т. 3. С. 61–64. URL: http://lj.kherson.ua/2016/pravo01/part_3/18.pdf.

229. Річний звіт про діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Львівської області у 2017 році затверджений директором Львівського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

230. Річний звіт Львівського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю у 2018 році, затверджений директором ЛОЦ-СССДМ від 25 грудня 2018 року.

231. Річний звіт про діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Львівської області у 2018 році затверджений директором Львівського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

232. Річний звіт про діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Дніпропетровської області у 2018 році затверджений директором Дніпропетровського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

233. Річний звіт про діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Херсонської області у 2018 році затверджений директором Херсонського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

234. Рішення Радивилівської районної ради Рівненської області від 09.09.2016. № 136 «Про звіт районного ЦСССДМ щодо організації та здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю за 2015 р. та січень-червень 2016 р.».

235. Романовська Л. І. Соціально-профілактична робота в системі практичної діяльності соціальних служб : Питання педагогіки. *Вісник Національного університету оборони України*. 2013. № 4/35. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3206/3/romanovska.pdf>.

236. Сікорський О. П. Адміністративно-правовий статус державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Націон. універс. внутр. справ. Харків, 2011. 19 с.

237. Семко С. О. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Харків, 2011. 237 с.

238. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : підручник. Х. : Еспада, 2006. 776 с.

239. Слободенюк І. В. Громадські формування правоохоронної спрямованості в Україні : *Актуальні проблеми права : теорія і практика*. 2008. № 28. С. 534–540.

240. Стахура І. Б. Взаємодія громадських формувань з охорони громадського порядку з окремими підрозділами ОВС у профілактиці правопорушень. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С. 259–263.

241. Старилів Ю. Н. Курс общего административного права : в 3 т. Т.1. История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты. М. : Норма, 2002. 728 с.

242. Стащак М. В., Тарнопольський О. В. Особливості взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України з органами досудового розслідування під час протидії злочинам у сфері економіки. *Право і безпека*. 2012. № 5 (47). С. 186–189 URL: <http://pb.univd.edu.ua/?controller=service&action=download&download=0977>

243. Сердюк А. М. Поняття й елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». Випуск 1. Том 3. 2016. С. 76–80. URL: http://lj.kherson.ua/2016/pravo01/part_3/22.pdf.

244. Слов'янська районна державна адміністрація. Новини. Проведено спільний профілактичний рейд Слов'янського районного Центру та ювенальної превенції Слов'янського відділу поліції ГУ НП в Донецькій області. URL: <http://slovyanska.rda.org.ua/news/15-52-00-13-06-2018>.

245. Стефанюк В. С. Судовий адміністративний процес : монографія. Консум. Харків, 2003. 464 с.

246. Тарахонич Т. І. Правовий статус. *Міжнародна поліцейська енциклопедія* : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв,

Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій та ін. К. : Концерн «Видавничий Дім «ІН Юре», 2006. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1230 с.

247. Теорія управління в органах внутрішніх справ : Навчальний посібник / За ред. В. А. Ліпкана. К. : КНТ, 2007. 884 с.

248. Тернопільський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Співпраця з громадськими та благодійними організаціями. URL: http://tocsssdm.ucoz.ru/index/spivpracija_z_gromadskimi_ta_blagodijnimi_organizacijami/0-81.

249. Типовий статут громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2000 р. № 1872. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1872-2000-%D0%BF>.

250. Тлумачний словник української мови. К., 1973. Т. 4. 1973. С. 246.

251. Топчій В. В. Заходи щодо підвищення ефективності розшуку підозрюваних, безвісно зниклих осіб та ідентифікації невпізнаних трупів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2017. Вип. 30 (2). С. 82–84.

252. Трофімцов В. А. Форми та методи міжнародної взаємодії у протидії тероризму. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія Юридичні науки. Випуск 2. Том 3. 2016. С. 26–28.

253. Тучак М. О. Адміністративно-правові засади діяльності дільничних інспекторів міліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Націон. універс. внутр. справ. Харків, 2002. 209 с.

254. Тюремний портал. Неурядові організації. Всеукраїнська фундація «Захист Прав Дітей». URL: <http://ukrprison.org.ua/ngo/1215535034>.

255. Угода про співпрацю між Зачепилівським районним центром соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді та Зачепилівською селищною радою від 03.01.2018 р.

256. Угода про партнерство між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством освіти і науки України від 29 лютого 2016 року.

257. Фелик В. І. Особливості адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності. *Вісник Харківського націон. універс. внутр. справ*. 2016. № 3. С. 181–189.

258. Фелик В. І. Поняття та види форм профілактичної діяльності Національної поліції України. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені В. Винниченка*. Серія : Право. 2017. Вип. 2. С. 77–82. URL: https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/2_2017/77-82.pdf.

259. Філютович-Герасименко В. С. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії суб'єктів протидії незаконному гральному бізнесу в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Випуск 1 (7), С. 93–100. URL: http://pjv.nuoua.od.ua/v1_2015/23.pdf.

260. Форми та методи діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді в напрямі адаптації підростаючого покоління до повноцінного життя в суспільстві. *Наукове електронне видання «Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти»* : збірник наукових праць. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Вип. 2. Слов'янськ, 2015. С. 148-154 URL: <http://pptma.dn.ua/files/2015/2/18.drugov.148-154.pdf>.

261. Херсонський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Профілактичний рейд «Канікули» URL: <https://ocsssdm.ks.ua/?p=4851>

262. Хмельницький обласний ЦСССДМ. Мережа центрів соціальних служб : «Участь у засіданні «круглого столу» URL: <http://hocsssdm.org.ua>.

263. Центральний відділ поліції Донецької області. Головна. Новини : 16 питань захисту прав дітей розглянули поліцейські на засіданні комісії по опіці та піклуванню. URL: <http://mariupol-police.dn.ua/news/view/3255>.

264. Четвериков В. С. Основы управления в органах внутренних дел: учебное пособие. М. : Новый Юрист, 1997. 128 с.

265. Чечельницька районна державна адміністрація. Районний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Проведення круглого столу «Міжвідомча співпраця районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з суб'єктами соціальної роботи» URL: <http://rda.chechelnik-rada.gov.ua/socialna-politika/rajonnij-centr-socialnih-sluzhb-dlya-simi-ditej-ta-molodi>.

266. Шигонська Н. Г. Філософський, психологічний, соціологічний та педагогічний аспекти сутності категорії «професійна взаємодія». *Вісник Житомирського державного університету*. Випуск 42. Педагогічні науки. 2008. С. 160-164. URL: http://eprints.zu.edu.ua/2919/1/35_42.pdf.

267. Юридична енциклопедія. Т. 5. П-С / ред. : Ю. С. Шемшученко ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2003. 736 с.

268. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : «Укр. енцикл.», 1998. ISBN 966-7492-00-1 Т. 5 : П-С. 2003. 736 с. : іл. ISBN 966-7492-05-2.

269. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 3 : К . М. 2001. 792 с.

270.Юрко С. С. Недержавна охорона і правоохоронна діяльність в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Одеса: нац. універс. «Одеська юридична академія», 2017. 21 с.

271. Яготинські вісті : районна газета URL: <http://www.yagvisti.org.ua>.

272. Ярмак Х. П. Взаємодія суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Вісник Запорізького національного університету*. № 1 (II). 2012. С. 71–76. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Natural/Vznu/Jur/2012_1_2/071-76.pdf.

273. Ярмак О. М. Адміністративно-правові засади взаємодії органів державної влади України у правоохоронній сфері : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. О. М. Ярмак. К., 2009. 238 с.

274.Ярмак О. М. Поняття, сутність взаємодії та її роль у розвитку соціальної системи. *Право і безпека*. 2006. Т. 5, № 5. 216 с.

275. Ярмиш О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : навчальний посібник. Харків: Вид-во Нац. універс. внутр. справ, 2002. 672 с.

276. Яценко Т. М. Співвідношення понять «взаємодія» та «взаємовідносини» в системі державного управління. *Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління»)* № 2. 2017. С. 19–25.

Наукове видання

Назар Тетяна Ярославівна

кандидат юридичних наук

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
ТА ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ
У ПРОФІЛАКТИЦІ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Монографія

Підписано до друку ???.?.2021 р.

Формат 60х84/8. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 11,39.

Тираж 300 прим. Зам. № ??-??.

Львівський державний університет внутрішніх справ

Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.

Додрукарська підготовка та друк ????????

Назар Т. Я.

- Н19 Адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 196 с.

ISBN ????????

У монографії досліджуються відносини, що виникають між підрозділами Національної поліції України та центрами соціальних служб під час профілактики правопорушень. Здійснено характеристику адміністративно-правового статусу як суб'єктів профілактики правопорушень. Розглянуто взаємодію підрозділів Національної поліції України та центрів з громадськістю у профілактиці правопорушень.

The monograph examines the relations that arise between the units of the National Police of Ukraine and the centers of social services during crime prevention. The characterization of the administrative and legal status as subjects of crime prevention is carried out. The interaction of the National Police of Ukraine and the centers with the public in the prevention of offenses is considered.

УДК 342.9